

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Biblioteca istorică-poporală română.

STEFAN CEL MARE.

NUVELĂ ORIGINALĂ

DE

TH. M. STOENESCU.

BIBLIOTECA ARDEALULUI

EDITURA
Librăriei CIURCU, Braşov.
1892.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ȘTEFAN CEL MARE.

NUVELĂ ORIGINALĂ.

I.

CONSPIRAȚIA. SPIONUL ȘI CĂLUGĂRUL.

Era într'o zi de Joi-Mare. Toți locuitorii Sucévei erau puși în mișcare. De la mic până la mare aveau pe fețe zugrăvită o neliniște grozavă. Ar fi crezut cine-va că turcii sunt la hotarele Moldovei, și că toți se temeu de o nenorocire, atât de mare era fierberea între poporul moldovenesc. Între demnitarii mai ales, nu era fierberea atât de mare, pe cât erau întâlnirile lor politice. ale căror scopuri nu erau ca cele de astă-zi, și luptele lor de partizi nu însemnau: „scólă-te tu să șes eu", — ci era vorba de aducere la domnie pe un domn séu altul, — și fie-care partidă susținea pe alesul séu, nu pentru că avéu să aștepte de la dênsul speculațiuni mari și favoruri înalte, — dar pentru că fie-ce partidă avea credință că prin alegerea sa va face bine țărei și va lucra spre mărirea némului.

Într'o ast-fel de fierbere se aflau cele două partide mari din capitala Moldovei, când Ștefan, fiul fostului Bogdan-Vodă, venea cu óste din Muntenia, cu scop de a resturna pe Petru Aron-Vodă, care era atunci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în ființă ca domnitor al Moldoveĭ, și a rĕsbuna pe tatăl sĕŭ Bogdan.

În timp de doĭ anĭ, cât domnise Petru Aron, Moldova mergea din rĕŭ în maĭ rĕŭ; maĭ tot poporul era nemulțumit, afară de aceĭ carĭ alcătuiaŭ curtea Domnuluĭ și eraŭ la favóre, cu tóte că și mulțĭ dintre dênșiĭ vĕzuseră cum merg lucrurile și așteptaŭ minutul prĭncios să sĕ schimbe la față; — pe de altă parte turcĭĭ făcéŭ felurite neajunsurĭ, iar Petru Aron ca să le astêmpere setea de banĭ și să-'ĭ facă să-'l asigure pe el la domnie aduse țara în stare să plătéscă tribut mare și greŭ pentru popor. Fără îndoială, că Petru Aron prin slăbiciunea sa și prin rĕiĭ diregătorĭ ce 'l înconjuraŭ ar fi ajuns póte să schimbe Moldova în oblăduire turcéscă, dacă împrejurările n'ar fi făcut ca acest Domn să piarză încrederea între mulțĭ dintre boerĭĭ iubitorĭ de țară și ast-fel aceștĭ boerĭ să uneltéscă și să apese la căderea luĭ.

Între boerĭĭ de frunte carĭ eraŭ nemulțămiți, sĕ aflaŭ și Tĕut, Șendrea, Isan, care deveni sub Ștefan vistiernic, iar în capul lor era Teoctist Metropolitul.

Ast-fel, în ziua de Joia-Mare, tótă lumea era neliniștită, din pricina că Petru Aron Vodă fusese învins de către Ștefan, fiul luĭ Bogdan, și că sĕ întorsese rușinat, dar tot păstrând încă domnia, ceea ce făcea pe partizaniĭ luĭ să fie mâhniți, iar pe ceĭ dușmanĭ luĭ nemulțămiți că Ștefan nu putuse să ajungă în Sucéva, ca să 'l proclame Domn în locul luĭ Petru.

Cătră séră, Teoctist Metropolitul chemă la dînsul pe Tĕut și stete multe césurĭ de vorbă cu el.

— Nu e altă scăpare, zise Tĕut Metropolituluĭ, de cât sĕ îndemnăm de iznóvă pe Vodă să purcédă în contra luĭ Ștefan, iar noĭ aci pe de altă parte să 'l săpăm pe dedesubt.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bine zicĭ, Tĕute, — rĕspunse Metropolitul; dar trebue sĕ ne chibzuim cu bună sémă despre cum sĕ cade să punem lucrurile la cale. Inştiinţéză cât de curând pe toţĭ aĭ noştri să ne întâlnim chiar în nóptea asta la chiliile călugăruluĭ Avgonie, şi acolo nebănuiţĭ de nimenĭ, vom vorbi multe.

Dupe alte consfătuirĭ de acest fel, Tĕut plecă de la Metropolitul, rĕmâind că în nóptea aceia să se 'ntâlnéscă la chiliile călugăruluĭ Avgonie, pe care Tĕut merse de 'l înştiinţă maĭ din vreme, că Metropolitul vrea să-ĭ vorbéscă.

Decĭ, nu trecu multă vreme de la plecarea luĭ Tĕut şi Avgonie sĕ duse la Metropolie, unde găsi în linişte pe Metropolit, aşteptându'l.

— Am venit, Prea sfinte dupe cum m'aĭ chemat, zise călugărul, şi sunt gata să ascult înaltele vóstre poruncĭ.

— Eŭ n'am poruncĭ pentru aceĭ cari iubesc pe D-zeŭ şi ţara, zise Metropolitul, ci rugăminte. Eştĭ cel mai vrednic dintre servitoriĭ luĭ D-zeŭ, şi încrederea ce am în cuviosia ta aĭ meritat'o şi o meriţĭ, cât timp ştiĭ să 'ţĭ facĭ datoria cu sfinţenie. Ascultă-mĕ dar şi să fiĭ ca tot-d'auna mut ca mormêntul. In nóptea asta, ne vom aduna iarăşĭ la tine. Bagă de sémă să fiĭ singur şi cu douĕ césurĭ 'naiute de venirea celuĭ d'âncéiŭ dintre noĭ, nimenĭ să nu fie prin prejur care să 'l vază. Veĭ deschide portiţa din grădină, căcĭ toţĭ pe acolo vor veni şi veĭ aştepta pe rând pe fiecare, pănă ce sĕ vor aduna toţĭ, atuncĭ să viĭ repede să mĕ vestéştĭ ca să cobor şi eŭ. Nu uita însă de-a trece pe la archimandritul Belizarie, şi să-ĭ spuĭ să vestéscă la rându'ĭ pe toţĭ fraţiĭ supuşĭ pricineĭ nóstre.

— Voiŭ face tóte, prea sfinte! rĕspunse călugărul şi eşi fără a maĭ aştepta vr'un cuvênt, căcĭ el numaĭ dintr'o vorbă ar fi înţeles tótă voinţa Metropolituluĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

La césurile 10 din nópte călugărul Avgonie îndeplinise tóte poruncile; iar aprópe de miezul nopței aștepta în grădină pe cel d'âintâiŭ dintr'acei ce aveaŭ să soséscă.

Metropolia era situată pe un deluleț, dupe care să vedea tot orașul într'o parte și 'ntr'alta: iar împrejurul clădirei în care locuia Metropolitul eraŭ chiliile călugărilor. Numaĭ chilia luĭ Avgonie era cea maĭ retrasă, fiind la pólele deluleţuluĭ, în fața uneĭ grădine aprópe sălbatică, din pricină că nimenĭ n'o maĭ îngrija; afară de acésta, lângă chilia luĭ Avgonie maĭ era și alta, a unuĭ părinte mort de curênd, așa că Avgonie le stăpânea pe amêndouĕ de-o dată.

Fiind primăvară, și copacii fiind înfrunziți, ramurile lor lungĭ și dese cădéŭ cu mult maĭ pre jos de acoperemêntul chilieĭ, așa că misteriósa locuință a călugărului părea maĭ mult în frunze de cât între ziduri. Cu un cuvênt, că d'abia să maĭ distingea prin frunzătura copacilor ce-o acoperéŭ.

Pe lângă tóte astea, călugărul Avgonie s'ar fi crezut că e portarul Metropolieĭ, căci nu era altă chilie maĭ mărginașe ca a sa, și toți cari trecéŭ pe acolo, el îĭ vedea și 'ĭ știa cine sunt. Nóptea însă, nicĭ puĭ de găină nu să maĭ zărea trecênd pe acolo, atât de mare era liniștea și tăcerea prin prejur.

La spatele chilieĭ, Avgonie avea o uscióră ce răspundea în grădină; iar grădina era așa de necultivată și de sălbatică, încât s'ar fi putut ascunde în ea o turmă de oĭ, fără ca nimenĭ să bănuiască. Ca să răzbeștĭ din fundul grădineĭ unde era o portiță îngustă și să ajungĭ la uscioara chilieĭ luĭ Avgonie, îți trebuea să te încurcĭ prin crângĭ și prin brațe de cetină désă, iar une orĭ să te vezĭ zgâriat ca de-o pisică. Călugărul știa însă o potecuță pe unde puteaĭ să trecĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

repede și cu înlesnire și la marginile acelei potecuțe aștepta el pe boerii ce avéu să vie în acea nópte.

Era tocmaĭ miezul nopței, când sĕ auzi un fâșiit de buruenĭ, lângă portița din fund a grădineĭ; călugărul alergă numaĭ decât, căcĭ era aprópe, și sĕ întâlni față 'n față cu Tĕut, care venea cel d'âncêiu.

Acesta cum vĕzu pe Avgonie, îl întrebă:

— A maĭ venit cine-va?

— Nimenĭ, păn'acum, rĕspunse călugărul.

— Nu e nimic, vor veni eĭ în grabă, póte că nu e încă césul, m'oĭ fi pripit eŭ.

Nu termină bine vorba, și un alt fâșiit de buruene sĕ auzi, iar între dênșiĭ, cari staŭ nu departe de portiță, apăru boerul Șendrea, ce era vornic pe lângă Petru Aron-Vodă.

— Aĭ venit vornice? îl întrebă Tĕut. Mĕ așteptam sĕ fiĭ maĭ la vreme ca ceĭ l'alțĭ, căcĭ tocmaĭ d-ta veĭ avea partea cea mare a întâlnireĭ nóstre. Să mergem înlăuntru.

— Să ne arate părintele Avgonie, calea, căcĭ n'am chef să mĕ maĭ zgăriŭ de mărăcinĭ ca în rêndul trecut.

— Pe-aci! zise Avgonie, apucând înainte, pe când ceĭ doĭ boerĭ îl urmară pe potecuța ce ducea la chilia din fund, ale cărei ferestre respundeaŭ în grădină.

Cum ajunseră aci, Avgonie îĭ lăsă pe amêndoĭ, iar el eși întru întâmpinarea celor l'alțĭ.

Veniră rênd pe rênd maĭ mulțĭ boerĭ printre carĭ Stoia paharnicul și Buftea postelnicul; iar maĭ pe urmă archimandritul Belizarie dinpreună cu alțĭ călugărĭ.

Când toțĭ sĕ adunară că d'abia încăpéŭ în chilia lui Avgonie, acesta sĕ duse repede să vestéscă pe Metropolitul.

Trecu însă ca la un cés și Avgonie nu sĕ maĭ întórse. Toțĭ așteptaŭ cu nerăbdare, și nu știaŭ ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să mai créză. Își pierduseră răbdarea și erau cât pe aci să plece, de temere ca nu cumva să fie dejugați și aruncați în vr'o cursă. Dar cum putea el să se aștepte la una ca asta, când acela care-i chemase era însuși prea sfântul Metropolit; cum putéu crede că fiul cel mai credincios lui D-zeu, să fie în stare a 'i vedea duși la spânzurătoare? Nu!... Nu se putea una ca asta; și se vede că s'a întâmplat ceva Metropolitului de nu mai venea. Cel puțin, nu se întorcea călugărul să le spue dacă trebuiau să mai aștepte sau nu, căci se putéu sfătui și singuri mai ales că avéu pe Tĕut între ei. Mirarea și neliniștea îi cuprindea din ce în ce mai mult, — când un călugăr luă hotărârea să se ducă el însuși să vază ce se 'ntâmplase.

Nu mult după aceia, călugărul se întórse și aduse vestea că Metropolitul fusese chemat grabnic la Vodă, și că călugărul Avgonie se dusese și el în urma Metropolitului să afle de ce fusese chemat.

La acéstă veste, tótă adunarea fu cuprinsă de mirare, și după o scurtă sfătuire se hotărî cu toții se aștepte întórcerea Metropolitului sau cel puțin pre aceia a lui Avgonie.

Așteptarea le fu destul de lungă, dar' în cele din urmă, — ușa ce rĕspundea în grădină se deschise și Teoctist Metropolitul apăru urmat de Avgonie. Pe fața lui se citea tótă neliniștea ce 'l muncise în timpul cât îl așteptaseră boierii adunați. Cum se vĕdu în fața lor, fruntea i se însenină, și dupe ce le mulțămi pe rând la fiecare că fuseseră înțelegĕtori de scopul ce 'i chemase acolo, zise cu glasu-i cuvios și plin de greutate:

— Iată-mĕ între voi cinstiți boeri; — era și timpul să ne punem planurile în lucrare, căci o clipă de întârziere este cât o nenorocire nouă căzută asupra nóstră, și a némului nostru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cuvintele tale, prea sfinte, zise Tĕut, parcă vestesc o nouĕ îndărătnicie a Domnuluĭ, căcĭ dacă am aflat bine, de la dânsul vĭĭ acum.

— Tocmaĭ de la dânsul, urmă Metropolitul; şi étă să bine-cuvêntăm minutul în care Petru Aron Vodă s'a gândit să mĕ cheme, spre a sĕ sfătui cu mine, înainte de a pune în lucrare o hotărîre destul de tristă.

Ce hotărîre? întrebară toţĭ de-o-dată.

— Vĕ voiu spune! De-o cam dată cată să vĕ mărturisesc că 'mĭaŭ trebuit multe silinţe să fac pe Vodă să 'şĭ ea séma maĭ bine la aceia ce voia să facă.

— Va să zică, pericolul e înlăturat? întrebă Tĕut.

— Aprópe!... Trebue însă cât maĭ curênd să ne punem pe lucru, căcĭ dacă mâine va fi încă timpul, poimâne ar putea fi prea târziŭ.

— Să vedem, ce este? întrebă vornicul Şendrea nerăbdător.

— Iată cum staŭ lucrurile: Vodă Petru Aron, vĕdênd că e ameninţat să cadă, pe de-o parte de loviturile ce-ĭ pregăteşte din noŭ Stefan, fiul luĭ Bogdan Vodă, iar pe de altă parte de cătră boerĭĭ nemulţumiţĭ, sĕ hotărîse să plece chiar mâne la Ţarigrad, şi acolo să céră sprijinirea deplină a vizirului pe lângă Sultan. Înţelegeţĭ bine, că pentru o ast-fel de reuşită, turcul fiind setos numaĭ de banĭ şi de darurĭ, Voda ar fi trebuit să hărăzéscă cât maĭ multe bunurĭ de-ale ţăreĭ şi de-ale poporuluĭ, şi aşa că într'o ḑi ne-am fi pomenit cu Moldova întrégă vêndută turcilor. Ast-fel, Vodă avênd deplină încredere în sfaturile mele, înainte de plecare, sĕ gândi să mĕ cheme şi iată pentru ce am fost la dênsul. În faţa uneĭ asemenĭ hotărârĭ, 'mĭ a fost cu neputinţă la început sĕ'l fac s'o părăséscă, dar dupe ce ĭ-am vorbit de sórtea ce 'l ar aştepta în puterea turcilor, dupe ce l'am încredinţat că e maĭ bine să fii rob al unuĭ creştin, decât favorit al unuĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

păgân, dupe ce 'l am vorbit de numele şi faptele strĕmoşilor noştri, dupe ce l-am conjurat pe numele lŭĭ Dumnezeŭ, — d'abia a primit să 'şĭ amâne hotărîrea; iar ca să maĭ facă o încercare, l'am sfătuit să sĕ pregătéscă de nŭoĭ întâmpinărĭ în potriva lŭĭ Ştefan şi l'am încredinţat că toţĭ boerĭĭ îl vor sprijini de o mie de orĭ maĭ mult, când ar căta să 'şĭ păstrede tronul cu arma în mână, de cât a şi'l păstra prin fapte netrebnice ca acelea ce ar sĕvêrşi umilind ţara păgânilor. Atuncĭ sĕ părea că mĕ 'nţelege, şi 'mĭ mărturisi că mâne chiar va aduna toţĭ boerĭĭ să le facă cunoscut că nu numaĭ va aştepta lovirile lui Ştefan, dar că el însuşĭ va purcede cel d'ntĕiŭ cu oaste, ca să'l gonéscă din Moldova şi sĕ'l facă a-i peri pofta de domnie.

— Bine! fórte bine! dise Tĕut, bucuros de acéstă nouĕ hotărîre a lŭĭ Vodă, luată prin îndemnul Metropolitulŭĭ iubitor de ţară.

— Acum, dise Metropolitul, e rândul tĕu Vornice Şendreo, ca mâne să fiĭ la înălţimea unuĭ bun patriot. Mâne Vodă va aduna toţĭ boerĭĭ: mulţĭ dintre eĭ îl vor sfătui sĕ nu reîncépă rĕsboiul; unĭĭ chiar dintre eĭ vor ḑice că e maĭ bine să céră sprijinul temeinic al Sultanulŭĭ; dar tu, care ştiĭ adevĕrata stare a ţărĭĭ, care cunoştĭ pe aceĭ mişeĭ linguşitorĭ, de şi te afli cu eĭ împrejurul aceluiaşĭ tron, e rêndul tĕŭ să facĭ pe Vodă să nu'şĭ maĭ schimbe hotărîrea de astă séră; căcĭ numaĭ prin trînsa pune capĕt tuturor relelor. Tocmaĭ spre a da naştere la o ast-fel de hotărîre, ne-am adunat în astă séră; dar fiind că Vodă numaĭ prin mine a fost de ajuns să o ia, să ne mulţămim că am scăpat de primele greutăţĭ şi acum să căutăm că în timpul cel maĭ scurt lovitura între Ştefan şi Petru Aron să sĕ dea, iar noĭ înainte chiar de-a sĕ statornici sórtea armelor, să facem ca Ştefan să găséscă drumul până la Sucéva deschis şi plin cu strigăte de bună

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

primire. De cât un domn cocoloşit, îndărătnic şi încăpăţinat prin lingurile târîtorilor, mai bine un domn tênĕr, cu nădejdĭ de vitejie pentru viitor, şi care să asculte numaĭ de glasul acelor boerĭ carĭ 'şĭ iubesc ţara, carĭ n'aŭ uitat fala numeluĭ strămoşesc.

— Aĭ vorbit ca un adevĕrat părinte al neamuluĭ moldevenesc, ḑise boerul Buftea mişcat până la suflet de mărinimia Metropolituluĭ.

— Atunceĭ, ne-am adunat de giaba, zise Tĕut, dacă lucrurile s'aŭ făcut cu bine, fără ca noĭ să mijlocim.

— Nu! Nu ne-am adunat de giaba, întrerupse părintele Teoctist. Dacă n'aţĭ fi fost cu toţiĭ aci, de unde aţĭ fi aflat numaĭ de-cât întrevorbirea mea cu Vodă, şi de unde aţĭ fi ştiut că mâne trebue să găsiţĭ cu toţiĭ hotărîrea de rĕsboiŭ ca bună?

— Aşa este!

— Ş'apoĭ, urmă Metropolitul, vornicul Şendrea, care păstrézĕ tótă încrederea tronuluĭ, de unde ar fi ştiut ce cale să urmeze? Pótu că inima l'ar fi sfătuit cum să facă, póte că ne ar fi ghîcit gândurile tuturor după al sĕŭ; dar nu era de ajuns numaĭ atât; trebuia să auḑim totul, ca după plecarea luĭ Petru Aron în potriva luĭ Ştefan, să punem mâna pe tron şi să'l asigurăm nouluĭ Domn, luĭ Ştefan. Eĭ bine, tocmaĭ asta avem de făcut acum. Să vedem, ce ḑice Tĕut în acéstă privinţă?

— Eŭ, cinstiţi boerĭ şi scumpĭ fraţĭ, aşĭ avea multe de ḑis, dacă 'mĭ veţĭ da voe să vorbesc. — Să ne închipuim că Petru Aron a plecat din noŭ în potriva luĭ Ştefan, şi că tronul Sucévei, e lăsat gol până la întórcerea luĭ. Dacă însă Ştefan, în loc să învingă, va fi învins?...

— M'aĭ înţeles rĕu, Tĕute, ḑise Metropolitul, lupta nicĭ nu trebue să înceapă; destul Vodă să plece din Sucéva.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

— Atuncĭ, de ce nu l'am lăsa să plece la turcĭ?

— Nu! căcĭ de-acolo s'ar întórce cu puterĭ marĭ.

— Bine. Dar plecând în contra luĭ Ștefan, dacă tronul îĭ va fi susținut cu putere de partizaniĭ seĭ.

— Te înșelĭ! Eĭ singurĭ vor trece în partea nóstră, când sĕ vor vedea între douĕ focurĭ: cel din năuntru și cel din afară.

— Fie așa cum ḑicĭ, ḑise Tĕut; dar óstea va fi în mânile lor.

— Nu! căcĭ óstea va fi tótă la rĕsboiŭ.

— Cum asta?

Vom rĕspândi sgomotul, că Ștefan a adunat puterĭ marĭ, și cu acest chip Petru Áron va lua cu dînsul și pe cel din urmă soldat. Ș'apoĭ vor fi destuĭ dintre aĭ noștri pe câmpul de luptă, carĭ să 'l îndemne totd'auna spre pasurĭ greșite așa, că pedecĭ afară, pedecĭ înlăuntru va trebui sĕ cadă.

— Fie-ți cuvintele întru reușită! zise Stoia, nevrênd să prelungéscă maĭ mult vorba.

Cu tóte acestea vorba lor sĕ prelungi aprópe până la ḑiuă, iar când plecară unul câte unul, călugărul Avgonie îĭ conduse ca și la venire: așa că după ce plecară toți, el sĕ reîntórse în chilia sa. Aci privirile luĭ sĕ îndreptară prin tóte colțurile ca și cum s'ar fi temut, să nu fi rĕmas cineva. După ce sĕ asigură bine că nicĭ urmă din ceĭ adunați nu maĭ rĕmăsese, puse o masă în dreptul uneĭ uscióre ce rĕspundea în podina chilieĭ, așeză d'asupra un scaun, sĕ urcă pe dênsul și dete brâncĭ uscióreĭ, care sĕ deschise în sus.

— Acum poți să viĭ! zise el cuĭ-va care sĕ vede că era în pod.

— S'aŭ dus toți? întrebă o voce.

— Da!... s'aŭ ḑus!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Și la aceste cuvinte apărù în deschizătura poduluĭ figura iscoditóre a unuĭ om, ce semăna maĭ mult cu un strein, decât cu un moldovén cum îĭ era graiul.

Acest om sĕ lăsă încet cu piciorul pe scaun, și apoĭ coborî jos; iar călugărul, dupe ce închise uscióra poduluĭ, așeză scaunul și masa la locurile lor.

— Aĭ auzit tot? întrebă Avgonie pe acel strein.

— Da! Tot!.. N'am putut însă să-ĭ cunosc pe toțĭ numaĭ după glasurĭ.

— Nicĭ nu e trebuință să-ĭ cunoștĭ, zise călugărul; destul că le știĭ planurile.

— Da, le știŭ, și încă fórte bine, pentru nenorocirea lor.

Omul care vorbea ast-fel, de și strein și sĕlbatic la înfățișare, era însă amestecat îndestul în trebile statuluĭ și-ar fi zis cine-va că e unul din marĭĭ diregătorĭ aĭ tronuluĭ; cu tóte astea el era numaĭ un spion, — și încă din ceĭ maĭ devotațĭ ce avea Petru Aron, saŭ maĭ bine postelnicul Fănuță, care conducea tóte intrigile tronuluĭ. Acest spion sĕ numea Udricĭ, și numaĭ prin multe vĕrsărĭ de banĭ făcuse el pe călugăr să-ĭ descopere tainile la care fusese martor chiar în acea séră. Nicĭ o dată însă nu avusese prilejul să le audă cu urechia luĭ de cât numaĭ atuncĭ, și fiind-că era tot ce dorise, când maĭ resuflă puțin din zăpușala ce suferise în pod, — vîrî mâna în buzunar și scoțênd o pungă cu aur o dete călugăruluĭ, zicêndu'ĭ:

— De-o cam dată numaĭ atât; maĭ târziŭ veĭ ajunge la o trépță maĭ înaltă; cine știe, póte chiar Metropolit...

Și aceste cuvinte le rostea spionul Udricĭ, cu un fel de batjocură, ce nu prea plăcu călugăruluĭ.

— Spune-mĭ acum, ce veĭ face? întrebă Avgonie, dupe ce puse punga într'o lădiță.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Acum, zise Udricĭ, mĕ voiŭ duce sĕ mĕ culc liniştit, şi mâne cât de târziu mĕ voiŭ scula, tot voiŭ avea timp să 'mĭ fac datoria.

— Dar mâne ştiŭ că sĕ vor aduna boerĭ la Vodă, şi că hotărîrea ce vor lua...

— Ce e cu asta?.. Sĕ va lua numaĭ hotărîrea; dar maĭ înainte d'a sĕ pune în lucrare, cine ştie de nu vom vedea ridicându-sĕ spânzurătorĭ în mijlocul oraşuluĭ.

— Ascultă Udricĭ, 'mĭ-aĭ spus că planurile tale sunt cu totul altele şi că nicĭ o picătură de sânge nu sĕ va vĕrsa... Te-am crezut, şi numaĭ ast-fel te-am înlesnit să auḑĭ tot ce s'a vorbit. 'Mĭ-aĭ spus de asemenĭ că Vodă nu va şti nicĭ o dată cine sunt aceia care-ĭ urzesc căderea... 'mĭ-aĭ spus...

— Şi óre nu ţi-am spus adevĕrat?.. De unde vreĭ să-ĭ ştie Vodă, dacă nu-ĭ ştiŭ nicĭ eŭ? Oare vĕzutu-i-am eŭ, din întunecimea podului şi când uşa era închisă?

— E tot una; le-aĭ auḑit numele, şi e destul să 'ţĭ închipueştĭ cine sunt.

— Numaĭ pe închipuire nu sĕ ştie nimic. Câţĭ vornicĭ şi câţĭ Tĕuţĭ nu sunt în ţara moldovenéscă!..

— Aĭ auḑit însă glasul Metropolituluĭ.

— Tu ḑicĭ: eŭ nicĭ nu ştiam c'a fost şi dînsul.

— Nu te maĭ preface Udricĭ; ştiam gândurile tale, căcĭ alt-fel nu aĭ fi pĕtruns până aci; dar nu'mĭ închipuiam ca ele să dea naştere şi la vĕrsărĭ de sânge. Dacă banĭ cu care am vêndût atâţĭ boerĭ, aŭ fost de-ajuns să mĕ înşele, apoĭ cuvintele tale de-acum sunt de-ajuns ca să mĕ deştepte.

— A!. Aĭ început să te căeştĭ, ca Iuda? zise Udricĭ, rînjitor; fiĭ pe pace, nimenĭ nu va şti că tu eştĭ vênzătorul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Afară de mine!.. ḑise o voce de călugăr, care întră ca un trăsnet prin uşa ce rĕspundea în grădină şi pe care Avgonie n'o încuiase.

Spionul Udricĭ şi Avgonie rĕmaseră încremeniţĭ de privirea noului venit, care sĕ lipise de uşă ca o fantazmă, ca şi cum ar fi voit să trécă drept umbra trădătorului, care 'şĭ vênduse sufletul pentru banĭ. Sĕ făcu o tăcere de câte-va secunde, şi nicĭ unul dintr'înşiĭ nu scotea un cuvênt. Numaĭ Udricĭ, îşĭ apropiase mâna de cingătóre, unde-avea un cuţit, gata să lovéscă.

— Nu te osteni! ḑise călugărul; chilia mea e fórte aprópe de-aci, şi am avut timpul să'mi iaŭ un cuţit mult maĭ tăios ca al tĕu... Acum, spune-mĭ, prea sfinte Avgonie, nu este aşa că numele ce porţĭ e vrednic de rasa ce te-acopere?.. Nu este-aşa că încrederea nóstră şi binele ţăriĭ, nu preţuesc cât punga de aur a acestuĭ ticălos?.. Nu este aşa că a fi un simplu călugăr nu este tot una cu a fi Metropolit, după cum îţĭ făgăduia mişelul ăsta de om?

— Călugăre! Ia-ţĭ séma la vorbă! strigă Udricĭ, neputând să maĭ sufere batjocura.

— 'Mi-am luat séma de mult! rĕspunse călugărul, încă de când stam maĭ adineaorĭ subt acéstă uşă a podului şi 'ţĭ am auḑit rĕsuflarea pe care cercaĭ a o înăbuşi!.. A!.. Dar eŭ te-am auḑit; şi pe când ceĭlalţĭ vorbeaŭ, eŭ mĕ întăream mereŭ în presupunerea că aci sĕ urzéşte o intrigă, o vênzare. Am voit însă să rĕmâĭ singur, numaĭ cu voĭ, căcĭ boerĭĭ în mărinimia lor, póte că te-ar fi lăsat cu viaţă. Acum însĕ, să vedem ce e maĭ dulce, spânḑurătórea orĭ cuţitul?...

— În sfârşit, ce vreĭ? sĕ rĕstĭ Udricĭ.

— Vreaŭ ca nicĭ unul din voĭ să nu iasă de aci!...

— Dar dacă vom eşi, fără sĕ vreĭ tu?

Muzeul Original al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Încercați!..

— În lături!.. strigă spionul amenințător.

— Nu voiŭ! răspunse călugărul arătând mânerul cuțitului de subt rasă, după care se presupunea că tăișul căta să fie îngrozitor.

— A! vrei să mĕ sperii cu frigarea ta de cuțit?..

— În lături, când îți ḑic!.. Voiŭ să es!..

— Și eŭ îți spun că nu veĭ eși!..

— Vom vedea!.. rînji în cele din urmă spionul.

Și între amêndoĭ se încinse o luptă sĕlbatică, grozavă, pe când Avgonie stetea rĕzimat într'o parte. ne cutezând să ajute nicĭ pe unul nicĭ pe altul. Cuțitele celor doĭ luptătorĭ se izbeaŭ zăngănind și luceaŭ la lumină ca două fășiĭ de flacărĭ; iar gemetele înăbușite ce eșiaŭ din pepturile lor rĕmâneŭ ca vuetul ce se aude în pântecul pământului, când stă se isbucnéscă. Umbrele lor se întipăreaŭ pe ḑidurĭ ca ale demonilor carĭ se sfășie în iadul luminat de focul cătranului. Ar fi creḑut cine-va că lupta lor n'are să se mai sfârșéscă. Dar de-o dată, un gemet clocotitor în sânge se auḑi, și spionul căḑu la pământ, desbătându-se ca un șérpe în sângele ce curgea din gâtul și inima luĭ. Călugărul îșĭ privi cuțitul roșit mai mult de jumĕtate, și când ochiĭ luĭ rĕzbunătorĭ să îndreptară asupra luĭ Avgonie, care tremura ca un mizerabil într'un colț, se duse la dênsul, îl apucă de umerĭ, și târându'l peste cadavrul spionului, îl lovi cu furia unui tigru, până ce sângele luĭ se amestecă cu al aceluia ce 'și primise pedépsa mai din 'nainte.

— Și-acum, vindeți-vĕ sufletul și țara, strigă rĕsbunătorul, trântind ușa chilieĭ după sine și dispărênd prin întunerecul ce încă dormita pe arboriĭ din grădină.

A doua ḑi, când cele două cadavre furĕ găsite unul peste altul, nimenĭ nu știa povestea lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

II.

ȘTEFAN DOMN AL MOLDOVEI.

Pe la finele luĭ Aprilie, într'o ḑi, în care plóia curgea în pâraie pe uliţele Sucéveĭ, óstea moldovenéscă era gata de plecare şi numaĭ Vodă lipsea din fruntea eĭ spre a porni. Acea ḑi pare că într'adins sĕ posomorîse, ca şi cum ar fi vrut sĕ arate luĭ Petru Aron că soartea 'ĭ va fi tot atât de posomorîtă ca şi vremea. Cu tóte acestea, el fiind deja pregătit, şi maĭ toţĭ boerii fiind în unire că trebuia să sĕ dea o luptă hotărîtóre luĭ Ştefan, ce ţintea sĕ ocupe scaunul Moldoveĭ, nu maĭ era nicĭ un minut de întârḑiat, şi vrênd nevrênd Domnul trebuia să facă voinţa celor maĭ de căpetenie în statul luĭ, căcĭ aminteri numĕrul nemulţămiţilor ar fi devenit şi maĭ mare.

Ast-fel, cu neliniştea în suflet şi cu urîţenia vremeĭ în afară, Petru Vodă trebui să plece o dată; şi când sĕ arătă în fruntea oasteĭ, toţĭ ar fi creḑut că merge să scape ţara de năvălirea cine ştie căror păgânĭ, saŭ să cuceréscă lumea, — pe când el mergea la o peire sigură, pe care dênsul nu o presupunea, dar pe care boerii nemulţămiţĭ o urḑiseră din'ainte.

Fu greŭ pănă sĕ plece, că de-acolo drumul e pentru călătorĭ, fie chiar pentru lumea cea laltă, iar aceĭ carĭ rĕmân sunt ceĭ maĭ norocoşĭ, căcĭ totul e pe mâna lor, avere, renume, scaun domnesc şi une orĭ chiar viaţa celuĭ care plécă. Ast-fel sĕ întêmplă şi cu Petru Aron Vodă: nu ajunsese nicĭ aprópe de taběra luĭ Ştefan, şi boerii în frunte cu Metropolitul, găsind maĭ multe garanţiĭ într'o domnie înţeléptă din partea luĭ Ştefan, făcură tóte putinciósele, ca sĕ dărîme puterea celuĭ d'ântĕiŭ, şi să aducă în locu-ĭ pe cel din urmă. Dar pe când eĭ săpaŭ tronul de la temelie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Petru Aron era departe de a'şi închipui viclenia cu care 'l vîriseră în cursă.

Un domn, care n'a ştiut să sĕ înconjóre de ómenĭ iubitorĭ de fapte bune şi de dreptate, acela în totd'auna cade victimă slăbiciuneĭ sale şi a nepăsări celor cari l'aŭ încunjurat. Pentru el aceştĭ ómenĭ n'aŭ fost de cât slugile órbe şi supuse întru atât cât le-a încărcat cu avuţiĭ şi cu favorurĭ, iar când nicĭ una nicĭ alta nu are să le maĭ dea, căcĭ ast-fel vin împrejurările, atuncĭ chiar acele slugĭ credincióse sĕ schimbă în spionĭ, în duşmanĭ şi sfârşesc prin a 'l lovi cele d'âncĕiŭ.

Puţiniĭ partizanĭ ce-ĭ maĭ rĕmaseseră luĭ Petru-Vodă în Sucéva, vĕzêndu-sĕ fără speranţe în viitor, simţind că poporul era nemulţămit, făcuseră precum sĕ face de obiceiŭ, trecură acolo unde numĕrul era maĭ mare. Şi iată'l pe Vodă rĕmas singur, în palat fără nimenĭ care să-ĭ păstreze tronul, în taberă între niştе ostaşĭ, cărora tot una le era dacă învingea şeful lor saŭ inimicul sĕŭ, care era Ştefan, tot un creştin, tot un Moldovén, ba încă fiul unuĭ domn despre care ei păstraŭ o frumósă amintire.

Şi cu aceştĭ ostaşĭ Petru-Vodă credea că va nimici puterea luĭ Ştefan şi că-ĭ va tăia pofta d'a sĕ maĭ gândi la domnie.

Amêndouĕ taberile eraŭ gata la fie-care moment de lovire; dar dacă Ştefan avea privirile aţintite numaĭ înainte, Petru Aron căuta când înainte la óstea duşmană, când înapoĭ la scaunul sĕŭ, de care sĕ temea atât de mult că-ĭ va fi rĕsturnat.

Trebuia însă să sĕ hotăréscă odată, maĭ ales că din zi în zi acéstă stare de lucrurĭ aducea noŭĭ tulburărĭ, noŭĭ nemulţămirĭ.

În taberа luĭ Ştefan, era o adevĕrată rênduială ostăşéscă pe câmp de rĕsboiŭ. De la soldat şi până la căpeteniĭ sĕ vedea zugrăvită fala de învingĕtorĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

căcĭ dacă în cel l'alt rênd făcuseră pe moldovenĭ sĕ fugă ruşinaţĭ, de astă dată eraŭ siguri că vor pătrunde până în capitala lor.

Ştefan era în cortul sĕŭ cu maĭ mulţĭ căpitanĭ şi sĕ chibzuiaŭ dacă trebuiaŭ să încépă eĭ atacul, saŭ să aştepte să vie din partea adversarilor.

— Timpul trece, zise Ştefan, şi dacă moldoveniĭ să tem d'a ne da prima lovitură, noĭ nu trebue să întârdiem d'a ne da pe cea din urmă. Nu vedeţĭ că eĭ staŭ tot îndărătnicĭ, ca şi cum ar vrea să ne facă să credem, că urzesc vr'o surprindere drăcéscă? Nu! Am pĭerde prea multă vreme aşteptându-l, şi eŭ nu sunt din aceia care aştéptă fără folos. Mâine de dimineţă, vom face să sune cornul de atac, şi care dintre voĭ nu va vedea Sucéva în maĭ puţin de douĕ zile, acela să nu maĭ pórte numele de militar. Când am cerut ajutorul vostru şi al fraţilor meĭ munteni, spre a-mĭ relua dreptul de moştenire la tronul tatăluĭ meŭ, şi spre a-ĭ rĕzbuna fala dejucată, am fost sigur că nicăerĭ nu putém găsi un ajutor maĭ priincios şi maĭ vrednic de scopul ce urmăresc. Prin urmare, cată să arătaţĭ, că nu m'am înşelat, iar eŭ la rêndu-mĭ voiŭ arăta c'am fost vrednic de sprijinul ce mi s'a dat. Póte că 'ntr'o zi numele de moldovén nu va fi duşman celuĭ de român, şi atuncĭ nu sĕ va maĭ vĕrsa sângele aceluiaşĭ ném, iar noĭ, mână 'n mână, cuget în cuget, vom forma aceiaşĭ ţară, acelaşĭ popor. Până atuncĭ însă, sunt multe rele de tămăduit şi mulţĭ şerpĭ de strivit sub picior; cel puţin noĭ să punem cea d'ântĕiŭ piatră a temelieĭ frăţeştĭ şi póte că va fi destul de-o-cam dată.

Ast-fel vorbea Ştefan, când i sĕ aduse în cort un oştén de-aĭ luĭ Petru-Vodă, care după îmbrăcăminte părea a fi o căpetenie. Santinelele române îl luaseră

Muzeul Digital al Romanului Romanesc
revistatransilvania.ro/mdrr

drept un spion, și pe acest temeiŭ îl aducéŭ între arme în fața șefuluĭ lor.

— Cine eștĭ tu, și ce cauțĭ în tabĕră? îl întrebă Ștefan, cântărindu'l din cap păn' la picióre.

— Îțĭ voiŭ spune Măria Ta; voiŭ însă să remânem singurĭ — căcĭ eŭ nu sunt un spion după cum m'aŭ socotit oșteniĭ Mărieĭ Tale și după cum însuțĭ parĭ a mĕ crede.

— Orĭ cine-aĭ fi și orĭ-ce gândurĭ veĭ avea, să nu crezĭ că mĕ tulbur dacă aĭ venit cu gândurĭ rele, și nicĭ tu să nu te temĭ, dacă scopul ce te aduce este cu totul altul de cum aŭ crezut oșteniĭ meĭ.

— Să rĕmânem maĭ întâĭ singurĭ, zise moldovénul.

— Lăsați-ne singurĭ! zise Ștefan cătră ceĭ de față.

Nicĭ unul însă nu voĭ să sĕ retragă de témă ca nu cum-va, prizonierul să aibă vr'un gând rĕŭ asupra luĭ Ștefan.

— Lăsați-ne, vĕ zic! . . zise Ștefan, înțelegêndu-le cugetarea și convingêndu-ĭ printr'un semn că n'aŭ a sĕ teme de nimic.

Toțĭ eșirĕ, afară de oșténul moldovén, care îndată ce rĕmase în fața viitoruluĭ Domn al Moldoveĭ, vorbi ast-fel:

— Măria Ta, mĕ numesc Udrea și sunt căpitan. Vornicul Șendrea 'mĭ-a dat o 'nsărcinare cătră Măria Ta și am venit, cu pericolul de-a 'mĭ pierde capul, numaĭ să îndeplinesc porunca maĭ mareluĭ meŭ.

— Să vedem, ce însărcinare aĭ? întrebă Ștefan încă nedumerit.

— Toțĭ partizaniĭ Mărieĭ Tale din Moldova îțĭ pregătesc tronul fără de nicĭ o greutate. Lupta decĭ ar fi zadarnică. Pentru ce s'ar vĕrsa sânge creștinesc, când tronul ce sĕ cuvine de drept fiuluĭ luĭ Bogdan îĭ este asigurat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ești tinĕr, căpitane, și vorbești cu inima unuĭ vrednic Moldovén: cu tóte astea, aceĭ care te-aŭ trimis nu s'aŭ gândit, că un tron câștigat prin uneltirĭ nu póte avea temeiŭ.

— Nu e nicĭ o uneltire, Măria Ta; — boerĭĭ, țăreĭ își fac datoria.

— Așa e; dar óstea ce conduce Petru Aron-Vodă, fi-va de-aceiași părere?

— Când ceĭ maĭ marĭ daŭ porunca, ceĭ maĭ micĭ i sĕ supun.

— Și care sunt maĭ marĭĭ ósteĭ, de nu chiar Domnul eĭ? . . .

— Domnul eĭ nu póte nimic, când căpitaniĭ sunt nemulțămiți și-ĭ vor peirea.

— Ascultă, căpitane; nu 'mĭ place să vĕrs sângc, și maĭ ales sânge creștinesc; dar fiind-că între mine și Sucéva, este o óste, un Domn care o conduce, îțĭ repet că nu voesc trădarea. Aceĭ ce trădézĕ astăzĭ pe un Domn, mâine mĕ pot trăda pe mine; și eŭ sunt dator să daŭ pilde vrednice de numele tatălui meŭ. Voiŭ cerca să nu sĕ verse mult sânge, voĭ cerca chiar să silesc pe Petru Aron să abzică de la domnie de bună voe, însă să mĕ unesc eŭ d'a primi scaunul prin trădare, nu! Nu primesc! Du-te dar la aĭ tĕĭ, spunele că le mulțămesc pentru iubirea ce îmĭ păstrézĕ; dar că calea mea e cu totul alta d'a ajunge la tron. Spune-le de asemenĭ că n'am voit să-ĭ nesocotesc respingându-le propunerea, dar că și pe viitor îĭ voiŭ iubi ca pe niște frațĭ, care aŭ voit să mĕ susție. Du-te acum! . . .

— Nu maĭ am nimic de zis, Măria Ta. Dea cerul ca izbênda să fie cât sĕ va putea maĭ ușóră, iar sângele ce va curge, să pótă mângâia prin Măria Ta, ranele mumelor și ale nevestelor ce își vor afla fiĭ și soțĭ pe câmpul uneĭ lupte între douĕ națiĭ surorĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Voinice, zise Ștefan c'un ton cam aspru, cuvintele tale îmĭ par neînțelese; dar dacă în adevĕr aĭ voit prin ele să mĕ facĭ a 'mĭ schimba hotărîrea, te-aĭ înșelat, — și te iert. Nu ascult de cât de glasul constiinței mele. Du-te, îți zic încă odată, și te vei convinge că Ștefan nu dorește peirea fraților sĕĭ într'o luptă zadarnică.

Abia termină Ștefan aceste cuvinte, și în taberă sĕ făcu un zgomot mare. Toți oștenii eraŭ în picióre cu armele în mânĭ, ca și cum Ștefan s'ar fi aflat în mijlocul lor și ar fi pregătit prima lovitură. Cu tóte acestea căpitaniĭ muntenești, își cunoșteŭ datoria, și când Ștefan eși din cort să vază ce este, strigătele îĭ asurziră urechile și zăngănitul armelor îl făcu să simță un fior rece și nedescris.

— Iată, zise Ștefan căpitanuluĭ ce 'l urma, aŭ început maĭ de vreme de cât te așteptaĭ.

Fie!.. Nu e vina mea!...

Și la aceste cuvinte Ștefan sĕ aruncă în mijlocul luptătorilor sĕĭ, care lovéŭ cu furie în óstea moldovénă ce începuse atacul pe neașteptate.

O luptă crâncenă sĕ încinse și cu tóte că óstea luĭ Ștefan primise cea d'âmtĕiŭ atacul, îndată ce el sĕ află în mijlocul eĭ ca s'o conducă, o învălmășélă ne maĭ pomenită sĕ făcu, și sĕ vĕdură căpeteniile moldovenești trecênd în rîndurile luĭ Ștefan, iar după-o încercare órbă, după o deșteptare supra-omenéscă, amêndouĕ oștile nu făcură de cât una singură, și nenorocitul de Petru Aron Vodă, încunjurat numaĭ de câțĭ va din aĭ sĕĭ, luă fuga peste câmpurĭ, fără însă a ținti spre Sucéva, căcĭ știa ce'l aștéptă și acolo. Pe când tótă óstea ridică pe Ștefan în strigăte de *hura!* proclamându'l Domn, câți-va căpitanĭ urmați de maĭ mulțĭ oșteni sĕ repediră în urma luĭ Petru-Vodă care fugea, și sĕ perdură în depărtare, urmărindu'l.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

A doua di de dimineță tótă nobilimea Sucévei, în frunte cu Metropolitul Teoctist, eși întru întîmpinarea învingătorului Ștefan și 'l primiră cu pâine și cu sare, ca după datină.

La palatul domnesc sĕ adunase o altă cétă de boerĭ, care așteptaŭ venirea luĭ, și cu tóte că printre aceștia sĕ aflaŭ mulțĭ dintre partisaniĭ fostuluĭ Domn, eĭ nu cutezară să 'l mai susție, căcĭ le-ar fi fost peste putință, ci sĕ prefăceaŭ că sĕ bucură de căderea luĭ.

În sala tronuluĭ așteptaŭ bĕtrâniĭ luptătorĭ și foștiĭ prietenĭ aĭ luĭ Bogdan Vodă, și toțĭ acestĭ boerĭ mare parte albiți de bĕtrânețe, ardéŭ de dorința d'a vedea urcându-sĕ pe tronul Moldoveĭ fiul aceluia pe care eĭ îl iubiseră atât de mult.

Bărbațĭ de tótă mâna, femeĭ și copiĭ, eraŭ grămădițĭ pe uliță și maĭ ales la porțile palatuluĭ domnesc, ce nu maĭ era acum locuința luĭ Petru Aron Vodă și a curțeĭ luĭ, ci a obșteĭ, căcĭ toțĭ întraŭ și eșiaŭ, fără ca nimenĭ să'ĭ opréscă, fără ca nimenĭ să'ĭ întrebe.

Cum sĕ auḑi de fuga luĭ Petru Vodă, toțĭ aĭ luĭ, părăsiră palatul și sĕ făcură nevĕḑuți, afară de aceia care nu avéŭ nicĭ o pată în trecutul lor, și cărora iubirea de țară și de Domn drept le era maĭ prețuită, iar nu stăpânul rĕutăcios și nevrednic.

Toțĭ vorbéŭ asupra viitoruluĭ și cugetaŭ cum țara va păși spre bine, cum tóte liftele vor fi isgonite de către vitézul Ștefan, cum fiecare creștin va afla sprijin într'ênsul ca într'un bun părinte, iar nu sĕ aștepte mână zadarnică după cum sĕ întâmplase cu fostul Domn, care însusĭ mergea și sĕ umilia turcilor. Femeile maĭ ales, avéŭ pe față o nespusă bucurie, căcĭ știaŭ că în țară nu va maĭ călca liftă streină, care sĕ le batjocorésc: ele îșĭ iubéŭ numaĭ pe ceĭ de un ném cu dênsele, și nu eraŭ ca femeile de astă-ḑĭ, care aștéptă cu mare dorință sĕ vie străiniĭ în țară, ca să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

'şĭ pótă îndestula nesaţiul de orĭ ce fel. Ast-fel eraŭ moldovencele d'odinióră, şi orĭ cât de simple sĕ părĕŭ sunt rare astă-dĭ care să le semene, maĭ ales când e vorba de patriotismul ce simţéŭ strămóşele lor. Cât despre copiĭ, eĭ nu ştiaŭ să 'şĭ dea séma de ce avea să sĕ întêmple; vedéŭ numaĭ atât, că oraşul e în sĕrbătóre, că óstea sĕ întórce de la bătălie, şi auḑiaŭ că în locul fostuluĭ Vodă, va veni un altul, bun vitéz, milostiv, iubitor.

Şi când Ştefan ajunse în oraş urmat de mulţimea nemărginită, din tóte părţile sĕ auḑéŭ strigăte vesele de primire şi aerul resuna de urale, pe când tóte feţele ii surîdiaŭ şi'ĭ asiguraŭ iubirea.

Ajunse în fine Ştefan în sala tronuluĭ unde era aşteptat cu atâta bucurie, şi aci strigătile de: „Trăiască Ştefan Domnul Moldoveĭ“ umpléŭ sala şi zguduiaŭ auḑul.

Câtă bucurie nu sĕ citea pe faţa viitorulul Domn, când sĕ vĕḑu faţă în faţă cu aceĭ boerĭ care 'l ţinuseră în braţe, şi câtă jale nu sĕ strînse în inima luĭ, când îşĭ aduse aminte de tatăl luĭ, bunul luĭ tată, Vodă Bogdan.

De-odată, în sala tronuluĭ sĕ făcu o linişte adîncă de óre-ce Metropolitul Teoctist începuse să vorbéscă:

— Boerĭ! ḑise el, — Dumnezeŭ a voit ca Bogdan Vodă să fie rĕsbunat; ţara era sătulă de réua domnie a luĭ Petru Aron, şi acel a tot puternic i-a dat drépta luĭ pedépsă. Cine din voĭ nu simte odată cu mine, aceiaşĭ bucurie, vĕḑênd pe acest brav rĕsboinic, care vine astă-dĭ ca sĕ céră voueĭ şi poporuluĭ moştenirea de la tatăl sĕŭ, tronul Moldoveĭ?... Da!... Acel ce 'şi-a vĕḑut strămoşiĭ sacrificându-sĕ pentru binele patrieĭ, acel ce păstréză încă simţirile lor marĭ şi nobile, are dreptul de-a striga: „Daţi'mĭ coróna părinţilor meĭ, daţi'mĭ poporul căruia 'ĭ sunt dator îngrijirea şi con-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ducerea lui“ — și noĭ trebue să-ĭ strigăm: „iată coróna, iată poporul; pórtă sceptrul cu demnitate, îngrijește-ți poporul părintește, și fiĭ pilda domnilor ce vor urma sĕ maĭ stăpânéscă acest neam“. Iar ție, fiŭ al luĭ Bogdan Vodă, ițĭ vom striga cu toțiĭ într'un glas: „Trăiască Ștefan, Domnul Moldoveĭ!“

— Și toțĭ curteniĭ, dimpreună cu ceĭ de față repetară.

— Trăiască Ștefan, Domnul Moldoveĭ.

— Fraților, ḑise atunci Ștefan urcându-sĕ pe treptele tronuluĭ, m'așteptam la mărinimia și dragostea, ce astădĭ vĕd că aveți pentru țară. Vĕ mulțămesc pentru cuvintele vóstre, pe care le socotesc ca eșite din inimă. Priimesc tronul Moldoveĭ; dar nu pentru plăcerea de a domni, ci spre a vedea țara strămoșilor noștri înflorind, și curățindu-și ogórele de lifte streine. Cu tóte astea, nu trebue să ne-arătăm vrajmași acelor Domnĭ, care făr'a ști pentru ce, fără a'și da séma, aŭ tîrît poporul în umilire. Eĭ sunt vinovați, este adevĕrat; dar de unde-ar fi mărirea, dacă n'ar fi și slăbiciune. A făptuit multe greșelĭ Aron Vodă, dar să căutăm a le șterge, prin alte fapte, demne, marĭ, îmbucurătóre. Decĭ, să nu ne obicĭnuim numaĭ a urî pe foștiĭ domnĭ, dar ertându-le greșelile, să căutăm a-ĭ împedica de-a face altele pe viitor. Ast-fel, Petru Aron, scăpând de urmăririle oștenilor meĭ, s'ar putea duce la vecinĭĭ noștri dușmanĭ, ca sĕ urḑéscă intrigĭ spre peirea țăreĭ. Prin urmare, încercările luĭ rele să le împedecăm, iar nicĭ de cum sĕ punem preț pe viața luĭ. Pentru acésta, îmĭ iaŭ sarcina de-a lucra cum va fi maĭ bine. — Îmĭ pare însă că în mijlocul acesteĭ adunărĭ, zăresc câțĭ-va nemulțămițĭ de cuvintele mele!... Eĭ bine, voĭ, care-ațĭ fost stâlpiĭ tronuluĭ luĭ Petru Aron, și care încă vĕ aflați acĭ, — îmĭ dovediți că ațĭ iubit palatul maĭ mult ca pe Domn! Fie!.....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Iubiţi dar ţara ca şi palatul, iubiţi poporul mai mult chiar ca pe Domn, şi nu 'mi va părea rĕŭ, dacă într'o di, voiŭ rĕmâne singur, fără nicĭ un sprijin. Destul să ştiŭ că acel care m'ar părăsi, n'ar face acelaşĭ lucru pentru ţară şi popor. — Fiţi dar, bine vĕduţi de noĭ, şi de ceĭ ce vor încunjura tronul noului Domn. Vaĭ de acel însă, care prin gânduri rele, sĕ vor lipi ca minciuna de odraslele adevĕrului! Voiŭ ierta şi voiŭ apĕra pe trădătoriĭ pocăiţi, dar voiŭ lovi nemilostiv pe trădătoriĭ pururea învrăjbiţi. Ertaţi'mĭ aceste cuvinte, voĭ, boerĭ, carĭ nicĭ odată n'aţi suferit pete pe numele vostru, dar fiind-că între grâŭ sĕ află şi neghină, datoria mea este de a curăţi bine grădina.

La aceste cuvinte cam aspre, eşite din gura noului Domn, unul dintre boerĭ ridică glasul şi dise:

— Măria Ta, nu sĕ află nimenĭ între noĭ, care să fiă ca neghina în mijlocul holdelor.

— Atât mai bine! rĕspunse Domnul. Doresc mai bine să mĕ fi înşelat, de cât să fi rostit un trist adevĕr!... Cu tóte astea. e bine sĕ fie cineva prevĕdĕtor... Acum însă să lăsăm acestea, căcĭ avem altele de făcut, iar nu a vĕ urî unii pe alţiĭ. Voiŭ să ştiŭ însă dacă sĕ găseşte unul printre voĭ, care să aibă altă părere de cât aceia de a fi eŭ ales de Domn.

— Nu! Nu e nicĭ unul! strigară toţi boerii.

— Este dar cu voia tuturor, ca eŭ să fiŭ Domnul Moldoveĭ?...

Da! da!... strigară toţi cu Metropolitul în frunte.

— Vĕ mulţămesc încă odată!... le rĕspunse Ştefan, coborînd de pe tron şi strîngênd mânile tuturor boerilor de căpetenie.

De-aci, începu un fel de convorbirĭ şi de chibzuelĭ, tóte punênd la cale binele ţăriĭ şi liniştea obştească.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ştefan însă, care era pornit spre rĕzbóĭe, vorbi mult despre resbóĭele ce va trebui să facă cu Leşiĭ, cu Ungurii, care curênd séŭ maĭ târdiŭ ar putea fi primejdióse neamuluĭ moldovenesc şi pămênturilor luĭ.

Dacă unĭĭ dintre boerĭ priviră cu îndoială aceste planuirĭ ale luĭ Ştefan, — cei maĭ mulţĭ le primiră ca temeĭnice, căcĭ nu numaĭ că nu sĕ îndoiaŭ de vitejia luĭ Ştefan, dar încă eraŭ siguri că peste puţin Moldova va avea să ţină subt călcăiul sĕŭ trufia tuturor duşmanilor eĭ, care până atunci o hărţuiseră în drépta şi în stânga, mulţămită stângăcieĭ şi slăbiciunei foştilor Domnĭ, carĭ nu aveaŭ nicĭ curajiul nicĭ judecata sănĕtósă cu care le apărea noul Domn.

Într'o ţară în care Suveranul n'are curajiul ideilor sale, spre a le pune în lucrare, când acel Suveran sĕ lasă a fi condus de ceĭ carĭ 'l încunjóră şi nu ştie să preţuiască nicĭ meritele séŭ vicleniile acestora, nicĭ trebuinţele ţărĭĭ şi ale poporuluĭ, pentru ca, cu o hotărîre neînvinsă să pue capĕt tuturor relelor, — acel Suveran este maĭ puţin ca o păpuşă, — stâlpiĭ tronuluĭ sĕŭ devin intriganţiĭ ceĭ maĭ marĭ, îĭ conduc eĭ după capriţiile lor, în loc ca el să-ĭ conducă după cum îĭ porunceşte datoria, şi ast-fel ţara în loc să mérgă spre bine, tinde spre ruină. De aci, desbinare înlăuntru, — ochĭ invidioşi şi lacomĭ din afară, până ce bunurile şi liniştea poporuluĭ sunt zbuciumate de ceĭ din năuntru, răpite de ceĭ străinĭ.

Ştefan, nu era unul dintre aceĭ, care sĕ încred în vorbele late ale acelor fruntaşi, viclenĭ şi interesaţi; el, de şi tînĕr, vedea cu ochĭ fórte limpeḑĭ pe adevĕraţiĭ iubitorĭ de ţară, pe adevĕraţiĭ părinţĭ aĭ celor slabĭ, aĭ poporuluĭ de jos.

Pentru acestea, el sĕ gândi fórte matur când trebui să alégă pe aceĭ, carĭ, subt dênsul aveaŭ sĕ conducă trebile Moldoveĭ — miniştriĭ cum am ḑice

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în ḑiua de astăḑĭ, — şi de la cinstea şi capacitatea cărora atârnă tótă siguranţa şi înflorirea ţărĭĭ.

Ştefan împărţi decĭ marile deregătoriĭ în chipul următor:

Pe boerul Isaia îl numi *Mare Vornic;* pe Tĕut *Mare Logofăt;* pe Isan, Visternic; pe Şendrea, Spătar; pe Buftea, Postelnic; pe Alecsa, Stolnic; pe Mircea, Comis; pe Costea, Paharnic; iar cele l'alte deregătoriĭ le împărţi pe la diferiţi boerĭ, în care avea credinţa că vor lucra cu cinste, cu credinţă în tron şi cu iubire de patrie.

III.

PREGĂTIREA UNEĬ CĂLĔTORIĬ.

În a treia lună după suirea pe tron a luĭ Ştefan Vodă, binele şi liniştea erau par'că de când lumea pe pămêntul Moldoveĭ.

De unde înainte, fratele 'şĭ spiona pe fratele sĕŭ şi-ĭ căuta prilejul să-l sfăşie, copiiĭ sĕ temeaŭ de părinţiĭ lor şi 'ĭ priviaŭ ca pe nişte călăĭ, deveniţi zbirĭ aĭ tronuluĭ, şi toţi cetăţeniĭ dormiaŭ epureşte, de témă că într'o nópte vor fi vênduţi şi năpăḑiţi de streiniĭ, — de unde maĭ 'nainte fetele nu eraŭ în siguranţă nicĭ chiar în ogórele părinţilor lor şi nevestele nu îndrăsneaŭ să plece singure pe uliţă, — de la venirea luĭ Ştefan ca Domn, nu era nimenĭ care să nu fie mulţămit. Nicĭ foştiĭ partizaniĭ aĭ luĭ Aron Vodă dimpreună cu toţi zbiriĭ lor, nu maĭ cutezaŭ să facă cel maĭ mic rĕŭ, într'atât îĭ îmblânḑise îndemânarea şi asprimea noului Domn.

Pe cât era de bun şi de milos cu ceĭ drepţi şi cu ceĭ nenorociţi, pe atât era Ştefan de aspru şi de neînduplecat cu aceĭ care încercaŭ încă să păstreze obiceiurile d'odinióră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Începutul domniei lui, fu în adevĕr un timp de pace şi de îmbunătăţirĭ în năuntru; dar, orĭ cât de pacĭnic sĕ arĕtă Ştefan în primele lunĭ, chibzuinţa despre şirul de resbóie ce avea în gând să facă, nu 'l părăsea un singur moment.

Diminéţa când sĕ scula şi privea pe ferestrele palatului sĕŭ, dacă pe pieţele oraşului, prin prejurul palatului chiar nu zărea óste, multă óste, gata de plecare, — sprîncenele i sĕ încruntaŭ, devenea posomorît şi gânditor, căcĭ în mintea lui clocoteaŭ ideĭ rĕsboĭnice, în pieptul lui ardeaŭ flacărĭ rĕsbunătóre, şi răbdarea ce 'l oţelea din zi în zi, dovedea că el, aştéptă un ceas propice, în care tóte planurile lui să sĕ pue în lucrare.

Într'o séră, când Vodă, sĕ simţi cam bolnav, trimise de chiămă la dênsul pe Logofătul Tĕut, cu care Ştefan ţinea adese-orĭ lungĭ sfaturĭ, şi care, de câte orĭ îĭ era urît, îşĭ petrecea o bună parte din nópte vorbind despre ale ţărĭĭ.

Cum sosi Tĕut, Vodă îl pofti în odaia lui de dormit şi acolo sĕ întinseră amêndoĭ pe câte-un divan, căcĭ cu cât Vodă era de aspru cu aĭ sĕĭ la ale trebi, cu atât era cu eĭ de prĭetinos, când avea de vorbit lucrurĭ ce'l priveaŭ ca om.

— Şedĭ, Tĕute, ţise Ştefan şi să vorbim. Astă séră, este adevĕrat, nu prea sunt într'ale mele, dar' cu tine ceasurile 'mĭ trec iute şi n'aşĭ simţi suferinţele celeĭ' maĭ grozave bóle.

— Măria ta, rĕspunse Tĕut, nu întâia óră te am auḑit vorbind astfel; cu tóte astea, vorbele Mărieĭ tale, din zi în zi mĕ leagă maĭ mult de Domnul meŭ şi de ţara pe care el o iubeşte.

— Să nu vorbim de ţară, logofete; te-am ostenit póte vorbindu-ţĭ despre dênsa, şi sfătuindu-te în tótedilele despre reuşita scopurilor nóstre de fiĭ aĭ sĕĭ.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Astădĭ să vorbim ca doĭ muritorĭ, care după ce ș'i-aŭ regulat socotelele pe hărtie și aștéptă timpul ca să le vadă schimbate în fapte, își pun la cale și traiul trupesc, séŭ mai bine sufletesc: căcĭ de-ale sufletuluĭ voesc să-ți vorbesc de astă dată.

— Nu cum-va Domnul Moldoveĭ, a devenit robul vr'uneĭ moldovence, căcĭ dacă sufletul e cel despre care trebue sĕ vorbim, el nu póte fi maĭ greŭ atins, de cât de dragoste.

— Nu, logofete. Sunt tînĕr, nu ḑic altfel; și așĭ avea dreptul, dacă nu datoria, să fac și eŭ pentru omenire, aceia ce părinții nostrĭ aŭ făcut, prin noĭ, pentru dênsa. Cu alte cuvinte, nu ar fi de mirare sĕ fiŭ îndrăgostit; „căcĭ Domnul și omul sunt douĕ ființe deosebite sub greutatea „cocóneĭ", dar' 'ți-o mărturisesc că până acum nu m'am gândit la una ca asta. Mi sĕ pare însă că sufletuluĭ, când îĭ lipsește ceva, póte sĕ nu fie dragostea uneĭ femeĭ, dar trebue sĕ fie o dragoste neînțelésă de lucrurĭ maĭ depărtate, de fiorĭ încă nesimțite, de dorul în fine de a vedea câmpiĭ, rîurĭ, pădurĭ, isvóre, munțĭ, stâncĭ, văĭ și altele multe, care fac pe om să sĕ cobóre de la orĭ ce înălțime la coborîșul naturel, și sĕ doréscă sórtea unuĭ păstor, schimbându-și chiar tronul pentru un colț de colibă, acoperită cu trestie.

— Nu ar trebui să mĕ mir de cuvintele Mărieĭ tale; dar' pentru întâia óră te aud spuind lucrurĭ, pe care le-am repetat și eŭ de multe orĭ în tinerețe. S'ar crede că Domnul cu gândurĭ rĕsboĭnice, e aprópe să 'și schimbe spada c'un condeiŭ și să devie ca unul din strihovniciĭ, franțuzĭ de pildă.

— Chiar așa dac'ar fi, încă n'ar trebui să te mirĭ. A fi Domn și a fi stihovnic, la streinĭ nu e lucru mare, dar a fi tînĕr și a cugeta aceia ce simte obicĭnuit fie cărui om. Prin urmare, ca

Muzeul Digital al Românilor
revistatransilvania.ro/mdr

să scurtăm vorba, nu voiŭ să fiŭ nicĭ stihovnic nicĭ să daŭ mâna cu învĕţaţiĭ altor naţiĭ. Învĕţătura nóstră, pe care am primit-o de la părinţĭ, şi pe care am păstrat'o ca sfântă, este ştiinţa de a ne apĕra şi iubi patria. Voiŭ însă să fac, aceia ce face călătorul cu desaga la spinare şi cu toiagul în mână. Voĭ să călătoresc şi eŭ ca dênsul din sat în sat, din târlă 'n târlă şi...

— Atunci, afacerea e tot cu vedere la binele ţărĭĭ; căcĭ călătorind în tot cuprinsul eĭ, voeştĭ să vedĭ unde e rana poporuluĭ ca s'o vindecĭ cu chiar mâna Mărieĭ Tale.

— Voiŭ face şi asta, dacă voiŭ găsi rănĭ cărora să le trebuiască vindecare. Dar' scopul e d'a 'mĭ sătură dorinţa sufletéscă, d'a mĕ mulţămi pe mine însu-mĭ prin petrecerea timpuluĭ dintr'un loc în altul.

— Va să ḑică o călătoriă prin ţară, şi nimic maĭ mult?

— Tocmaĭ!... Nimenĭ însă nu va recunóşte în mine pe Domnul Ştefan, şi aceĭ care mĕ vor cunóşte să trécă pe lîngă mine fără ca să să încline.

— Înţeleg... vreĭ să călătoreştĭ...

— Tiptil!

— De minune! Păcat că sunt bĕtrân; aşĭ simţi o mare bucurie să fiŭ însoţitorul Mărieĭ Tale.

— Despre asta, nicĭ nu e vorbă; veĭ fi singurul meŭ însoţitor.

— La ce voiŭ fi de folos?... Înţeleg, unul din boerĭĭ tinerĭ, care să nu întârḑie paşiĭ Mărieĭ Tale, unul din aceĭ tinerĭ, care să simtăaceia ce veĭ simţi şi Măria Ta; dar eŭ...

— Aşa e, logofete; tinerĭĭ aŭ maĭ multă simţire; dar mie 'mĭ trebue, pe lîngă o inimă tînără şi o judecată sănétósă. Mĕ veĭ însoţi dar' şi fără multă vorbă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mĕ supun Mărieĭ Tale!

— Nu vreaŭ să te supuĭ; ci să priimeştĭ ca un bun prieten.

— Fie cum ḑicĭ!...

— Atuncĭ, cată să te găteştĭ, căcĭ mâĭne vom pleca.

— Aşa de curênd?

— Negreşit!

— Şi de ce nu poĭmâne?

— Ar fi tot una şi mâne ca şi poĭmâne.

— Fie! rĕspunse Teut, simţind că voinţa Domnuluĭ ar fi nestrămutată.

După ce maĭ vorbirĕ despre locurile unde aveaŭ să călătorească şi despre ceia ce aveaŭ să ia cu dênşiĭ, Teut părăsi pe Ştefan şi sĕ duse mirat prea mult de acéstă hotărîre stranie a Domnuluĭ sĕŭ.

IV.

ZESTREA DOMNEASCĂ ŞI MIZERIA.

La patru poşte departe de Suceava era pe atuncĭ, un sat, care sĕ numea Braia.

A descrie poziţiunea în care acest sat îşĭ avea clădirile, este a vorbi despre tot ce natura conţine maĭ frumos şi maĭ fermecător în sînul sĕŭ.

Ce privelişte póte fi maĭ frumósă de cât la pólele unuĭ munte, din vĕrful căruia încep izvórele şi sĕ rostogolesc ca nişte şerpĭ, furişându-sĕ prin iarbă, pănă ce ajung a sĕ apropia cu părăul din vale, unde fetele vin să sĕ scalde şi să 'şĭ 'nălbéscă pânzele.

Într'o diminéţă, Irina, fata luĭ moş Stancu din Braia, sĕ sculă maĭ de timpurĭŭ ca tóte fetele, şi luându-şĭ donitele pe cobiliţă o apucă spre fântână ca să aducă apă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ca nici odată, Irina sĕ simţi mâhnită aşa de tare, că doniţele 'ĭ atârnaŭ pe umerĭ cât o sută de ocale.

„Călcase cu piciorul stâng când s'a dat jos din pat", cugetă ea; d'aia i sĕ strânsese inima şi nu maĭ avea póftă de cântat ca altă dată; căcĭ Irina era cea maĭ veselă fată din tot satul, şi nu era zi să sĕ ducă la apă, fără să nu cânte:

Adu-mĭ, Dómne-un voĭnicel
P'un cal ager, sprintenel,
Ca să mĕ iubesc cu el. . .

În acea diminéţă pare că Dumneḑeŭ avea de gând să asculte rugămintea Irineĭ, căcĭ la fie ce pas, biata fată, i se părea că vede un voĭnicel călare p'un fugar de munte, trecênd repede pe lîngă ea şi întinḑênd braţele s'o răpească.

Era mâhnită mititica, fiind-că, ce e maĭ mâhnitor de cât să ţi să pară că veḑĭ un flăcăŭ iubit, şi când la adevĕr, el nu e pe nicăerĭ.

— Nu e lucru curat, zise în sine Irina, orĭ dracu mi sĕ arată în cale schimbat într'un tînĕr frumos, orĭ că vedenia mea o să sĕ schimbe într'un drăguţ, care mĕ va ferici. Orĭ cum ar fi, aşĭ vrea să 'mĭ vĕd visul cu ochiĭ.

Şi cugetând ast-fel, Irina ajunse aprópe de fântână, unde 'şĭ lăsă doniţele pe iarbă şi sĕ puse pe gândurĭ, care maĭ de care maĭ ciudate.

Nu stătu mult astfel, şi auḑi din spre sat sunetul unor clopote, care o făcură să tresară din gândurile în care era cufundată.

Privirile eĭ sĕ îndreptară în acea parte, şi după puţină aşteptare vĕḑu o turmă de oĭ, care venea în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

spre puț, urmată d'un cioban, cu căciula pusă pe o sprîncénă.

Cum vĕzu Irina că turma sĕ apropie, sĕ sculă, își umplu doniţele cu apă și era gata să le ia în spinare.

Tocmaĭ atuncĭ sosi și ciobanul cu oile, care după privirea luĭ, sĕ vedea cât de colo că cunóște pe Irina.

— Bună diminéța, Irino, zise el; că de diminéță mi te-aĭ sculat astăzĭ.

— Bată-te să te bată, Vlaicule!... Că nicĭ tu nu eștĭ mai breaz!.. Să vede că dormĭ pe paele măgaruluĭ, de te deștepțĭ odată cu dênsul... I-am auḑit glasul pe când dormiam încă, și uite tot eŭ am venit maĭ de diminéță.

— Sĕ vede că eștĭ îndrăgostită, căcĭ numaĭ fetele cu drăguț nu pot să dórmă...

— Oĭ fi și îndrăgostită! Ce 'ți pasă ție? Nu cum-va 'mĭ-eĭ fi pus gând să...

— Ba zĕŭ nu! Dar uite, îmĭ place când te vĕḑ, și când te auḑ cântând îmĭ place și maĭ mult... Imĭ vine să joc! Pĕcat că port fluerul ăsta la brĕŭ, că glasul tĕŭ îl întrece de miĭ de orĭ! Da cum sĕ face că astăḑĭ nu te-am auḑit cântând?.. Te-o fi părăsit drăguțul, haĭ?...

— Asta nu e tréba ta!

— Va să ḑică iubeștĭ, și pace?

— Iubesc!...

— Pe cine?...

— Negreșit, că nu pe tine!...

— E he!... Dacă m'aĭ iubi pe mine...

— Ce-ar fi?...

— Te-aș iubi și eŭ!...

— Numaĭ atât?...

— Ba zĕŭ nu!... Când m'aș duce la tîrg. 'ți-aș aduce cercel d'ăia, știĭ tu, și rochĭ ca Domniții Safta din Dealu Cucului.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bre! bre! dar mare lucru aĭ face tu, ḑise Irina rîḑênd de Vlaicu, care o privea cu un aer prostesc.

— Şi pentru ce nu? . . . Câte fete n'ar vrea să mĕ 'ndrăgesc cu ele! dar de, dacă nu 'mĭ plac! Uite, fă Irino, 'mĭ eştĭ dragă ca păsatu ăl bun, ca smăntâna după lapte, ca un . . . fagur de mĭere. . .

— Ţi-oĭ fi, măĭ Vlaicule; dar' dacă te-aĭ duce să te 'necĭ, 'mĭ-aĭ fi şi tu drag mie! . . .

— Ba să mĕ ierţĭ; aia nu-ĭ dragoste! Eŭ să mĕ înnec şi tu să. . .

— Veḑi aşa e dragostea, măĭ Vlaicule; amintirea de unde să te creḑ eŭ. . .

— Ştiĭ una, Irino, veḑi-ţi de doniţĭ şi lasă-mĕ în plata luĭ Dumneḑeŭ, că pe tine par'că te-a făcut mă-ta 'n căldarea cu lapte acru, aşa eştĭ de acră şi de pipărată la vorbă.

— Ascultă-mĕ măĭ! Măcar ca tu eştĭ un prost. . .

— Baio! . . .

— Adecă, când ḑic prost, vreaŭ să 'nţeleg mucalit; pricepĭ tu, glumeţ; aşa dar' măcar că eştĭ un prost, dar când cine-va ar fi mâhnit, apoĭ ĭĭ trec tóte nĕcazurile stând cu tine de vorbă.

— Zĕŭ aşa! . , . ḑise Vlaicu óre cum măgulit.

— Eĭ! Nu 'ţĭ spuĭ eŭ? . . . Adineaurĭ eram tare mâhnită, nu ştiam de ce, şi-acum 'mĭ-a trecut nĕcazul, par'că mi l-aĭ ridicat tu cu mâna.

— Maĭ ştiĭ, fă Irino? . . . Par'că eŭ nu te iubesc? . . .

— Măĭ tacĭ? . . .

— Să fiŭ al draculuĭ astăzĭ şi mâine! . . .

— Dar poĭmâine? . . .

— Să fiĭ tu a draculuĭ, dacă este aşa! Na!

Irina începu să rîḑă aşa de tare, de supĕrarea luĭ Vlaicu, că măgarul ce conducea oile începu şi el să răgească.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Vedĭ, mă Vlaicule, până şi măgaru rîde de tine! . . .

— O fi rîdênd săracu, că-ĭ e sete! şi eŭ m'am pus la glume cu tine. . . Stărpi-i s'ar neamu cuĭ 'ţĭ-o maĭ vorbi de aḑĭ încolo. — Ţie 'ţĭ trebue un soldăţoiŭ d'ăia cu raniţa 'n spinare şi cu custura la brâŭ care vin de sleiesc mălaiul din raclele părinţilor, dar' nu un flăcăŭ ca mine, cu vite 'n coşar şi cu grâŭ în hambar. . . De soldăţoĭ să aĭ parte, că 'ncolo, nu ştiŭ de te-ĭ mărita vr'o dată.

— O! ho! măĭ mucosule! . . . D'abia a 'nceput să 'ţĭ mijéscă mustaţa, şi nu sĕ cade să vorbeştĭ ca altă lume. . . Auḑĭ colo! . . . Nu cum-va aĭ vrea să te 'nsorĭ cu mine. . . Sĕrace! . . . Te-aşĭ bate tótă ḑiua, uite, cu băta aia d'o ţi în spinare! Ar fi maĭ bine să nu 'ţĭ perḑĭ vremea, şi să 'ţĭ veḑĭ de oĭ şi de ale tale, că tu nu eştĭ făcut să mânâncĭ pâine şi sare cu mine.

— Fie, fă Irino, că n'o să 'ţĭ iasă a bună încăpăţînarea asta. Lasă, te-oĭ vedea eŭ după câtă-va vreme. . . Heĭ! sĕ schimbă lumea, cât te-aĭ şterge la ochĭ, dar mite tu să nu ajungĭ, cum nicĭ nu creḑĭ. . . Atuncĭ să veḑĭ cine eştĭ tu şi cine-am fost eŭ!

— Bine! bine! ḑise Irina, lăsând doniţele lîngă puţ şi depărtându-sĕ prin prejur ca să culégă câteva florĭ.

Vlaicu sĕ apropie de puţ, scóse apă în uluc şi după ce 'şĭ adăpă oile o porni cu ele spre deal, de unde peste o jumĕtate de ceas abia sĕ maĭ zărea.

Când Irina sĕ 'ntórse să 'şĭ ia doniţele, vĕḑu apropiindu-sĕ doĭ ómenĭ, unul tînĕr, şi altul bĕtrân, care voiaŭ să bea apă.

— Beţĭ de colea, ómenĭ buniĭ, le ḑise ea întinḑêndu-le doniţele; e próspĕtă, maĭ adinéorĭ am scos'o.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Îți mulțumesc, surată, ḑice cel tînĕr; ne-aĭ scăpat de ostenéla d'a maĭ trage găléta; ș'apoĭ din doniță béĭ cu maĭ multă poftă. . .

— Maĭ ales din doniṭa uneĭ fete frumóse, adăogă cel bĕtrân.

— Ia beṭĭ și lăsaṭĭ vorba, ḑise Irina surîḑênd, — frumósă urâtă, apa să fie bună! . . .

— Ba ḑĕŭ, că bună apă! ḑise cel tînĕr după ce sĕ sătură bênd.

— Tare 'mĭ era sete! adăogă cel bĕtrăn după ce bĕu și el.

— Cum sĕ vede, nu sunteṭĭ dup'aicĭ? îĭ întrebă Irina, amintindu-șĭ că nu-ĭ vĕḑuse nicĭ odată.

— Cam așa! ḑise unul din eĭ.

— Și veniṭĭ de departe?

— Fórte de departe! . . .

— Dór n'oṭĭ fi venind din cea lume, că pentru noĭ nu e departe nicĭ în ṭara Unguréscă. . .

— O fi! fetico, ḑice cel bĕtrăn, dar de multe orĭ în ṭara moldovenéscă sunt locurĭ maĭ depărtate și maĭ sus de cât ceĭ maĭ depărtaṭĭ și maĭ înalṭĭ munṭĭ.

— Și de unde veniṭĭ rogu-vĕ? . . .

— De la Sucéva!

— Ha! ha! ha! făcu Irina, rîḑênd cu hohot. Și ḑiceaṭĭ că veniṭĭ de departe. . .

— De, rĕspunse cel bĕtrăn, noĭ nu suntem învĕṭaṭĭ cu drumul, ș'apoĭ am venit pe jos.

— Ș'apoĭ daca'ṭĭ venit pe jos? . . . Dór n'aṭĭ fi fecioră de prinṭĭ . . . ḑĕŭ așa! că și eĭ une orĭ călătoresc pe jos, și cu tóte astea nu ostenesc așa cum vĕ plângeṭĭ voĭ! . . .

— Nu suntem fecioră de prinṭ, dar așa am fost învĕṭaṭĭ să nu călătorim pe jos un drum maĭ lung. . .

— Bre! . . . bre! . . ḑise Irina, vrênd să 'l ia în rîs. . . va să ḑică sunteṭĭ d'ăl cu stema 'n frunte? . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ba nu dĕŭ! suntem, ca niște bieți muritorĭ, dise cel tînĕr.

— Dar cine sunteți și ce căutați p'aicea.

— Apoĭ, să vedĭ, urmă cel bĕtrân, noĭ suntem de la curtea Domnuluĭ, și avem trécăt p'aicĭ, căcĭ ne ducem să ne vedem rudele, la cincĭ poște departe de satul vostru.

— Dar cum vĕd, ați călătorit tótă nóptea, de óre ce sunteți osteniți?...

— Cam așa!... Cum am vrea să ne odihnim, dac'am găsi pe acĭ vr'o casă de ómenĭ bunĭ, care să ne priiméscă pănă la sfințitul sórelui.

— Da ce vĕ trebue casă, când afară e așa de frumos. Or nu vĕ place să dormiți pe iarbă verde? haĭ?...

— Ba ne place! rĕspunse bĕtrânul; dar' știĭ, afară e prea cald, sórele ăsta te prăjește; ș'apoĭ noĭ suntem învĕțați la umbră...

— De! rĕspunse Irina, ca slujitorĭ aĭ Domnuluĭ...

— Așa cum dicĭ! rĕspunse tînĕrul... N'aĭ fi bună d-ta să ne spuĭ unde am putea trage în gazdă, că pe lîngă ale l'alte tóte, ne-a răzbit și o fóme năpraznică...

— E fórte ușor, dise fata: suntem îmbelșugați în satul nostru. D'abia Ștefan Vodă a venit la domnie, și par'că a întins Dumnedĕŭ mâna peste némul moldovenesc! Veniți cu mine, dacă vreți, și vĕ voiŭ găsi eŭ de tóte... V'așĭ pofti la noĭ acasă, dar de, fetelor marĭ nu prea le e dat să priimească streinĭ în gazdă; cu tóte astea să 'ntreb pe tata... póte că el, n'o să fie ca alțiĭ...

Și dicênd acestea, Irina luă donițile pe umĕr și plecă spre sat, pe când ceĭ doĭ streinĭ o urmaŭ la câți-va pașĭ, vorbind între dênșiĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Așa cum ‚ici', rĕspunse tînĕrul. . . N'aĭ fi bună d-ta să ne spui unde am putea trage în gazdă, că pe lângă ale l'alte tóte, ne-a răzbit și o foame nĕpriceată. . . (pag. 40).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Când ajunseră în ograda Irineĭ, tatăl eĭ moș Stancu, după cum îĭ ḑicea tot satul, era 'n prispa caseĭ, de unde zvârlea grăunțe pasĕrilor de tot soiul ce avea în curte.

Cum vĕḑu pe Irina întrând cu doĭ streinĭ după dênsa, sprîncenile i se 'ncruntară, căcĭ moșneagul, pe cât era de bun la Dumneḑeŭ și de milos, pe atât era de aspru și de ne'nduplecat când era vorba de óre-care purtărĭ ale fie-seĭ. Cu tóte că Irina era unică la părinți, totuși cu dênsa nu sĕ 'ntêmpla același lucru ca la alțiĭ. Uniĭ părinți dacă aŭ numaĭ un copil, îl iubesc ca ochiĭ din cap, îl rĕsfață ca pe o păpușă, îĭ daŭ voe să facă tóte neghiobiile din lume, nu 'l cértă nicĭ o dată, așa că orĭ ce va ḑice séŭ va face el, e sfânt pentru dênșiĭ, până ce într'o ḑi sĕ pomenesc că aŭ crescut séŭ un șérpe veninos séŭ un puiŭ de lele, care-ĭ face de ocară la tótă lumea, ba chiar une orĭ le scurtéză și ḑilele.

Cu Irina nu sĕ întêmplă același lucru. Putea sĕ facă ea vina cea maĭ mică, că tată-sĕŭ o pedepsea cum i sĕ cădea și nicĭ o dată n'o rĕsfăța precum sĕ obicĭnuește.

Moș Stancu, îndată ce o vĕḑu cu ceĭ doĭ streinĭ, cugetă în o mie de felurĭ și lăsând ciurul cu grăunțele părea că aștéptă să vorbéscă ea cea d'âmtêiŭ.

În adevĕr, Irina ḑise tatăluĭ sĕŭ, după ce ajunse lângă dênsul:

— Tată, călătoriĭ ăștia sunt slujitorĭ de la palatul luĭ Vodă, i-am întêlnit la puț, pe când scoteam apă. Precum veḑĭ sunt tare ostenițĭ, și m'aŭ rugat să le găsesc adăpost și ceva de mâncare, eŭ 'ĭ am adus aicĭ, la noĭ; făcut-am óre bine?

— Apoĭ de, fata mea, dacă sunt de-aĭ luĭ Vodă, n'aĭ făcut rĕŭ! . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Apoĭ bĕtrânul adresându-sĕ cătră cei doĭ streinĭ, le ḑise cu óre-care curtenire:

— Bine-aţĭ venit la noĭ, boerĭ dumnea-vóstră! Sunteţĭ bine primiţĭ, maĭ cu sémă că sunteţĭ de-aĭ luĭ Ştefan Vodă. Că de, lumea p'aicĭ vorbeşte că e om bun şi iubitor de creştinĭ, — Dumneḑeŭ să-ĭ dea sănătate, şi eŭ vouĕ găzduire. Poftiţĭ întraţĭ în casă, şi fata să pue să vĕ facă ce-va de mâncare.

Ceĭ doĭ streinĭ, după ce mulţămiră bĕtrânuluĭ, întrară în casă, ca să sĕ maĭ odihnéscă, pe când Irina rĕmase lângă tatăl sĕŭ, unde vorbiră maĭ mult timp, chibzuind despre óspeţiĭ lor, — până ce sosi şi muma Irineĭ, care era dusă prin vecinĭ.

— Ia-asculă, Irino, ḑise moş Stancu fiiceĭ sale, când era gata să sĕ ducă spre a le pune masa, ómeniĭ ăştia nu 'mĭ par mie să fie slujitorĭ de aĭ luĭ Vodă. . . Par' c'ar fi ceva maĭ sus ca slujitorĭ; prea sunt chipeşĭ, şi apoĭ bĕtrânul acela prea bate a diregător mare. Cu tóte că 's îmbrăcaţĭ prosticel, dar maĭ că 'mĭ vine să creḑ că sĕ prefac. . .

— De, tată, eŭ 'ĭ-am întâlnit la puţ; dar slujitorĭ or fi, ómenĭ marĭ or fi, asta nu ştiŭ.

Póte să fie chiar Vodă, dar' dacă nu 'l-am vĕḑut nicĭ o dată, de unde vreĭ să 'l cunosc?

— Acum, fie eĭ ce-or pofti, noĭ să ne facem datoria; numaĭ creştinĭ să fie, că în colo, ce nu e moldovén să n'aibă parte nicĭ de petroiul ce arde pe vatră. — Aşa, fata mea, dute de le pune masa, că viŭ şi eŭ pe urmă, să vedem; voesc să-ĭ ospĕtăm bine, că de, póte s'o întêmpla s'avem nevoe unĭĭ de alţiĭ.

— Mĕ duc, tată! ḑise Irina şi întră în odaia unde eraŭ călătoriĭ.

Ograda luĭ moş Stancu, nu părea a fi a unuĭ sătén bogat, cu tóte astea de multe orĭ o inimă bună

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

prețuește de-o mie de ori mai scump ca cea mai frumósă avere. Curtea era mică dar curată și plină de verdéță, la fundul curței un gard de nuele o despărțea de grădina și via pe care bătrânul le îngrija cu multă dragoste.

Cum întrai în curte, în stânga era un grânar plin cu porumb, pe care moș Stancu sĕ pregătea din ḑi în ḑi să sĕ ducă la oraș să 'l vîndă. Păsĕrile domestice eraŭ mai cu sémă o patimă pentru bunul bătrân, căcĭ cu tóte că era datoria nevestei să le îngrijéscă, totuși bătrânul ḑicea necontenit Gherghinei, căcĭ așa o chema pe muma Irinei: — „tu ia-ți furca ori dute la rĕsboiŭ de țese, că oĭ îngriji eŭ de păsĕrĭ.“ Și sĕ deprinsese așa de mult lelea Gherghina ca unchiașul să îngrijéscă casa împreună cu fie-sa că mai tótă ḑiua sĕ ducea cu furca prin sat, — tocmai ceia ce făcuse că nicĭ în acea ḑi muma Irinei să nu fie acasă.

Casa era clădită în drépta cum întrai și avea 3 odăĭ, afară de tindă, care unea odaia din față cu cea de la mijloc.

Irina poftise pe călătorĭ în odaia din față, care era mai bine gătită. Cum întrai pe ușă, vedeai cât de colo că stăpânul are și fată mare: de-deasupra patului învelit cu o cergă țesută în baclavale colorate, eraŭ atîrnate prin cue prosópe de borangic, care de care mai frumóse, — iar la treĭ locurĭ pe perete, între prosópe atîrnaŭ funde de panclică cu culorĭ naționale; pe lada de din dosul ușeĭ sĕ vedea un ténc de perne și plapome, — zestrea feteĭ, — iar de tavan era acațată o basmă mare în care eraŭ renumĕrațĭ, gândacĭ de mĕtase. În loc de scaune, pe lângă zid era o laviță lungă așternută cu o cergă tot de lână, țĕsută în multe culorĭ și desemnurĭ.

Ambiĭ călĕtorĭ cum fură poftițĭ în acéstă odaie, sĕ aședară să sĕ mai odihnéscă puțin: Ștefan sĕ în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tinse ca la el acasă pe pat, iar Teut logofătul şedu pe laviţă, aci vorbind cu Vodă, aci privind prin odaie la tóte mărunţişurile.

— Ia ascultă, Logofete, ḑise Ştefan după ce vorbiră multă vreme despre altele, — ştiĭ tu că fata asta e frumuşică? . . .

— Frumuşică, Măria Ta. . . dar eŭ am ajuns în aniĭ, când nu mĕ maĭ póte sfătui cine-va când e vorba de femeĭ. . .

— De n'aşĭ fi domn şi de nu m'aşĭ teme că într'o ḑi ar afla cine sunt, maĭ maĭ că. . .

— 'Nainte d'a fi Domu, eştĭ om şi eştĭ tînĕr Maria Ta; inima unuĭ Domn s'aséměnă de multe orĭ cu a unuĭ simplu păstor de oĭ; şi omul nicĭ o dată nu e mulţumit cu ce are; păstorul ar dori viaţă împĕrătéscă şi împĕratul ar voĭ să fie în braţele celeĭ maĭ slabe din supusele luĭ, numaĭ să fie frumósă. Fata asta e frumósa, şi dacă Domnul ar uita haina şi sceptrul sĕŭ, pentru cât-va timp, cred că ar fi fericit.

— Cu tóte că eştĭ bĕtrân, Teute, dar eştĭ maĭ rĕutăcios ca mine şi ca toţĭ tineriĭ. Adecă, ce ḑicĭ tu? . . . Fata e frumósă, tu eştĭ Domn şi apoĭ deştept, vorbeşte-ĭ de dragoste, fă-ĭ ochĭ dulcĭ, răpeşte-ĭ inima, ridică-ĭ cinstea, şi pe urmă, póte ca să plângă mult şi bine. Ş'apoĭ, nu eştĭ Măria Ta astăḑĭ, va fi altul mâine! . . .

— Va să ḑică, tu mĕ îndemnĭ să târăsc p'acéstă fată în prăpastie? , . . M'aşteptam ca să 'mĭ vorbeştĭ din potrivă, chiar dacă sângele în vinele mele ar fi fiert maĭ tare ca acum.

— 'Ţĭ-am spus Măria Ta, suntem ómenĭ, şi nu trebue să ne judecăm ḑupă haine şi nume, ci după faptuĭ că toţĭ suntem urmaşiĭ strămoşuluĭ Adam, şi că toţĭ ca dênsul acelaşĭ sânge în vine. . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Tacă-ţi pliscul, hodorogule! ţise Ştefan cam în doi peri; eşti mai de haĭ ca o babă vrăjitóre care caută să zmoméscă inimile tinere. Te ştiam isteţ numaĭ într'ale cârmuireĭ; dar te vĕd ca eşti bun şi de altă meserie.

Fruntea luĭ Teut sĕ încreţi, ca şi cum s'ar fi simţit atins de ultimele cuvinte ale Domnuluĭ; dar cum de la unul la altul era o mare deosebire, Logofĕţul înghiţi hapul şi tăcu. Ştefan era să urmeze de-a vorbi, când uşa sĕ deschise şi Irina întră cu nişte farfuriĭ în mână.

— Vĕ e fóme voinicilor? întrebă ea, după ce puse vasele pe o masă cu treĭ picióre pe care o aşeḑă jos, lângă pat.

— Cam aşa, fată mare! rĕspunse Teut, uitându-sĕ cu códa ochiuluĭ când la fată când la Ştefan.

— Eĭ, iaca; — să vĕ puiŭ masa. Numaĭ, la noĭ nu e ca la oraş; — mănâncă cine-va cum póte şi ce sĕ găseşte.

— Ce-o fi! urmă Ştefan, mulţumit de buna primire ce-ĭ sĕ făcea în acea casă; negreşit că de multe orĭ vorbele bune preţuesc maĭ scump ca cel maĭ bogat prânz.

După ce Irina puse masa, eşi ca s'aducă mâncarea; iar la minut, întră moş Stancu, aducênd o ólă cu vin, pe care o depuse pe colţul meseĭ.

— Asta-ĭ pentru rĕceală, ţise el óspeţilor, când ţi-e cald, la suflet maĭ ales, beĭ din ólă şi 'ţi trec ale gândurĭ rĕcoróse, ca şi cum le ar duce vêntul turbat pe pustiĭ.

— Ce fel, moşule, n'eĭ fi avênd şi d-ta gânduri, grijĭ adecă, cum vreĭ să ţicĭ...

— Vaĭ de mine tată, dar cum să n'am? Dór sunt şi eŭ om cu dichisu-meŭ; dór fata mea n'o s'o mărite nca Stanciŭ orĭ Viţă pădurarul; — am s'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mărit eŭ sĕracul de mine; ş'apoĭ cum nevasta îi trage tótă ḑiua cu furca prin sat, — ea o să aibă grijă de vite, de pasĕrĭ, de tóte alea?.. Ia biata fata asta, 'mĭ maĭ dă şi ea ajutor, că ḑeŭ aşĭ muri de obosélă.

Uite, când mĕ gândesc c'am s'o mărit, par'că nu 'mĭ maĭ vine s'o daŭ din casă; numaĭ d'aşĭ găsi un ginere de ispravă. Ah! nevastă! nevastă! nevastă!... Par'că te-a făcut mă-ta pe ăl puf şi pe a mătase, de-aĭ ajuns ca lenea de trândavă. Apoĭ, să vedeţĭ, cinstiţĭ boerĭ d-stră, 'mĭ spun şi eŭ focul ca tot omul; nu 'mĭ vine ḑĕŭ nicĭ popeĭ să-ĭ maĭ spuĭ, c'ajuns de fuge când vreĭ să-ĭ vorbeştĭ de păsurile tale!

D'abia sfârşi aceste vorbe, şi Irina întră, aducênd în ambele mâinĭ, o strachină cu păsat, şi o alta cu ouĕ fierte şi un puiŭ fript la frigare, pe care 'l depuse pe masa cu treĭ picióre, împrejurul căreia ceĭ doĭ óspeţĭ sĕ aşeḑară şi începură a mânca ca niştе lupĭ flămânḑĭ.

— Mâncaţĭ creştiniĭ luĭ Dumneḑeŭ, le ḑise moş Stancu cu zîmbetul pe buze, şi dacă nu v'o ajunge, să vĕ maĭ dăm; că de, supt domnia luĭ Ştefan ne-a dat Dumneḑeŭ de tóte. Apoĭ, după-ce bĕtrânul îşĭ neteḑi barba şi sĕ uită încă o dată la ceĭ doĭ óspeţĭ care mâncaŭ cu o poftă nespusă, făcu feteĭ un semn pe care numaĭ ea îl înţelese, şi eşi.

Cu tóte mesele domneştĭ ce Ştefan Vodă dăduse la Suceava, cu tóte gătelele româneştĭ şi străine prin care îşĭ desfătase pântecul de domnitor, păsatul, ouĕle şi puiul fript preţuiră în acel moment de o mie de orĭ maĭ mult.

— Beţĭ şi vin, le ḑise Irina, care priveghea la masa lor.

— Om bea, fată mare, ḑise Teut uitându-sĕ galeş la fată; maĭ ales eŭ, care sunt bĕtrân, şi mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

s'aŭ sleit puterile, cată să le întăresc cu sângele lui Christos. Cât despre tovarășul meŭ, care e încă tînĕr, eŭ cred că o sĕrutare de fată mare l-ar întări mai mult ca o garafă de vin.

— Baeo! să 'şĭ puie pofta în cuiŭ! dise Irina, care înțelese cam unde vrea să bată bĕtrânul; fetele marĭ nu sĕ sĕrută așa cum credĭ d-ta, uite, eŭ una n'așĭ da o sĕrutare la cel d'întâiŭ venit, fără să 'l fi cunoscut din nainte, și fără să știŭ dacă póte să mĕ iubéscă pentru tot-d'auna.

Și dicênd acestea, Irina luă óla de vin, pe care Teut o golise la a doŭa înghițitură, și merse s'o umple din noŭ. La întórcerea eĭ, óspeții eraŭ pe la sfârșitul mesei; Ștefan luă vinul din mâna fetei și 'l bĕu, ca și cum ar fi făcut parte din ceĭ care beaŭ pe nerăsuflate.

— Să trăești Măria Ta, 'ĭ dise Teut la ureche.

— Noroc bun voinice, 'ĭ dise Irina în gura mare și rîdênd cu însemnătate.

— Iți mulțămesc. 'mĭ era tare sete; n'am bĕut nici o dată cu atâta poftă.

— Cred și eŭ, 'ĭ dise Teut tot la ureche.

După ce vorbiră mai mult între dênșiĭ și după ce Irina simți cam unde voia s'ajungă tînĕrul care golise óla cu vin, fata îșĭ dise în sine c'ar fi mai bine să 'ĭ lase singurĭ, căcĭ bănuise ea că înfierbêntóla vinului nu va avea sfârșit bun.

După plecarea eĭ Teut sĕ uită lung la Ștefan și 'ĭ dise rîdênd:

— Cine e bun la domnie, nu e bun la dragoste. Mĕ prind că de așĭ fi fost tînĕr, din două vorbe, aș fi răpit inima acestei țărăncuțe.

— Ia lasă vorba 'ncolo, logofete, si să ne culcăm puțin, că tare 's ostenit. Ți-am spus la plecare, că voiŭ să vĕd locurile țăreĭ mele și să cunosc obi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ceiurile supușilor mei; iar nicĭ de cum să străgănesc cinstea fetelor marĭ. Aĭ să ne culcăm.

La aceste cuvinte ale luĭ Ștefan, Teut vĕdĕnd că Vodă e vîrtos până și cu femeile, nu maĭ găsi nimic de ḑis, și 'șĭ puse capul pe pernă, pe care după o jumĕtate de ceas, dormea pe sforăite.

Sórele trecuse încă de mult peste mieḑul ḑileĭ, și ceĭ doĭ óspeți aĭ luĭ moș Stancu încă dormeaŭ. Cam de la tócă, moș Stancu și cu fiesa întrară în odaie să vadă ce maĭ fac óspeții lor. Mare le fu însă mirarea, când nu 'ĭ găsirĭ în năuntru și când pe colțul ferestreĭ vĕḑură un pumn de aur, pe care numĕrându-l socotirĭ ca la o sută de galbenĭ.

— Ce 'ți spuneam eŭ, ḑise moș Stancu, ăștia n'aŭ fost slujitorĭ de-aĭ luĭ Vodă; ci o fi fost cine știe ce diregătorĭ marĭ d'aĭ tronuluĭ. Maĭ știĭ, o fi fost chiar Vodă; vedeam eŭ că cel bĕtrân era prea supus în fața celuĭ tînĕr. Cu tóte astea, 'ĭ-am ospĕtat bine și n'am vorbit nimic de rĕŭ pentru Vodă; să le fie de bine. Iată ḑestrea ta, Irino. . . . O sută de gălbenași. . ! Aĭ să veḑĭ că tóte fetele din sat are să crape de ciudă. . . . Acum numaĭ flăcău 'ți lipsește; maĭ că mĕ bate gându să iaŭ de ginere pe Radu al Neacșeĭ.

— Ia lasă tată 'ncolo și ginere și galbenĭ! Eŭ nu mĕ mărit cu un flăcăŭ care mĕ ia pentru banĭ; 'ți-aducĭ aminte an-țărț că Radu n'a vrut să mĕ ia fiind-că nu 'ĭ-aĭ dat maĭ mult decât vaca și vițelul, după cât vĕ învoiserăți.

— Apoĭ fata mea, avea dreptate băiatu; nevasta nu să hrănește cu mere pădureț; s'apoĭ unde puĭ, că la anu vine și câte un broscoiŭ, de 'ți mănâncă și cenușea din vatră, până sĕ face mare; și dac'oĭ face socotéla că la doĭ anĭ să fac doĭ, la treĭ patru, dac'o fi gemenĭ, așa că nu o vacă ș'un vițel, ci ḑece

Muzeul Digital al Românilor Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să 'ĭ daĭ şi tot e puţin. 'Mĭ-aduc aminte când am luat pe măta, bĭetul socru-meŭ, — Dumneḍeŭ să 'l vacuc, — eŭ 'ĭ ceream mult maĭ puţin, pe cât Radu 'mĭ cere mie, şi el 'mĭ ḍicea: „mĕ băete, dacă m'aşĭ lua după gura ta, o să mĕ treḍesc cu voĭ căḍênd într'o ḍi tot pe spinarea mea; nu e vorba me'ĭ fi iubind fata, dar dragostea fără belşug nu e bună nicĭ în cisme; ia cât 'ţĭ daŭ eŭ şi nu 'mĭ face economie; ş'apoĭ ce e al tĕŭ, ce e al meŭ?“ Aşa ḍicea bietul socru-meŭ... Şi de, tot aşa aşĭ ḍice şi eŭ dac'aşĭ fi bogat cum era el. Cu tóte astea, aceştĭ o sută de galbenĭ sunt o bogăţie din cele maĭ marĭ. Când 'ĭ-o vedea măta, o s'o apuce altea alea. Ba nu ḍĕŭ, unde naiba o fi umblând ea?... bre! ce muerea draculuĭ.

— Al draculuĭ eştĭ tu, ḍise Gherghina, muma Irineĭ, întrând pe uşă, la cele din urmă cuvinte ale luĭ moş Stancu.

— Da bine fa, nicĭ cucónele ale marĭ nu plec de diminéţă şi să vie la tócă! Unde aĭ fost?

— Ia la leica Uţa: am fost cu furca la ea, şi vorbă vorbă, auḍiĭ pe părintele tocând. Da ce ţi s'a aprins călcâele asa de mine?

— Ba nicĭ gândeam; dar am avut nişte óspeţĭ şi... Cu tóte astea, eŭ şi cu Irina 'ĭ-am mulţumit îndestul. Ia priveşte!

Şi moş Stancu îi întinse cu bucurie galbenii ce ţinea în mâna dréptă.

— De unde sunt ăştia?

— De la óspeţiĭ noştri.

— Cum?

— Uite aşa!

— Vi 'ĭ-aŭ dat eĭ?

— Nu tocmaĭ, dar...

— Cum dar?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Prea vreĭ să ştiĭ multe... .
— Negreşit; vi 'l-aŭ dat eĭ?
— Nu!
— Atuncĭ?
— Ia, 'l-am găsit pe feréstră.
— Minţĭ moş-neagule!
— Ba ḑĕŭ, nu minţ!
— Nu să póte.
— Ba să póte.
— Că doar n'o fi fost capiĭ, să 'ţĭ lase pe feréstră o sumă aşa de mare de aur. Nu cum-va 'l-aĭ furat?
— Să mĕ trăsnéscă Sfântu, nevastă! uite, şi Irina era faţă.
— Atuncĭ, i-o fi uitat. . . .
— Uite, la asta nu m'am gândit. Maĭ ştiĭ, i-o fi uitat. . .

Sprîncenile bĕtrânuluĭ sĕ 'ncruntară şi pe faţa luĭ sĕ citi părerea de rĕŭ că sĕ 'nşelase şi mustrarea sufletuluĭ că 'şĭ însuşise nişte banĭ ce nu eraŭ aĭ luĭ. De o dată însă, ca un fulger viŭ trecu prin mintea luĭ, şi cu cea maĭ mare grăbire, ḑise Irineĭ:

— Alérgă, Irino, póte c'o fi încă prin sat... Să le dăm de urmă, să le dăm banĭ 'napoĭ, să nu ne 'ncărcăm cu năpastea iaduluĭ; alérgă fata mea, alérgă!

Irina însă, nicĭ gând nu avea să auḑă; într'un colţ al odăeĭ, ea întorcea pe faţă şi pe dos, o bucată de pergament, scris cu slove roşiĭ; căuta să 'nţeléagă, cuprinsul, dar îĭ era peste putinţă, căcĭ nu ştia carte. Bĕtrânul o vĕḑu, şi cuprins de mirare, sĕ apropie de dênsa, şi 'ĭ luă pergamentu din mână:

— Ce o maĭ fi şi asta? întrebă Ghergina, care sĕ apropiase şi ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Par'c'ar fi un hrisov domnesc, ḍise bĕtrânul, după ce sĕ uită bine la pergament.

— Sĕ póte şi asta, adăogă Irina.

— Eĭ, nu maĭ încape îndoială, Vodă a fost în casă la noĭ. Pĕcat că nu ştim carte... Dar nu face nimic... Aidem cu toţĭ la moş popa, să ni 'l citéscă... póte n'o fi întrat încă în slujbă.

Şi cu paşĭ grăbiţĭ, câte treĭ o porniră spre biserică, unde popa cobora din clopotniţă şi era tocmaĭ să între 'n biserică.

— Sĕrut mâna tăică părinte, ḍise moş Stancu cu căciula 'n mână...

— Plecăciune, taică!

— Am venit la Sfinţia ta, să ne citeştĭ cârpa asta, pe care am găsit'o în odaie la noĭ...

— Ce cârpă măĭ, ḍise popa, după ce silabisi o parte din cuprinsul pergamentuluĭ, — asta 'ĭ coşgogeamite hrisov domnesc, şi dacă vĕḍ bine, e tocmaĭ privitor la fiică ta....

— Zĕŭ! strigă moş Stancu, trântindu-şĭ căciula 'n cap şi îndesând'o până 'n urechĭ.

— Ia citeşte părinte, să auḍim şi noĭ. Bată-te pustia noróce!

Şi popa, după ce sĕ uită maĭ mult pe pergament, după ce mormăi cât-va într'un mod ne-'nţeles, ca şi cum ar fi prohodind în altar, sĕ opri şi ḍise luĭ moş Stancu:

— Ce 'mĭ daĭ să ţĭ-o citesc?

— O garafă cu vin, şi o prescură de la tîrg.

— E puţin.

— Eĭ, fie o vadră cu vin...

— E tot puţin.

— Ce vreĭ atuncĭ?

— O vacă c'un viţel.

— Doar n'aĭ înebunit, părinte!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dacă vreĭ, dacă nu, frécă-te cu ea pe cap, ḑise popa, dându-ĭ pergamentu înapoĭ.

— Ți-aș da părinte, reluă Stancu, dacă aș ști că nu e vre-o gugumănie.

— Dac'o fi așa, îți dau eŭ două vacĭ, și cu preoteasa dimpreună, răspunse popa, convins de aceia ce era scris în pergament.

— Fie, na, citește-l, ḑise moș Stancu, dându-ĭ pergamentu, cu óre-care îndoială.

— Și popa, după ce mai mormăi încă o dată, citi cu glas tare în modul următor:

„Eŭ, Ștefan Voevod, din mila luĭ Dumneḑeŭ și voia naṭiĭ, Domn al Moldoveĭ, dau acésta cu toĭ dinadinsul la mâna luĭ moș Stancu, din satul Braia, dimpreună cu galbenĭ una sută, spre a fi fiicel sale, Irina, de domnéscă zestre, și că orĭ-când împrejurarea și nevoile vor sili pe a luĭ Stancu fată de ajutor mai mare nevoie să aibă, să se înfățișeze cu acésta la scaunul domnesc, unde va fi bine primită și cele de nevoie i se vor da.

„Dat, astădĭ la 12 cireșar, leatu 6965 de la facerea lumeĭ“.

N'apucase popa să sfârșească bine, și moș Stancu începuse să sară și să jóce de bucurie, cât era el de bătrân. Bucuria, de și mai liniștită, pe fața Irineĭ, era însă mult mai mare ca a părinților séĭ.

Popa 'și luă vaca și viṭelul; iar din ceĭ o sută de galbenĭ, moș Stancu se sfătui cu nevasta și cu fie-sa, că e bine să cheltuiască zece la chief cu prieteniĭ din sat. Cea ce se și făcu, căcĭ nu se înoptase bine, și în ograda luĭ moș Stancu erau strînși o mulțime de ṭărani, de neveste și de fete, care cu toți chiefuiau și jucau, pe lîngă că se dusese vestea de dărnicia luĭ Vodă peste două treĭ sate p'alătura.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pe când ceĭ bĕtrânĭ priveaŭ la joc, aşeḑaţĭ pe prispa caseĭ, moş Stancu sĕ sculă din mijlocu lor, vĕḑênd că Irina nu era nicĭ în horă şi nicĭ prin ogradă. O vĕḑuse el cam dela începutul petrecereĭ că nu era în tóte apele eĭ, că faţa i sĕ schimbase, că vorbea cu greutate, că mergea ca şĭ cum ar fi călcat în strâchinĭ, că ochiĭ îşĭ pĭerduseră din vioiciunea lor, că era bolnavă în sfîrşit.

O căută prin tóte părţile, prin grădină, prin coşar, prin tindă; iar când întră în casă, rĕmase ca trăsnit, când o vĕḑu întinsă jos, fără a da nicĭ un semn de viaţă.

Un urlet de grózĕ şi de disperare eşi din pieptul bietuluĭ bĕtrân, şi la acest urlet toţĭ mosafiriĭ năpădiră 'n casă, cu Gherghina 'n fruntea lor. Nu sĕ póte descrie jalea ce 'ĭ cuprinse pe toţĭ, când o babă, ce era un fel de doctoriţă a satuluĭ, le spuse că Irina e mórtă.

Vaietele tatăluĭ şi plânsorile mumeĭ înduioşară pe toţĭ ceĭ de faţă; iar peste un ceas tot satul sĕ adună să vaḑă trista priveliştе ce li sĕ înfăţişa. Din gura fie-căruia eşia câte-o părere diferită: uniĭ ḑiceaŭ c'a lovit'o damblaua, alţiĭ c'a fost otrăvită, alţiĭ că cel ce ĭ-a lăsat galbeniĭ şi pergamentul fusese *uciga-l tóca*. In sfîrşit o mulţime de părerĭ, care cu tóte nu aveaŭ puterea nicĭ de a scula pe mórtă nicĭ de a astămpĕra jalea părinţilor eĭ.

Ast-fel sĕ sfîrşi acea petrecere frumósă şi vióe printr'o nenorocire a doĭ părinţĭ, prin mâhnirea întregului sat. Numaĭ, câte-va feţe, zuliare, c'o oră maĭ 'nainte, de fericirea Irineĭ, aveaŭ în suflet părerea de bine c'aŭ scăpat de dênsa.

Pe la miezul nopţeĭ, în casa luĭ moş Stancu nu maĭ rĕmăsese de cât câţĭ-va vecinĭ, cu nevestele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lor, carĭ ajutară mameĭ Irineĭ s'o îmbrace pe mórta şi s'o aşeze pe masă, după cum e obiceiul.

Puţin după aceia, veni şi popa satuluĭ, care după ce făcu slujba cuvenită, plecă. Nu maĭ rĕmăsese lîngă cadavru decât ambiĭ părinţĭ nemângăiaţĭ, şi baba doftoriţă, care tot blogodorea la verdĭ şi uscate despre buruenile şi lécurile eĭ.

Moş Stancu după ce sĕ linişti puţin din durerea ce simţea, îşĭ aduse aminte că a doua ḑi trebuia să 'ngrópe pe mórtă şi că maĭ 'nainte de tóte trebuia să facă sicriul. Cu lacrimile pe ochĭ ḑise nevesteĭ sale:

— Gherghino, eŭ cată să plec la Panait dulgheru să 'ĭ poruncesc coşciugul, ca mâine să aibă timp să 'l facă.

— Cum o să plecĭ acum după mieḑul nopţeĭ, îi ḑise Gherghina; lasă, te-oĭ duce mâine.

— Nu, ştiĭ, că sĕrbul e cam sucit; maĭ bine să 'l vestesc din vreme; ca mâine cum s'o scula să sĕ apuce de lucru. Ş'apoĭ ce e ḑiua ce e nóptea... Mĕ duc... Ş'aci, îmĭ face rĕŭ stând în faţa acesteĭ nenorociriĭ.

Şi cu lacrimile, ce izvoraŭ din ochiĭ luĭ, bĕtrânul părinte îşĭ simţi faţa udă, 'şĭ-o şterse cu mâneca, şi plecă la Panait dulgherul, care locuia într'un sat vecin, la depărtare de o jumĕtate de poştă.

Gherghina rĕmase numaĭ cu baba la căpătêiul mórteĭ, după ce închisese uşa de afară. D'abia trecuse un sfert de ceas de la plecarea bĕtrânuluĭ, şi 'n uşe sĕ auḑiră câte-va ciocănituri. Amêndouĕ femeile tresăriră. Era de sigur un strein, care bătea la uşă la o vreme aşa de înaintată din nópte. Gherghina, fiind-că nu sĕ întâlnise niciodată cu făcĕtorĭ de rele, şi fiind-că n'avea de ce să sĕ témă, sĕ duse să deschidă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Atuncĭ, vĕḑu în pragul uşeĭ un om de statură mijlocie, cu o geantă atârnată de umerĭ, cu o şapcă 'n cap şi cu un baston în mână, care ĭĭ ḑise:

— Mĕ iartă leicuţă, dacă te-am deşteptat din somn la vremea asta; sunt un călĕtor, viŭ din Sucéva şi mĕ duc aiurea cu nişte hârtiĭ de ale stăpâniriĭ: am întârziat pe drum şi n'am unde mĕ odihni până mâine de diminéţă. Dacă aĭ fi bună dumnea-ta să mĕ primeştĭ; 'ţĭ-aş da ce-va, nu de geaba, măcar pe o ladă sĕ mĕ pot culca.

Gherghina vĕḑênd că e un om de ispravă şi că nu are să sĕ témă de nimic, 'ĭ ḑise cu blândeţe:

— Apoĭ de, om bun, te-aş primi cu bucurie, dar bărbatul nu 'mĭ-e acasă, şi singura fată ce avém ḑace mórtă în mijlocul caseĭ.

— Nu face nimic, leicuţă, voĭŭ şedea unde oĭ putea; cel puţin pe prispa caseĭ de 'mĭ-aĭ da voie să mĕ culc...

Gherghina sĕ gândi puţin.

— Ba nu! întră în casă; tot ne era nouĕ urît; dacă 'ţĭ-o fi somn te-'ĭ culca pe lada cea mare de lângă uşe.

Şi amêndoĭ întrară în odaie, unde baba moţăia la căpătâiul mórteĭ smorcăind şi scoţênd din când în când câte un oftat sec.

Călĕtorul scóse génta şi o atêrnă de un cuiŭ, după acea şedu pe un scaun între baba şi Gherghina, unde vorbiră maĭ mult timp despre nevoile omeneştĭ; şi despre mórtă maĭ cu sémă. Ar fi ḑis cine-va că acest om e cel maĭ bun după pământ, aşa compătimea de nenorocirea bieteĭ mume şi aşa-ĭ părea rĕŭ de tinereţea feteĭ, care sĕ stinsese ca o flóre d'abia îmbobocită cum 'ĭ ḑicea el. Cu tóte acestea, figura acelui om, era cu totul neaseměnată precum părea că-ĭ este sufletul. Avea, ce e drept, o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

figură de te băga în bănuelĭ. Avea pĕrul bălan, ba chiar roşcat, — ochiĭ albaştriĭ ca de pisică; barba şi mustăţile roşiĭ şi rare, nasul ascuţit şi căutând în jos. umĕrul feţeĭ slabe şi scóse afară; atât corpul cât şi umbletul semĕnaŭ ca a unuĭ om, care tótă viaţa a făcut tot muncĭ grele; mâinele 'ĭ tremuraŭ, când le ridica séŭ le lăsa; ceia ce era maĭ pronunţat la dênsul, era un ţîmbet de viclenie, ce sĕ strecura din timp în timp pe marginele buzelor luĭ tivite, — dar pe care cele douĕ femeĭ nu 'l băgaseră de sémă, căcĭ n'avuseseră timp să sĕ uite la dênsul.

După ce vorbiră multă vreme, Gherghina spuse că e tare ostenită; rugă pe babă şi pe călĕtor sĕ vegheze lângă mórtă, iar ea sĕ duse în odaia din fund să sĕ culce puţin, căcĭ pe lângă că era obosită simţea şi o grea durere de cap. Astfel, plecă, iar ceĭ-l'lalţĭ doĭ rĕmaseră în odaie.

De astă dată, convorbirea nu maĭ continuă: — căcĭ atât babă cât şi călĕtorul d'abia scoteaŭ, din când în când, câte-un cuvênt, şi acela par'că era tras cu cleştele.

— Aitĭ!... ţise baba de o-dată, mi s'a bătut ochiul stâng!. Dómne ce-o fi asta?.. Nu s'o fi întêmplat vr'o nenorocire acasă... Nepoţiĭ meĭ... nu-'ĭ-am vĕţut de cu ţioă... Dómne fereşte!... Aşĭ!.. Nu staŭ eŭ aicĭ... li s'o fi întêmplat ceva... mĕ duc... mĕ duc...

Atât de mult credea baba în semne, că de-ĭ ar fi spus tótă lumea că lucrurile staŭ bine acasă la ea, tot n'ar fi vrut să 'nţelégă. Hotărît, — ea nu maĭ putea sta acolo, — când nepoţeiĭ 'ĭ eraŭ acasă, şi dênsa nu ştia ce li-sĕ putea întêmpla.

Decĭ, rugă pe călĕtor să nu adórmă până sĕ va întórce ea, şi plecă acasă, încetinel, pe furiş, ca nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cumva deschiḑênd uşa din sală, să deştepte pe Gherghina, care sĕ vede că dormea dusă de ostenélă.

Călĕtorul vĕḑêndu-sĕ singur în odaie cu mórta, începu să cugete cam care-ar fi pricina de a murit fata, la o vêrstă aşa de fragetă şi fără să fi fost bólnavă maĭ din 'nainte. Şi, tot cugetând astfel, îĭ veni idea să observe cadavrul maĭ de aprópe. Sĕ sculă, sĕ apropiă de catafalc, — sĕ uită bine la figura mórteĭ, — şi într'un moment ochiĭ luĭ albaştriĭ ca de pisică începură a scânteia ca niştе fărîmăturĭ de sticlă verde. Ar fi ḑis cine-va că e o hienă saŭ un strigoiŭ, care venise să sugă sângele cadavruluĭ, atât devenise de bizar şi de sĕlbatic omul, care cu un cés maĭ 'nainte păruse cel maĭ bun, cel maĭ milos.

După ce călĕtorul privi lung la Irina, îĭ ridică giulgiul până pe la mijloc, şi 'ĭ puse mâna pe pieptul gol, ca şi cum ar fi căutat să simţă dacă inima-ĭ maĭ bate. O seninătate mare sĕ ivi pe faţa luĭ apoĭ o turburare stranie, şi ochiĭ 'ĭ sĕ făcură în cap micĭ şi înpaengenaţĭ sclipind din când în când ca aĭ unuĭ cotoiŭ la întunerec. Tótă fiinţa luĭ fu cuprinsă d'un cutremur bestial şi mâinele luĭ îmbrăţişară cu lăcomie cadavrul tinereĭ fete.

Trăsnetul d'ar fi căḑut peste dênsul în acel minut, încă era puţin ca să 'l pedepséscă. — S'ar fi înfiorat chiar un demon la vederea acestuĭ monstru, care depuse cu furie o sĕrutare pe buzele recĭ ale mórteĭ. Cu tóte astea, nicĭ răcéla morţeĭ, nicĭ crucea ce era pe peptul feteĭ, nu făcură pe acel om să sĕ dea în lăturĭ. Sufletul luĭ murdar îl împingea spre o crimă îngrozitóre, şi fiind-că rĕul îşĭ atinge maĭ tot-d'auna scopul, când nu e nimenĭ care să 'l nimicéscă, acel monstru de om sĕvĕrşi asupra cadavruluĭ una din crimele cele maĭ rare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Un moment după aceia, o umbră se pierdea prin întunerecul nopței, depărtându-se cu grăbire de satul Braia. Ar fi dis cine-va că este un blestemat, a cărui sórtă îl hotărîse să alerge ḑiua și nóptea, fără a se odihni, și să fugă de chiar pașii săi. Acea umbră nu era de cât călĕtorul pe care Gherghina îl primise în gasdă cu atâta bunătate, și care în schimb, se purtase ca un miserabil.

Muma Irinei, cu tótă oboséla ce simțea, când se culcă să dormă, d'abia aṭipi puṭin, și o mulṭime de gânduri îi goniră somnul, făcênd'o din ce în ce mai tristă. Urechia era aṭintită, ca prin instict, în afară, și cu tóte că un ce îi spunea d'o întêmplare neașteptată, ea nu putu se audă nimic.

Nu se luminase încă de ḑiuă, și Gherghina tot nu putuse să adórmă. Atunci, îi veni ideea că lăsase pe fiică-sa mórtă; și că, chiar de nu 'l-ar fi fost mumă, tot nu trebuia s'o lase cu străini. Se sculă din pat, și se îndreptă spre ușa odăii în care zăcea mórta.

Se aștepta să găsésca pe călĕtor dormind pe ladă, iar pe baba doftoriță moṭăind lângă patul mortual.

Dar, d'abia crepă ușa și făcu primul pas în odaie, când, un strigăt de grózā eși din peptul bietei mume; în odaie nu era nimeni, și mórta era în picióre, rădêmată de colṭul mesei, cu privirile rătăcite și cu spaima zugrăvită pe față.

— Mamă, ḑisese ea.... Și la acest cuvênt sângele se opri în vinele mumei, dete strigătul, și căḑu la pământ.

De multe ori dorim cu înfocare lucruri pe care le știm că n'aŭ să se realisese nici o-dată; iar când acele lucruri să 'ntêmplă ca prin minune să le atingem,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

atunci, nu numai că nu suntem mulțumiți, dar ne înspăimântăm ca și cum am fi dorit tocmai din potrivă.

Dacă cine-va ar fi spus Gherghinei și ar fi încredințat'o că fiică-sa are să se deștepte din morți, și că 'i va ḑice încă o-dată „mamă“ ar fi simțit cea mai mare fericire din lume, 'și ar fi vêndut până și sufletul, dacă i s'ar fi cerut, spre a ajunge la acéstă fericire; dar când cea mai ecstremă dintre dorințî, ea o vĕḑu îndeplinită, aevea, spaima o cuprinse și în mai puțin de o secundă, ar fi ḑis cine-va că 'și dăduse sufletul.

Irina, îmbrăcată în rochiă de mirésă, cu pĕrul despletit, se uita prin prejurul odăii și nu știa ce să creadă. Vedea patul mortuar pe care petrecuse aprópe o nópte, vedea lumînările, candela, crucea, iconița, florile, și i se părea că se află într'un mormênt; dar nu 'și închipuia că tóte acele pregătirî funebre fusese pentru dênsa, căci ea se simțea în viață, își simțea inima bătênd, trăia ca altă dată 'n fine. Uitându-se mereŭ prin odaie, din întêmplare, se opri în fața unei oglinḑî ce era atârnată în părete, și când se vĕḑu cum era împodobită, și când 'și vĕḑu fața galbenă ca céra, un tremur o cuprinse din cap până 'n picióre. Atunci, 'și aduse aminte că visase un vis scârbos, că un om străin și urît se culcase lângă dênsa, că acel om o cuprinsese în brațe, că după plecarea acelui om un cutremur neobicinuit îi zgudu-i-se tot corpul, că la deșteptarea ei, în primele momente de ameţélă, auḑise ușa deschiḑêndu-se și că o femee scosese un strigăt spăimêntător. Ș'apoi nu se mai auḑi.

Aceste cugetărî trecură ca fulgerul de repede prin creerul Irinei, și la sfîrșitul lor mintea ei începu să înseninеze, privirile ei ocoliră tótă odaia, un plâns cu hohote isbucni din pieptul ei și se aruncă ca o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nebună pe corpul ce ḑăcea lângă uşe şi în care recunoscuse pe muma eĭ.

Cât-va după acea, Gherghina deşteptându-sĕ din leşinul în care căḑuse, spaima eĭ deveni bucurie ecstremă, părerea eĭ sĕ schimbă în realitate, şi muma strânsă în braţe cu fiica-sa, vĕrsa şiróie de lacrămĭ, şi pronunţa nişte cuvinte neînţelese, fără şir. Aĭ fi ḑis, că a înebunit de prea multă bucurie, de şi biata femee sĕ simţea mişcată peste fire, şi în acéstă stare mintea era cu mult maĭ pre jos de simţirile inimeĭ ca să 'şĭ maĭ fi putut da sémă de aceea ce vorbea.

— Mamă, repetă Irina strângênd pe mumă-sa în braţe şi părênd c'o întrébă cu privirea şi cu gesturile de aceea ce sĕ întêmplase. . .

— Copilul meŭ, strigă muma, neavênd timpul de cât a 'şĭ îndestula sufletul cu fericirea ce 'ĭ venise pe neaşteptate.

În acéstă stare, ele stătură mult, mult, până ce nicĭ una nicĭ alta nu maĭ pronunţară nicĭ un cuvênt, ci numaĭ câte un suspin de mulţumire şi câte un sĕrutat fierbinte turburaŭ tăcerea adêncă, ce singură veghea împrejurul lor.

De o dată uşa sĕ deschise, şi tatăl Irineĭ, obosit de drum, întră 'n odaie cu privirile 'n jos şi cu ochiĭ roşiĭ de lacrimile ce vĕrsaşe acasă şi pe drum.

La strania privelişte ce i sĕ înfăţişă, bĕtrânul rĕmase lipit de părete, cu ochiĭ ţintă spre femeia şi copila îmbrăţişate, şi numaĭ după ce sĕ frecă bine la ochĭ, după ce cugetarea îĭ spuse că nu póte fi vis, şi după ce vĕḑu pe ambele femeĭ alergând la dênsul cu bucurie, îşĭ aduse aminte că Dumneḑeŭ e mare, că minunile luĭ sunt şi maĭ marĭ şi că nu era cu neputinţă că acel Dumneḑeŭ să fi 'nviat pe fiica-sa.

De astă dată toţĭ treĭ să 'mbrăţişară şi în aprópe o oră nicĭ unul nu găsea cuvinte prin care să şĭ ecsprime bucuria.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromana.ro

D'abia sĕ făcuse ḑiuă, şi după cum în ajun tot satul venise să vaḑă pe Irina mórtă, alerga acum s'o vadă înviată din morţi, şi să sĕ mire, şi să sĕ crucéscă, fie-care pe rênd, de minunea celuĭ a tot puternic, cum presupuneaŭ eĭ.

Unii ḑiceaŭ că fata a fost bună la Dumneḑeŭ şi c'a chemat'o în acea nópte să 'ĭ spue de relele omenireĭ şi s'o trimétă înapoĭ ca p'o sfântă, să arăte pĕcătoşilor calea cea bună.

Alţiĭ ḑiceaŭ că călĕtorul din acea nópte era chiar sfântu Arhanghel, care vĕḑênd greşeala ce făcuse de a o lua prea de tînĕră, venise, întrupat într'un om, să 'ĭ redea din noŭ viaţa. Alţiĭ pretindeaŭ că sĕ născuse o ciartă între *uciga'l-tóca* şi îngerul Domnuluĭ, ca cine să 'ĭ ia sufletul, şi când merseră la judecata celuĭ de sus, acesta hotărîse s'o maĭ lase să trăiască, ca să aibă timp să facă şi bune şi rele, şi atunci puindu-i-sĕ faptele în cântar, sĕ vaḑă spre a cuĭ *parte* atârnă maĭ mult. Baba doftoriţa ḑise cea din urmă că ea maĭ audise de asemenea întêmplărĭ, pe când sĕ afla la Sucéva, şi că un doftor din ţara unguréscă, nu sĕ mirase de fel când a vĕḑut înviind pe o fată de 18 anĭ, căcĭ ḑicea el, că pricina nu e nicĭ Dumneḑeŭ, nicĭ Dracu, ci inima omuluĭ care încetéză de a bate pentru cât-va timp, fără ca omul să fie mort.

Acéstă părere însă a babeĭ doftoriţe fu luată de tot satul ca o spurcăciune păgânéscă, şi cât p'aci era baba să mănânce o bătae cu cósele şi cu târnăcópele, ba chiar să fie şi omorîtă, dacă nu sĕ furişea ca un iepure bĕtrân până acasă la dênsa, unde sĕ ascunse în podina coşaruluĭ.

De aci, merse veste de acéstă minune peste nouă sate, şi babele, şi nevestele veneaŭ cu lumînărĭ, cu prescurĭ, care cu ce puteaŭ, la casa Irineĭ, ca la o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sfântă, și după ce îl dădeaŭ darurile aduse, îi sĕrutaŭ mâna, ḑicêndu-i să sĕ róge la Maica Precista pentru dênsele; nu rĕmăsese prin prejur, om, olog, ciung, damblagiŭ, lepros, rîios, care sĕ nu vie duminica diminéța în ograda Irineĭ, ca 'ntr'o biserică, să 'i aducă pănă și tămâe, pe lîngă cele-l-alte tóte, și să plece cu credința că sĕ vor face bine, de și rĕmâneaŭ, tot orbĭ. ologĭ, ciungĭ, etc.

Bietul popa din sat începuse să ofteze de la o vreme că nu 'i mergeaŭ treburile bine, și că nu i sĕ aducea nicĭ chiar prescurile și covrigiĭ cu care'șĭ îngrășa porciĭ așa de bine.

Și de unde chiar popa cel d'âuténiŭ scosese zvonul că Irina înviase prin voia luĭ Dumneḑeŭ, când sĕ vĕḑu că e aprópe să sărăcéscă, începu sĕ dea draculuĭ și pe Irina și pe toțĭ sfințiĭ dimpreună cu ea și să o spuie la tótă lumea că Dumneḑeŭ era beat când a 'nviat'o.

Cum tóte aŭ un sfîrșit, așa sĕ sfîrși și evlavia credincioșilor către *Sfânta* Irina. Maĭ ales ceĭ bolnavĭ când vĕḑură că nu sĕ maĭ vindecă, începură să le pară rĕŭ de drumul ce bătuseră și maĭ ales de chieltuelile cu care 'șĭ ușuraseră pungile.

La treĭ lunĭ după acéstă întêmplare, când trecu prin Braia un învĕțat din Sucéva și le lămuri că mórtea Irineĭ fusese un somn ce sĕ întêmplă, fără știrea luĭ Dumneḑeŭ, orĭ-căruĭ om, care e atins de o anume bólă, — atuncĭ, nimenĭ nu maĭ creḑu în sfinția eĭ, și Irina rĕmase fată ca tóte fetele.

Unele femeĭ sfătuiaŭ pe părințiĭ sĕĭ s'o trimétă la o mănăstire ca să sĕ călugăréscă, ca cel puțin, dacă Dumneḑeŭ chibsuise la 'nvierea eĭ, să nu pĕcătuiască, dacă ar fi s'o mărite vr'o dată.

Cu tóte astea, bĕtrânul eĭ tată, care sĕ 'ncredințase pe deplin de la acel învĕțat că Dumneḑeŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

n'avea nicĭ un amestec în acéstă afacere, hotărî să nu'şĭ depărteze fata de lîngă el, ba chiar s'o şi mărite cu Radu, despre care 'ĭ vorbise de atâtea orĭ.

Sĕ întêmplă, ca într'o diminéţă, după ce moş Stancu făcuse Irineĭ mărturisirea că vrea s'o mărite cu Radu, — sĕ întêmplă ca biata fată să sĕ vadă cuprinsă de o bólă fórte ciudată.

Când spuse tatăluĭ sĕŭ că e bolnavă, acesta rĕspunse cu supĕrare:

— Minţi, leică; astea sunt vorbe late; ştiŭ eŭ că ţie nu'ţĭ place Radu, şi că d'aia te prefacĭ că eştĭ bolnavă, ca sĕ nu'mĭ daĭ un rĕspuns hotărît. Eĭ, s'a dus vremea de când cu sfinţenia. N'am poftă să 'mpleteştĭ códe albe la uşa mea... M'auḑĭ tu?

— Aşa e, taică; aĭ dreptate, dar eŭ mĕ simt într'o stare aşa de ciudată, că vĕd că 'mĭ va fi cu neputinţă să mĕ mărit vre-o dată... Maĭ bine, ḑĕŭ, m'aşĭ fi dus la călugărie!

— Ce stare... ce călugărie? Astea eraŭ bune acum câte-va lunĭ, când dobitocul ăla de popă prostise pe tótă lumea, de nu ne venea să te atingem măcar cu degetu. Eŭ n'am poftă să mi sĕ stîrpéscă neamu... Dacă aş avea maĭ mulţĭ copiĭ, tréc mérgă, aş avea de la eĭ moştenitorĭ; dar' când te am numaĭ pe tine, să n'am şi eŭ numele de bunic... Aida de!... Aĭ să te măriţĭ cu voie fără voie.

— Bine tată, să mĕ mărit, dar să nu'ţĭ pară rĕŭ după cununie?

Eŭ am ḑis'o, rĕspunse bĕtrânul mâniat, — rĕmâne să te gândeştĭ până mâine.

Şi ḑicênd acestea, bĕtrânul eşi din ogradă şi apucă spre cârciumă, ca să 'şĭ stâmpere ciuda c'un hârb de vin.

Irina, cum rĕmase singură, îşĭ îndreptă ochiĭ spre cer, simţi câte-va lăcrimĭ şerpuindu-ĭ pe faţă şi cu vocea tremurătóre îngână:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dómne, tu ştiĭ că sunt nevinovată, pentru ce mĕ pedepseştĭ ast-fel!

Tocmaĭ atuncĭ veni şi muma Irineĭ, care vĕdĕnd'o aşa de mâhnită, sĕ apropie de dênsa, şedu alăturea cu ea, şi 'ĭ ḑise c'o voce mângăiósă:

— Ce-aĭ tu, fata mea? De la o vreme 'ncoa te vĕḑ fórte schimbată; nu maĭ mănâncĭ, nu maĭ dormĭ, aĭ slăbit ca vaĭ de tine, tótă ḑiua staĭ pe gânduri, — ce-o maĭ fi şi asta? Eştĭ bolnavă, — unde te dóre?

Drept orĭ-ce rĕspuns, Irina plecă ochiĭ 'n jos şi lacrimile începură a curge şiróie pe obrajiĭ eĭ.

— Nu cum-va, urmă mă-sa, fiind-că tată-to vrea să te mărite cu Radu, şi tu aĭ fi iubind p'un altul, — de aceia te-a cuprins pirotéla asta?

— Nu, mamă!

— Ce este atuncĭ?

— Veḑĭ, mamă... 'ţĭ-aş spune... Dar... fiind-că nicĭ eŭ nu pot să 'mĭ daŭ séma... 'mĭ-e fricĕ chiar să mĕ gândesc.

— Ce o fi 'nsemnând asta? Tu'mĭ ascunḑĭ o taină, fata mea; aĭ face maĭ bine să 'mĭ spuĭ totul, căcĭ cuĭ o să 'ĭ fie maĭ mult milă de tine, dacă nu mumiĭ tale? Să vedem, spune, póte om găsi vr'un leac bóleĭ de care suferĭ.

— Nu e bólă, mamă, e o nenorocire!

— Nenorocire? Ce nenorocire? Şi ochiĭ bĕtrâneĭ începură a cântări din cap până 'n picióre fiinţa Irineĭ, asupra căreia începuse să aibă o tristă bănuială. Intr'un moment ochiĭ Gherghineĭ, sĕ aprinseră de mânie, şi sculându-sĕ de unde şedea, luă pe Irina de mână şi-o sculă 'n picióre c'o furie nebună; apoĭ o privi lung în faţă, îĭ puse mâna pe pântece, şi cu o putere bărbătéscă o 'mbrănci de era să 'şĭ spargă capul de stâlpul caseĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ticălós'o! strigă muma cu turbare; înțeleg acum tótă îndărătnicia ta... Nenorocit'o! Lumea te credea o sfântă, și tu ne-aĭ făcut de rușine.

— Mamă! dise Irina cu cea maĭ mare durere: nu sunt vinovată, nu știŭ nimic!

— Tacĭ! Maĭ minți acum?

— Nu mint mamă! 'Ți jur că sunt nevinovată!

— Tacĭ! tacĭ! Maĭ rĕmâne să te afle tată-tĕŭ și atuncĭ poți să 'ți sapĭ singură grópa.

Tóte silințele sĕrmaneĭ fete de a convinge pe muma sa, că nu iubise pe nimenĭ că nu greșise nicĭ o dată și că nu 'și-a pătat cinstea eĭ de față, fură zadarnice. Nenorocita mumă nu maĭ putea crede nimic din spusele eĭ, căcĭ în fața ochilor i sĕ arăta dovada cea maĭ pipăită, cea maĭ sigură: Irina era însărcinată.

În adevĕr, nicĭ ea nu tăgăduia acésta, căcĭ, fără a fi măritată simțise că nu maĭ era în rîndul fetelor marĭ, simțise că din ți în ți sănĕtatea i sĕ schimbă și că curênd saŭ maĭ târdiŭ va fi neapĕrat mumă; dar' dacă ea singură s'ar fi întrebat pe sine de unde și cum provenise acéstă nenorocire, n'ar fi știut să 'și rĕspundă.

Era, fără 'ndoială, unul din acele mistere nepătrunse, pe care numaĭ timpul și împrejurările îl daŭ une-orĭ pe față, dar târdiŭ târdiŭ de tot. Și până atuncĭ, câte suferințe, câte nenorocirĭ, câte blesteme! Sĕ 'ntêmplă chiar ca tótă lumea să te crédă vinovată, să 'ți arunce cu noroiul în față, — și tu să fii curat cu sufletul bun și nepătat de nicĭ o greșeală.

Ast-fel sĕ 'ntêmplă și cu biata Irina, care vedea bine nenorocirea ce o lovise, și cu tóte astea n'ar fi găsit cuvinte ca să sĕ pótă îndrepta.

Nenorocirea fu și maĭ mare, când sosi ția în care tatăl eĭ nu maĭ putea fi străin de starea în care o zvârlise o mână nevĕțută?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

La 'nceput, virtuosul eĭ părînte, în marea orbire ce avea pentru cinstea luĭ, era aprópe sĕ ucidă pe acéstă victimă a fatalităţeĭ; dar după ce judecă maĭ serios, după ce'şĭ ḑise că dacă fii-sa a făcut o greşélă neertată, luĭ nu i sĕ cade să comită o crimă şi maĭ neiertată, — 'şĭ strânse în inimă tótă amărăciunea, plânse, ca un copil, ca o femee, şi de atuncĭ, bietul bĕtrân, devenise ca un om căruia 'ĭ lipseşte tot ce e maĭ scump, onórea familieĭ.

Trecu Irina cum trecu, cât timp nimenĭ din sat nu cunoştea starea eĭ; când însă gurele rele deteră primul semnal, biata fată nu maĭ putea suferi nicĭ ocările părinţilor, nicĭ batjocurile satuluĭ şi maĭ ales ale fetelor, şi într'o diminéţă, fără sĕ spue niměnuĭ, fără s'o ştie nimenĭ, plecă pe drumul ce ducea de la Braia la Sucéva, — şi era în a cincea lună din ḑioa nenorocireĭ eĭ.

V.

PLECAREA LA RĔZBOIŬ. ÎNTÓRCEREA ŞI DESCOPERIREA CRIMEĬ.

La patru ore de diminéţă, când toţĭ în palatul domnesc din Suceava dormeaŭ, numaĭ Ştefan Vodă, culcat în patul sĕŭ, era deştept şi cugeta făurind nişte planurĭ, pe care numaĭ un Domn de mărinimia luĭ ar fi fost în stare să le concépă. Era o linişte adâncă în tot palatul. Din când în când, sentinela dela porţile de afară scotea repetatul strigăt de: cine e acolo. Tot în acelaş timp, Ştefan în focul cugetărilor sale patriotice, pronunţa câte-un cuvênt straniŭ, care, dăcă ar fi fost înţeles, ar fi lăsat să sĕ vadă că Domnul Moldoveĭ făcea planurĭ de rĕzboiŭ şi că cuvintele de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

luptă, rĕzbunare, glorie, erau acele pe care el le rostea printre dinţi, ca şi cum ar fi stat la chibzuinţă cu vre unul din cârmuitorii tronului sĕu.

Într'un moment, Ştefan sĕ sculă repede, sări jos din pat, sĕ îmbrăcă într'o clipélă, chiemă pe slujitorul sĕu, şi 'i dete poruncă să sĕ ducă numai decât la stăpânul Şendrea şi să 'l chieme la faţa locului, din poruncă domnéscă.

Nu trecu mult de la plecarea cârmuitorului şi toţi ceĭ din palat, par'că nu sĕ culcaseră aşa de iute sĕ sculară şi sĕ îmbrăcară, aşteptând sĕ vadă ce e pricina de a chemat Vodă pe marele spătar, şi ce poruncă era să li sĕ dea, căci, negreşit, dacă Vodă e chemat la acea oră pe capul ósteĭ, trebuia să sĕ petrécă lucruri cu totul neaşteptate.

Începuse să sĕ lumineze de ziuă, când spătarul Şendrea întră în camăra Domnului şi sĕ închină, ca din 'naintea stăpânului sĕu.

Să trăeşti, Măria Ta; m'aşteptam să te scoli aşa de diminéţă! şi tocmai pentru asta, am dormit iepureşte. Ce e spre porunca Mărieĭ-Tale?

— Ai vestit pe toţi căpitaniĭ de hotărîrea nóstră?

— Da, Măria-Ta.

— Óstea este gata, pe picior de rĕzboĭ?

— Mai mult ca tot-d'auna.

— Ce zice mulţimea de graba cu care am hotărît acéstă înarmare?

— Ce să zică, Măria Ta; toţi sĕ aştéptă la o ispravă demnă de numele Mărieĭ Tale. O singură nedumirire îĭ cam supĕră: toţi ştiŭ că plécă, dar nu ştiŭ unde.

— Acésta e tocmai ceea ce dorém. Destul că toţi sunt gata; dar unde vom merge şi ce vom face, acésta e tréba mea, şi le-o voiŭ spune, când mĕ voiŭ afla 'n fruntea lor. 'Ţi-am spus că amânasem

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

plecarea pentru mâine de dimineță, cu tóte astea, m'am gândit că o ți pierdută în zadar e mai puțin un fapt din cele ce avem de făcut. Vom pleca dar chiar astădi. De acum în trei ore, voesc ca tótă óstea să fie gata de plecare; voiŭ fi în mijlocul vostru și. . .

— Înțeleg Măria Ta. Și într'o oră, dacă poruncești, vor fi gata. Le trebue timpul să 'și ia rănițile și armele în spinare.

— Bine! dute acum, și când va fi gata, trimite să mĕ vestéscă.

— Să trăești Măria Ta!

Și spătarul Șendrea eși, salutând ca și la venire, spre a 'ndeplini porunca Domnuluĭ sĕŭ.

Când sĕ făcu bine ḑiuă, pe ulițile Suceaveĭ, treceaŭ rênduri-rênduri, regimentele óstei moldovenești, ca să sĕ unéscă cu tóte pe-o câmpie din marginea orașuluĭ, unde Domnul avea sĕ soséscă cu suita sa. Pe fețile tuturor era zugrăvită o bucurie neînțelésă, căcĭ toți simțeaŭ o vie plăcere că sĕ vor afla pentru întâia óră împrejurul vitézuluĭ lor Domn, și li sĕ părea că vor merge mai curênd la nuntă, de cât la o bătălie. Ceĭ bĕtrânĭ mai cu sémă, care apucaseră Domuul părinte al luĭ Ștefan, Bogdan Vodă, și care sub dênsul fuseseră la atâtea bătăliĭ și repurtaseră atâtea victoriĭ, sĕ așteptaŭ la o renaștere a acelor timpurĭ, și nu sĕ îndoiaŭ câtușĭ de puțin că fiul vechiuluĭ rĕzboinic va fi de aceiași vitejie ca tatăl sĕŭ. O veselie din cele mai marĭ predomnea în întréga óste. căpitaniĭ vorbeaŭ și rîdeaŭ cu soldațiĭ, iar aceștia vedeaŭ în ceĭ d'ântêiŭ, nu niște călăĭ care 'ĭ vor duce în fața morțeĭ, dar niște bravĭ conducĕtorĭ, niște bunĭ părinți, care 'ĭ vor face să sĕ întórcă cu isbânda armelor și cu veselia sufletelor.

Muzeul Digital al Românilor Românești
revistatransilvania.ro/mdrr

De o-dată, un strigăt general de *ura* să audi, și óstea întrégă care până atunci așteptase în óre-care neregulă, să așeḑă în linie dréptă, ținênd armele cum era datoria pe atunci la primirea Domnului. După strigătul de *ura*, un alt strigăt mai puternic să audi, cu cuvintele: *Să trăești Măria Ta!*

La aceste cuvinte, Stefan Vodă care sosea cu suita sa, rĕspunse în acelea de: *Să trăiți și voi copiĭ.*

În fața unei oștiri atât de vesele, atât de viuóie și gata a să lupta cu ceĭ mai neînvinși dușmani, Stefan își simți inima atât de mișcată, că cuvintele ce pronunță în fața acelor bravi oșteni născură în toți dorința de a muri saŭ de a fi învingĕtori.

Acum, toți știaŭ că avea să mérgă în Ardeal în contra Secuilor, care tot-d'auna prădaseră hotarele Moldovei și care tot-d'auna căutaseră să facă cele mai mari intrigi între domnia Moldovei și țările vecine. Pe aceștia își propusese Stefan să 'i supue ceĭ d'ântêiŭ puteriĭ sale, fiind-că își ḑisese el că rana din suflet e mai periculósă ca rana după corp, și multe răni făcuseră Secuiĭ în sufletele moldovenești, prin intrigele lor.

La ḑece ore de diminéță, óstea plecă cu Domnul eĭ în frunte, și după un drum, ostenitor dar bucuros, ajunse la hotarele Ardealului, unde așeḑară lagărul, înainte de-a să începe prima luptă.

Ajunseseră cătră séră în acele locuri, și după ce să întinseră corturile, Domnul întră cu mai mulți căpitani în cortul sĕŭ, ca să să odihnéscă și să chibzuiască împreună, iar soldații, chiar în contra porunci șefilor lor, începură a prăda cu nemiluita satele de prin prejur, unde nu era óste dușmană, ca să li să împotrivéscă.

De aceste auḑind Stefan, chiemă repede la sine pe toți ceĭ îndrăsneți, și după ce le dete multe pilde

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sănătóse, porunci să sĕ pedepséscă uni dintre eĭ, care eraŭ ceĭ maĭ vinovaţĭ.

— De ce nu v'aţĭ dus acolo unde era óste duşmană, ca să vĕ luptaţĭ piept la piept, pentru pofta vóstră de a prăda, iar nu să năpădiţĭ ca păgânĭ asupra bieţilor ómenĭ pacinicĭ, le ḑise Ştefan c'un fel de asprime domolită, care făcu pe mulţĭ din eĭ să sĕ umiléscă şi să céră iertare.

În fine, acestea trecură, şi când nóptea înaintă, nu sĕ maĭ zărea de cât pe icĭ, pe colo câteva focurĭ de uscăturĭ, împrejurul cărora şedeaŭ soldaţĭ, povestindu-şĭ basme séŭ ascultând la câte un bĕtrân soldat, care le povestea de isbânḑile luptelor trecute.

În cortul luĭ Ştefan era încă lumină, că şi Domnul nu sĕ culcase încă, iar glasurile vesele ce eşeaŭ de-acolo, dădeaŭ o dovadă că Domnul petrece cu căpitaniĭ sĕĭ; şi într'adevĕr ce-ar fi putut face alt-ceva în ajunul uneĭ lupte?

Era aprópe de mieḑul nopţiĭ, când strigătul uneĭ sentinele sĕ auḑi dintre corturĭ, şi o voce puternică îl făcu să retacă. O altă sentinelă repetă acelaşĭ strigăt, şi acelaşĭ lucru sĕ petrecu.

Acéstă repetare de strigăte ale sentinelelor făcu pe Ştefan, ca din veselia sa, să'şĭ aḑucă aminte că sĕ află la câţĭ-va paşĭ de ţara împotriva căruia venise, şi că nu era cu neputinţă c'a v'run spion să sĕ fi strecurat în taběra sa. De aceea, el trimise pe un căpitan sĕ afle despre cele petrecute şi să 'ĭ aḑucă rĕspunsul cât maĭ neîntârḑiat. El însuşĭ eşi în uşa cortuluĭ, dar după ce vĕḑu că liniştea nu era de fel turburată şi că sentinelele nu maĭ repetaŭ strigătul de *cine e acolo,* reîntră 'n cort şi reîncepu veselia, aşteptând în acelaşĭ timp şi rĕspunsul căpitanuluĭ trimis.

Mare fu mirarea luĭ Ştefan, când în loc de unul ce aştepta, vĕḑu întrând în cortul sĕŭ treĭ fiinţe d'o

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dată, căpitanul ce trimisese, un alt ofițer de verdișorĭ și o femeie, care la lumina slabă și cum sta 'n ușa cortuluĭ, nu sĕ putea distinge dacă era tînĕră saŭ bĕtrână, frumósă saŭ urîtă. După modul eĭ însĕ cum sĕ susținea 'n picióre, părea că e fórte obosită și rĕsuflarea 'ĭ era așa de grea, c'abia ar fi putut să vorbéscă.

Atuncĭ Ștefan ghîci care fusese causa acelor strigăte ale sentinelelor, vĕdĕnd că o femee, o ființă străină, cutezase să între nóptea în mijlocul tabereĭ sale.

— Cine e femeia asta? întrebă Vodă cu órecare asprime... cine a cutezat s'o aducă 'n tabĕră la acéstă oră?

— Ea singură, Măria Ta, rĕspunse căpitanul de verdișorĭ.

— Cum singură? strigă Vodă cu asprime părĕndu-i-sĕ că căpitanul a mințit.

— Tocmaĭ cum vĕ spuĭ, Măria Ta. Sentinela era aprópe s'o 'mpușce, socotind'o drept un spion îmbrăcat femeește... Aflându-mĕ însă prin prejur, am alergat la fața loculuĭ, și am vĕdut pe acéstă femee cum sĕ ruga de la depărtare către sentinelă ca să n'o împușce, dicĕnd că e moldovéncă și că vrea să vorbiască cu însuși Ștefan Vodă.

— Cine póte să fie acéstă femeie? dise Ștefan cam încet căpitanilor sĕĭ. Apoĭ c'o voce îndoiósă, sĕ adresă femeieĭ, care nu eșise încă, din spaima în care-o cufundaseră amenințările sentineleĭ: cine eștĭ, femeie, și ce cauțĭ în tabĕră la vremea asta?

— Cine sunt veĭ afla maĭ târdiŭ, Maria Ta; acum țiŭ să sĕ știe că n'am venit cu nicĭ un gând rĕŭ, că sunt moldovéncă din sânge și neam, că numaĭ iubirea ce am pentru țara mea, recunoștința ce păstrez pentru Domnul meŭ, m'aŭ adus aci, ca să întru cu voĭ în luptă, spre a da maĭ mult două brațe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

puternice Mărieĭ Tale; şi, dacă voiŭ muri, tocmaĭ asta o doresc, căcĭ sunt cea maĭ nenorocită dintre femeĭ... Am voit să mor, dar am căutat o mórte vrednică de nenorocirea mea!

La aceste vorbe, Ştefan şi toţĭ ceĭ dimprejurul luĭ rămaseră uimiţĭ şi începură a sĕ uita unul la altul. Vodă simţi în sufletul sĕŭ o uşóră amintire, căcĭ i sĕ păru că recunóşte acéstă voce; cu tóte astea nu 'şĭ aducea bine aminte unde şi când o audise.

— Apropie-te, femeie, ḑise el cu un ton blând, vrênd să vaḑă de aprópe pe aceia, a căreĭ voce i sĕ părea c'o cunóşte.

Femeia sĕ apropie.

— Nu eştĭ tu Irina, fata moşuluĭ Stancu din satul Braia?

— Da, Măria Ta.

— Aşa este, te recunosc bine acum.

D'abia pronunţă Vodă aceste cuvinte, şi un alt ofiţer întră aducênd cu sine p'un unchiaş bĕtrân, care sĕ vede că voia şi el să vorbiască cu Ştefan.

Acest bĕtrân spusese ofiţeruluĭ că sĕ numeşte Sburlea şi că venise şi el să sĕ lupte alăturĭ cu Domnul Moldoveĭ, ca unul ce fusese între ostaşiĭ ceĭ maĭ credincioşĭ aĭ luĭ Bogdan Vodă.

Causa venireĭ luĭ însă, la o vêrstă aşa de 'naintată, ca să ia parte la o luptă a căreĭ sórtă nu sĕ ştia, era una din cele maĭ ciudate.

Să vedem pe scurt ce făcuse pe bĕtrânul luptător, să imiteze, fără să ştie chiar, hotărîrea tinereĭ fete, care venise cu puţin maĭ 'nainte 'n cortul luĭ Ştefan.

Sburlea locuia într'unul din satele vecine. Într'una din serĭ el era fórte nemulţumit.

De obiceiŭ, după sfinţitul sóreluĭ, el sĕ aşeḑa pe prispa caseĭ, ca să respire aerul rĕcoros, după o ḑi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de muncă și să se gândéscă la cele ce avea de făcut a doua ḑi. Dar în acea séră, el nu eși din casă, până 'n momentul când cina fu gata. Voica 'și privia unchiașul pus pe gânduri și 'i părea réŭ vĕḑêndu-l mâhnit.

„Ce i s'o fi 'ntêmplat?... cugetă ea. O fi primit vr'o veste rea de la Gligoraș: o fi bolnav!... Arḑ'o focu de miliție!... Rĕsbo-i-s'ar lupiĭ în capetele ălor de ne duc copiiĭ la bătălie.

Cu tóte astea, ea nu îndrăznea să întrebe nimic pe bărbatul sĕŭ; îngrijată ca și dênsul, curăța ridichile ce trebuia să le pue la modesta lor masă.

— Auḑĭ, blestemaţiĭ!... Auḑĭ vênḑătoriĭ?... ḑise în cele din urmă, bĕtrânul Sburlea, îndărjit de mânie.

— Dar pe cine eștĭ supĕrat frățióre? îl întrebă Voica, voind să afle înțelesul cuvintelor luĭ.

— Ia pe cine!... Pe niște vênḑătorĭ, pe niște ómenĭ micĭ la suflet, care 'și lasă tovarășiĭ să 'și verse sângele pentru țară; iar eĭ fug și se ascund prin podurile părinților lor, care 'i primesc 'i ospătéză ca și cum ar fi sĕvêrșit o faptă bună.

— Și cine sunt aceia?... Unde 'i-ai vĕḑut?....

— Un militar bĕtrân ca mine, care a vĕḑut multe focurĭ și vijeliĭ rĕzboinice, descopere în tot-d'auna vizuinile celor fricoșĭ!

— Și cum?

— Feciorii luĭ Stau Gună și cu Niță al Sandeĭ, aŭ dizertat ierĭ nópte din taberĕ și acum sunt în sat. Ziua staŭ pitiți prin podina caseĭ, și nóptea dorm în clăile cu fîn.

— Și ce 'ți pasă de faptele lor!...

— Firește, că 'mĭ pasă! Am și eŭ fecior în rĕzboiŭ... și n'aș voi, când el este în fața morții, alții să se resfețe în liniște și îndestulare. Să feréscă sfântu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să fi săvêrșit Gligoraș al nostru o asemenea faptă, că uite, cât sunt de bătrân și cât 'mĭ-e pușca de ruginită un glonț 'l-aș trânti 'n țévă, și 'l-așĭ culca la pământ, fără nicĭ un păcat!

— Nu creḑ să sĕ 'ntêmple una ca asta! Gligoraș e vrednic de tine! ḑise Voica cu lacrimile pe ochĭ, gândindu-sĕ la unicul sĕŭ fiŭ, dus departe, și pe care cine știe dacă avea să 'l maĭ vadă.

— Tot așa ḑic și eŭ! urmă Sburlea, și nu'mĭ închipuiesc să 'mĭ mânjească numele tocmaĭ la bătrânețe.

Și ḑicênd acestea, veteranul sĕ liniști puțin. — Cina era gata. — Amêndoĭ bătrânĭĭ mâncaŭ în tăcere. Sburlea avea însă ca un presimțimênt ascuns, și, neputând să 'l înlăture, după cină, plecă prin sat să 'șĭ schimbe gândurile.

Voica rĕmase singură. Dupĕ ce'șĭ închise puicele 'n coteț și după ce adună cloșcile prin cuiburile lor, întră 'n casă și, luând furca 'n brâŭ, torcea și plângea — plângea cu gândul tot la fiul sĕŭ, pe care 'l dorea și nu știa dacă era să sĕ maĭ întórcă. Ea 'șĭ aducea aminte pe când era copil, și i sĕ părea că 'l vede jucându-sĕ prin grădină, îșĭ aducea aminte cum, după ce crescuse mare, îĭ cultiva brazdele, semênând florĭ și legume; 'ĭ sĕ părea că 'l vede încă aducênd apă cu donițele să ude pământul uscat de sóre; îl vedea cu fața luĭ rumenă și fragedă și suspina adênc, cugetând că pĕrul sĕŭ lung și buclat fusese tăiat de fórfecile nemilóse ale soldățieĭ.

Și 'n acéstă stare de jale nemângăiată, mintea eĭ sĕ moleșise, lacrimile nu maĭ curgeaŭ pe obrajiĭ sĕĭ, încrețiți de asprimea timpuluĭ și a suferinței.

De o dată ușa din fund sĕ deschide și Voica tresări.

— Bine te-am găsit măicuță!..... ḑise atunci un tînĕr oștean, care întrase pe neașteptate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Era el, era Gligoraș al ei, care se întorsése din rĕsboiŭ, dar care purta pe frunte o pată neertată.

Nenorocitul! Venise odată cu accia, pe care tatăl sĕŭ îĭ numise, cu puțin maĭ 'nainte, vêndătorĭ de țară, și sĕ învêrtise mult timp împrejurul caseĭ, așteptând plecarea luĭ, ca sĕ pótă întra.

Biata luĭ mumă, nu 'l vĕduse de mult, nu 'l sărutase de mult, — și apoĭ el sciu s'o mință de întórcerea luĭ. Muma și fiul sĕ luară 'n brațe, sĕ sĕrutară și, pe când ea vĕrsa ultimele lacrimĭ de bucurie, dezertorul tresărea la orĭ-ce mișcare, îngrozindu-sĕ a da ochĭ cu neînduplecatul sĕŭ tată.

Prin curte sĕ audiră pașĭ de om. Era de sigur bĕtrânul Sburlea.

Ascunde-te, Gligoraș!.. Vine tată-tĕŭ!... Ascunde-te, să am cel puțin vreme să 'ĭ vorbesc, să 'ĭ deslușesc pricina venireĭ tale.

Și cu o iuțélă maĭ pre sus de forțele femeieștĭ, ea 'l împinse după ușa tindeĭ și apoĭ sĕ întórse, tremurând, întru întêmpinarea bărbatuluĭ sĕŭ.

Din nenorocire însă, ranița dezertoruluĭ rĕmăsese pe un scaun și bĕtrânul Sburlea, vĕdênd turburarea femeiĭ sale, înțelese totul.

— Dezertorul este aci!... strigă el cu o voce detunătóre, repedindu-sĕ ca o furie asupra puștelĭ, atârnată într'un cuiŭ.

Muma sĕ aruncă între tată și fiŭ.

— Nu! — nu'l omorî!... Nu este el vinovat!... Eŭ 'ĭ-am scris să vie! 'I-am scris că eștĭ bolnav de mórte și el a venit.

Dicênd acestea, sĕrmana mumă sĕ aruncă de gâtul îndărjituluĭ veteran și cu lacrimile în ochĭ îl ruga s'o asculte, să crédă în spusele elĭ.

Sburlea sĕ opri, — și privi lung la femeia sa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— A! tu 'ĭ-aĭ scris să vie!... Bine!... Să rĕmâie atuncĭ!... Mâine vom vedea ce e de făcut!

A doua ḑi de diminéţă, Sburlea sĕ sculă, îşĭ trase cismele în picióre, îmbrăcă mantaua fiuluĭ sĕŭ şi mergênd la dênsul îĭ ḑise:

— Aide! scólă-te!...

Gligoraş sĕ sculă şi neştiind ce să facă, voi să 'şĭ ia raniţa şi puşca.

— Nu! lasă astea!... Raniţa şi puşca sunt pentru mine! ḑise cu asprime bĕtrânul sĕŭ tată.

— Dar ce vreĭ sĕ facĭ?... întrebă Voica speriată.

— Dă-'ĭ uneltele mele de muncă. Raniţa nu e pentru dênsul!...

Şi ḑicênd acestea, Sburlea 'şĭ aruncă raniţa 'n spinare, ca şi cum ar fi fost în tótă vigórea tineréţeĭ sale.

— Iată!... ḑise el fiuluĭ sĕŭ, — iată uneltele! Iţĭ las ogorul, casa şi grădina... aibĭ grije de dênsele. De óre ce 'ţĭ aĭ rîs de cinstea némuluĭ tĕŭ pentru cósă şi pentru muma ta... rĕmêĭ cu ele! Eştĭ stăpân desĕvêrşit!... Eŭ plec!... Tu aĭ furat atâţĭ-a anĭ de slujba ţăreĭ tale, eĭ bine, îĭ voiŭ plăti eŭ!... Rĕmâneţĭ sănĕtoşĭ!...

Fură zadarnice lacrimile mumeĭ, remaseră fără resunet rugăciunile fiuluĭ. Sburlea plecă şi numaĭ privi 'napoĭ.

Ast-fel, el ajunse în taběra luĭ Ştefan şi când sĕ afla în cort, înainte ca Vodă să 'ntrebe de dênsul, ce căuta, el începu cu glas tare:

— Măria Ta! Ostaşiĭ m'aŭ prins la marginea tabereĭ şi m'aŭ adus aci ca p'un om rĕŭ; dar eŭ am venit să intru în óstea Mărieĭ Tale.

— Cine eştĭ tu? îl întrebă Ştefan.

— Eŭ?... Eŭ sunt...

Şi bĕtrânul drept urmare a rĕspunsuluĭ îşĭ des-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

făcu pieptul și arătă celor de față semnele unor rănĭ adâncĭ, ce eraŭ în partea dréptă a sinuluĭ sĕŭ. Apoĭ adaogă cu aceiașĭ îndrăzneală;

— Eŭ m'am luptat subt Bogdan Vodă, și am venit acum să mĕ lupt și sub fiul sĕŭ!...

— Dar bine, nóptea aĭ venit să te luptĭ? îl maĭ întrebă Ștefan, zîmbind de originalitatea acestuĭ bĕtrân...

— Acum am sosit, Măria Ta; vĕ luasem urma, dar eŭ sunt bĕtrân și am mers maĭ încet.

— Bine, voinice! bine!... Eștĭ vrednic de numele de moldovean!... Du-te acum în taberă și odihnește în vr'un cort.

— Să trăeștĭ, Măria Ta! ḑise Sburlea și eși.

Irina stetea într'o parte și o prinse mirérea de venirea aceluĭ bĕtrân, pentru acelașĭ scop ca și dênsa. Ea presupuse însă că acel bĕtrân e și el bântuit d'o nenorocire, căcĭ altfel nu 'șĭ ar fi părăsit locuința, și póte nevasta, copiiĭ.

Pe când cugeta ea astfel, Ștefan sĕ apropie de dênsa și-'ĭ ḑise cu voce blândă:

— Vino aci, maĭ aprópe, copilă și spune-ne ce nenorocire spuneaĭ maĭ adineaurĭ că te-a lovit?

— E de prisos, Măria Ta, da 'mĭ ști nenorocirea, destul să 'mĭ daĭ voe să întru în óstea Mărieĭ Tale.

— Dar cum 'țĭ-aĭ părăsit casa și părinții? Eŭ te credeam și măritată...

— Nu mĕ întreba, Măria Ta; saŭ maĭ bine, veĭ afla maĭ târḑiŭ, că sunt nenorocirĭ de acelea care te fac să părăseștĭ tot în lume, — chiar viața, — dacă nu 'țĭ-ar fi témă, că ridicându-ți-o singur, te pedepsește Dumneḑeŭ!...

— Fie-atuncĭ! N'am sĕ te maĭ întreb... Fiĭ bine venită; — orĭ care 'țĭ-e nenorocirea, ținta veniriĭ tale aci este una din cele maĭ rare, — dea Dumneḑeŭ să scăpăm toțĭ cu viață și te voiŭ răsplăti ca pe o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vrednică fiică a Moldovei. Acum, şedi cu noi, de voeşti, şi mâine te vom îmbrăca cu strae soldăţeşti; — îţi dau rangul de căpitan, şi te vei chema căpitanul Irimia; vei fi printre aghiotanţii mei... Te mulţumeşti?

— Măria Ta.. ḑise Irina, căḑênd în genunchi şi sărutând mâna Domnului... Faci prea mult pentru o nenorocită ca mine!...

— Aci, nu sunt nenorociţi, ḑise Stefan; — toţi sunt oşteni, c'o singură grijă, — aceia de-a isbândi. Nu te mai gândi la nenorocire, dacă voeşti să nu perdem isbânda.

— Mĕ supui, Măria Ta!

Şi Irina sĕ sculă şi întră în mijlocul căpitanilor, cu care începu să vorbéscă, silindu-sĕ a 'şi lua un aer vesel.

Apoi, cu Domnul dinpreună, banchetuiră până aprópe de ḑiuă. — când cornul sună deşteptarea şi când soldaţii eşiră din corturi, spre a furnica de colo până colo prin lagăr. Atunci, Ştefan porunci de aduseră hainele de căpitan ale Irinei, cu care îmbrăcându-sĕ, toţi sĕ uitară la ea ca la o minune, atât era de frumósă şi de chipeşă.

După accia, veni bĕtrânul Sburlea, îmbrăcat şi el soldăţeşte, fiind chiemat de Vodă, care sta la uşa cortului împreună cu mai mulţi căpitani şi cu Irina.

Cum îl vĕḑu Vodă, zîmbi de bucurie, şi 'i ḑise:

— Să trăeşti moşneagule! Parc'ai un flăcău de 20 de ani. Ia spunene, nu cum-va ai vr'un păs ascuns, c'ai venit să te espui morţei, tu care aveai alt-ceva mai bun de făcut a casă?

— Oi fi avênd, Măria-Ta, dar când cei tineri îşi calcă datoria, cei bĕtrâni sĕ cade sĕ drégă ce-aŭ stricat. Am spus c'am venit în luptă de dragostea ce am pentru Măria Ta şi ce am avut pentru Bogdan Vodă; afară de asta, mai am şi o nenorocire... Ei! dar nu mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

s'a întêmplat numaĭ mie! A maĭ păţit'o, pe vremea turcilor, ş'un prieten al meŭ, un biet pescar . . .

— Şi ce-a păţit acel pescar?

— V'aşĭ spune, că nu e lungă istoria, dacă 'mĭ-aĭ da voie Măria Ta.

— Aide, spune, te ascultăm.

— „Să vĕ spuĭ. Prietinul meŭ, pescarul, avea un fiŭ, care sĕ numea Vlad, micul Vlad; un copil de ţară uscăţiv şi rĕutăcios care avea vre-o ḑece anĭ saŭ póte şi maĭ mult. Muma luĭ murise; tatăl sĕŭ fost militar, era, cum vĕ spuseĭ, pescar de meserie. Tótă lumea 'l cunoştea ca pe un om cum sĕ cade. Sub mustaţa luĭ ca de pisică sĕ ascundea o bunĕtate rară, şi surîsul nu dispărea nicĭ o dată după buzele luĭ, fapt fórte neobicĭnuit uneĭ fisionomiĭ cu trăsurĭ de vicleşug; ca să 'l facĭ să rîdă, era destul să 'l întrebĭ:

— „Ce 'ţĭ face fecioru?

Îşĭ iubea prea mult copilul bĭetul bĕtrân. El era aşa de fericit, séra, când sĕ plimba cu dênsul prin tufişe şi visitaŭ tóte bordeele, ca să dea bună-séra vecinilor şi să 'ĭ întrebe de sănătate.

Veni timpul când pescăriile începură să lucreḑe şi bĕtrânul tată lucra de diminéţă până la 'noptat. Aşa că, el îşĭ vedea copilul fórte târḑiŭ. — Cât despre Vlad, luĭ ĭĭ părea bine. Putea să facă ce vrea, căcĭ nu avea stăpân pe capul sĕŭ.

Copilul sĕ juca maĭ tótă ḑiua, şi de unde altă dată împletea la coşurĭ, acum ştrengărea într'una şi, fiind că era timpul celuĭ din urmă rĕsboiŭ, sĕ lua după vre-o cétă de soldaţĭ şi simţea o mare plăcere să 'ĭ vadă, unĭĭ pe caĭ, alţiĭ pe jos, ducêndu-sĕ şi întorcêndu-sĕ după poruncile şefilor lor. Altă dată ĭĭ privea făcênd instrucţie, — şi cum ar fi voit să sĕ amestece cu dênşiĭ! . . . Une orĭ, când soldaţiĭ sĕ scălda, Vlad făcea şi el de asemenĭ, şi eĭ, când vorbea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de sórtea armelor, ca sĕ mai petrécă, întrebaŭ şi pe micul Vlad ce idee are asupra rĕsboiuluĭ, el care audise multe puşcĭ şi vĕduse mulţĭ răniţĭ.

Tot ce-ĭ plăcea mai mult, era, când îĭ vedea jucând zarul la care soldaţiĭ îşĭ scuturaŭ pungile de la unĭĭ la alţiĭ. Era nelipsit micul Vlad de la jocul lor, dar nu mai privea; căcĭ cu ce ar fi jucat şi el, când nu avea nicĭ o lĕscaie. Sĕ mulţumea dar privindu-ĭ şi juca numaĭ cu ochiĭ.

Între jucătorĭ era şi fiul unuĭ alt pescar, mai vĕrstnic de cât Vlad; avea ca la cincĭ-spre-ḑece anĭ. Acesta juca mai pe gros, căcĭ la fie-care dată punea câte o monedă de 10 parale.

Într'o ḑi, căḑu la piciórele luĭ Vlad o monedă, pe care o ridică cu multă lăcomie. Dar fiul pescaruluĭ vĕḑêndu-l, îĭ ḑise la ureche:

— Îţĭ plac şi ţie baniĭ, aĭ?... Eĭ bine, dacă vreĭ, te voiŭ duce eŭ într'un loc, unde veĭ găsi fórte mulţĭ.

La sfîrşitul joculuĭ, acesta 'l duse într'un colţ 'ĭ propuse a merge cu dînsul în taběra turcilor, ca ca sĕ le vêndă peşte.

Fiece oca li sĕ plătea mai scump de cât făcea. La început Vlad nu vru să priméscă... şi treĭ ḑile nu mai veni pe la joc. Treĭ ḑile nu mai mâncă, nu mai durmea!.. În mieḑul nopţeĭ 'ĭ sĕ părea că aude numaĭ sunetul banilor şi 'ĭ sĕ părea că vede luciul argintuluĭ. A patra ḑi, numaĭ avu rĕbdare, veni la joc şi sĕ învoi la propunerea ce 'ĭ sĕ făcuse.

Eĭ plecară într'o diminéţă, cu desagiĭ în spinare, avênd fie-care câte-va oca de peşte próspĕt. Trecură pe de marginea tabereĭ şi deteră de sentinelele uneĭ alte întăririĭ româneştĭ.

Sentinela vru sĕ-ĭ opréscă; cel mare cu lacrimile pe ochĭ, îĭ ḑise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Ştefan cel Mare
revistatransilvania.ro/mdrr

— Lasă-ne să trecem; fratele nostru e rănit și vrem să 'l vedem și să-i ducem ceva merinde.

Sentinela să uită lung la ei. Vlad rușinat sta cu ochiĭ în pământ.

— Treceți mai repede, ḑise sentinela. Și ei trecură.

Cel mare rîdea.

Vlad simțea o frică nedescrisă.

Ca printr'un vis, el vĕḑu întăririle cele mai mărite. Luciul armelor îĭ lua ochiĭ. Din distanță în distanță câte o sentinelă să plimba cu pașiĭ liniștițĭ și cu privirile iscoditóre. Ofițeriĭ ședeaŭ în grupurĭ: uniĭ la pólele redutelor, alțiĭ mai sus observând în depărtare tot ce să petreceaŭ împrejurul taberei lor.

Cel mare cunoștea drumurile și înainta cu multă băgare de sémă, ca să nu 'ĭ opréscă altă sentinelă. In fine ajunseră la o întărire păstrată de vênătorĭ. Aci fură opriți de sentinele și nu putură să trécă sub nicĭ un cuvênt. Și când să găseaŭ în culmea disperăreĭ, apăru un sergent, cam bĕtrân care semĕna fórte mult cu tata luĭ Vlad.

— Aide, nu mai plângeți, ḑise el copiilor. Lăsați'ĭ să trécă. Sunt vênḑĕtoriĭ nostriĭ de tutun; tocmaĭ isprăvisem pe al meŭ. Veniți încoa! Aide, micule, ḑise apoĭ luĭ Vlad, nu mai plânge!.. Ce dracu! Să vede că n'aĭ mai fost pe aicĭ!

Copilul însă tremura; dar nu de rușine:

In taberă ei găsiră câți-va soldați în jurul uneĭ mese, pe care eraŭ ulcele cu rachiŭ. Insoțitorul luĭ Vlad scóse din sin câte-va pachete de tutun și le vêndu pe la soldați. Ei îĭ cinstiră cu câte-o înghițitură de rachiŭ; dar nicĭ baniĭ, nicĭ rachiul lor nu le ținea de cald. In curênd ei trebuiaŭ să primésca argint, aur, prețul uneĭ trădărĭ îndrăsnețe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Soldaţii îşi aprinseseră ţigările. Un ofiţer se apropie de bătrânul sergent, îi şopti ceva la urechie şi se depărtă.

— Băeţi! ḑise sergentul cu óre-care bucurie, acum fumaţi tutun, la nópte veţi fuma iarbă de puşcă şi, cine ştie, póte fum de sânge! Vom da asalt turcilor!

Un sgomot de rîsete şi de strigăte de bucurie se făcu în jurul copiilor. Ei auḑiseră totul. O mare învălmăşélă se născu în tabără, şi ceĭ doĭ copiĭ folosindu-se de dênsa, dispăru pe nesimţite.

In acel timp armata română era deja peste Dunăre, tabăra vênătorilor era despărţită de cea turcéscă printr'o apă mică, care o putea trece cu piciorul.

Ca printr'un mister, Vlad şi conducĕtorul sĕŭ ajunseră pe malul stâng al apeĭ şi călcând'o pănă peste genunchĭ trecură de partea opusă. — Aci se pitulară încet, încet, şi înaintară spre tabăra turcéscă. Se auḑiră de departe nişte paşĭ de om.

— Culcă-te la pământ, ḑise cel mare cătră Vlad.

Amêndoĭ se întinseră ca nişte şerpĭ, şi cel mare dete o fluerătură într'un mod însemnător.

O altă fluerătură îi rĕspunse imediat.

Atuncĭ, amêndoĭ se sculară şi înaintară cu paşiĭ repeḑĭ. In faţa lor sta drept un maĭ mare turc care cîntărea pre Vlad din cap pănă la picióre.

— E fratele meŭ, — ḑise atuncĭ însoţitorul luĭ Vlad.

Era aşa de mic şi de slăbănog, bietul copil, că turcul începu să rîḑă şi luându-l de mână merseră împreună pănă în tabără.

— Acum o să vindem peştele? întrebă micul Vlad.

— Aşi! ce peşte!.. N'o să vindem nimic şi o să luăm aur!..

— Aur?... Cum asta?..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Veĭ vedea! Vorbele mele vor preţui mult aur!

In toate părţile umblaŭ soldaţi turceştĭ, vorbind o limbă necunoscută bietuluĭ Vlad; şi ofiţeriĭ 'ĭ sĕ păreaŭ aşa de sĕlbaticĭ, aşa de soioşĭ, că el ar fi preferat maĭ bine sĕ fie soldat românesc.

Cel mare vorbea cu turcĭĭ, care ştiaŭ româneşte; Vlad ar fi voit să sĕ amestece şi el în vorbă, ca să le arate că nu e prost, dar era ceva care 'l oprea de a scóte vr'un cuvênt. In faţa luĭ stetea pe un buştén un turc maĭ în vêrstă, şi maĭ serios ca ceĭ-lalţĭ, el citea în ochiĭ copiluluĭ, care sĕ simţea fórte ruşinat de privirile luĭ, ce păreaŭ că 'ĭ spun:

— Aş vrea maĭ bine să mor, de cât să 'mĭ vĕd copilul vêndêndu-şĭ fraţiĭ!...

Din acel moment, Vlad simţi ca o mână puternică, ce 'ĭ apăsa inima şi 'ĭ împedica bătăile.

Nu mult după acea, cel mare începu să vorbéscă cu glas tare şi toţĭ ofiţeriĭ sĕ apropiară de el cu feţele nerăbdătóre. Miserabilul era aprópe sĕ previe pe turcĭ din asaltul ce era să li sĕ dea în acea nópte.

— Nu!.. Nu spune!.. Nu vreaŭ!. ḑisese micul Vlad.

Dar' cel d'ântêiŭ rîse... şi descoperi planul ce sĕ urḑise în taběra română. D'abia sfîrşise, şi toţĭ ofiţeriĭ eraŭ în picióre. Unul din eĭ arĕtă cu degetul drumul copiilor:

— Aide!...

Şi el îĭ făcu să înţelégă, că trebue să plece numaĭ de cât.

Ofiţeriĭ sĕ adunară într'o clipă ca să sĕ sfătuiască. Cel mare eşi, plin de bucurie, sunând în pusunar preţul vêndĕreĭ sale. Vlad 'l urma, cu capul aplecat; şi, când trecură pe din naintea turculuĭ bĕtrân, ce privise mult în ochiĭ luĭ Vlad, îl vĕḑură clătinând din cap cu mâhnire şi 'l auḑiră ḑicênd cu o voce tristă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu frumos! Nu frumos! Lacrimele curgeaŭ pe faţa luĭ înăsprită. Ceĭ doĭ copiĭ, după ce trecură apa, întrară iarăşĭ în taběra vênătorilor, cu aceiaşĭ îndemânare cu care eşiseră. Nimenĭ nu ar fi creḑut că în sufletele lor micĭ, ecsista o mare pornire de a 'şĭ trăda fraţiĭ şi ţara lor.

Vênătoriĭ sĕ pregăteaŭ de atac în acea nópte, şi când copiĭ trecură pe lângă sergentul, care le făcuse loc în taběră cu câte-va ore maĭ nainte, el le surîse cu multă blândeţe.

Oh! cât de rĕŭ făcu acel surîs în inima bietuluĭ Vlad. Intr'un moment, el ar fi voit să strige:

— Nu mĕ duceţĭ!... Noĭ v'am vêndut!... dar cel-l-alt îĭ spuse:

— Dacă veĭ spune un cuvênt, vom fi împuşcaţĭ!...

Şi frica îngheţase cuvintele salvatóre pe buzele sĕrmanuluĭ copil.

După ce eşirĕ din taběră, eĭ sĕ oprirĕ spre a 'şĭ împărţi câştigul. Cel mare luă aur; celuĭ mic îĭ dete argintul în icosarĭ.

Ajunseră a-casă. — Vlad întră cu destulă frică. Tatăl sĕŭ nu venise încă. Intrând în curte, 'ĭ sĕ părea că vêntul ce întra pe coş îĭ ḑice:

— Nu întra aci, spionule.

Dar înecând în sufletul luĭ acele sbuciumărĭ ale conştiinţeĭ, întră în casă şi ascunse sub căpĕtâiul patuluĭ sĕŭ icosarĭĭ ce 'ĭ atârnaŭ atât de greŭ în posunar.

Nicĭ o dată tatăl luĭ nu sĕ întorsese maĭ binevoitor. Stând la masă, bĕtrânul soldat îşĭ privea puşca din cuĭ şi ḑicea copiluluĭ.

— Eĭ, copile, cum te aĭ maĭ lupta cu turciĭ, dac'aĭ fi mare!

Nu terminase vorba, când la auḑul bĕtrânuluĭ soldat ajunse sgomotul uneĭ lupte înfricoşate. Pocni-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

turile puștelor erau mai dese și mai numeróse ca în tot-d'auna. Lupta căta să fie grozavă. Pe aprópe răsunau trâmbițile de alarmă: trupele se adunau ca să mérgă în ajutorul celor care fuseră trădați.

... Era un sgomot înfricoșător.

Bătrânul soldat eși în prispa căsei, vrênd să vadă aceia ce se petrecea.

Copilul tremura și lacrimile curgeau șiróie pe fața lui.

— Ce ai tu?. îl întrebă tatăl său. Copilul nu putu să înăbușéscă până în sfîrșit în pieptul său aceia ce sigur știa. El se aruncă la piciórele bătrânului soldat, și îi îmbrățișă genunchii.

Iartă-mě, tată! Iartă-mě!

— Dar ce ai făcut?... Ai furat ceva?... Atunci, nenorocitul copil spuse tatălui său mărșavul fapt ce săvêrșise. Și cum spunea, simțea ușurându-i-se povara conștiinței. Tatăl asculta cu o privire fulgerătóre. — Când Vlad sfîrși, el își ascunse fața între mâini și scóse un răcnet asurditor.

— Tată, tată! voi să dică copilul.

— Mai este ceva?... întrerupse bătrânul. Micul Vlad făcu semn că nu mai avea nimic de dis. Bătrânul își luă pușca din cui, își puse cartușierul și luând monedele de argint din mâinile copilului 'i dise:

— Bine!... Mě duc să le dau banii înapoi.

Și fără a mai spune un cuvênt, fără a mai privi în urmă, se amestecă printre soldații ce plecau: și de atunci nu s'a mai reîntors.

După ce Sburlea sfîrși istorisirea, Vodă îl întrebă cu nedumerire:

— Dar bine, ce are a face istoria asta cu tine? Ce legătură póte să aibă nenorocirea tatălui lui Vlad cu nenorocirea ta?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Are, rĕspunse bĕtrânul; fiind-că tot cam aşa am păţit şi eŭ.

— Cum?..

— Uite aşa; am şi eŭ un nenorocit de fiŭ, care la bĕtrâneţe a încercat să mĕ facă de ocară în faţa lumeĭ şi să mĕ facă vinovat cu dênsul înaintea Domnuluĭ şi a ţăreĭ mele.

— Ce fel? Aĭ un fiŭ spion?

— Nu, Măria Ta; dizertor... A fugit de la óste împreună cu maĭ mulţi tovarăşĭ de aĭ luĭ din satul nostru.... Si ieră, când 'l-am vĕdut c'a venit şi că s'ascunde, eram aşa de înfuriat, că era să 'l împuşc; dar rugămintele luĭ, lacrimele mumeĭ sale, mĕ siliră să 'ĭ cruţ viaţa, şi pentru ca ţara, la vreme de nevoe, să n'aibă maĭ puţin douĕ braţe, am venit să mĕ lupt eŭ în locul fiuluĭ meŭ Măria Ta, poţĭ porunci să pedepséscă chiar cu mórte pe fiul care 'şĭ-a iubit maĭ mult muma de cât ţara; dar pe mine trebuie să mĕ laşĭ să daŭ Moldoveĭ aceia ce a luat fiul meŭ.

— Eşti vrednic de marĭ laude, bĕtrânule cu inima de aur; nu voiŭ pedepsi pe fiul tĕŭ fiind-că acela care are un tată ca tine, trebuie să trăiască, să sufere tótă viaţa ruşinea ce a voit să facă, şi să slujéscă de pildă celor-l-alţĭ copiĭ şi celor-l-aţĭ taţĭ.

Ast-fel îĭ vorbi Stefan, şi glasul luĭ tremura de emoţiune, când îşĭ aduse aminte, ce fel de ostaşĭ avea tatăl sĕŭ şi că aceştĭ veteranĭ, puţinĭ la numĕr, valoraŭ maĭ mult ca 'ntrega óste.

Nu mult după aceia, căpitaniĭ sĕ duseră pe la posturile lor, Ştefan întră 'n cort, de unde 'şĭ luă zaua şi armele, şi când eşi afară, óstea era deja pe picior de rĕzboiŭ: ş'aştepta numaĭ porunca Domnuluĭ.

În fine, acéstă poruncă fu dată, şi Domnul, în fruntea ósteĭ, cu aghiotanţiĭ sĕĭ prin prejur, printre care era şi Irina, — porni peste hotarele Ardealuluĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

unde s'aştepta să sĕ 'ntâlnéscă faţă 'n faţă c'o óste numeroasă, maĭ ales că, liniştea de care sĕ bucură la primele pasurĭ óstea moldovenéscă, îĭ deteră de bănuit, că vor întêmpina prin ascundĕtorĭ o cétă mult maĭ mare de duşmanĭ.

Trecură însă prin maĭ multe sate, şi nimenĭ nu li sĕ împotrivi. Ar fi ḑis cine-va că toţĭ fugiseră numaĭ auḑind de numele luĭ Ştefan. Când ajungea în câte un sat, îĭ eşea 'nainte popa cu ţăranĭ şi cu copiĭ, cu pâine şi cu sare şi 'l rugaŭ să 'ĭ ocrotéscă supt puterea sa. Dar, cu tóte poruncile ce le dăduse Ştefan ca să nu sĕ atingă un fir de pĕr din capul celor supuşĭ, totuşĭ soldaţiĭ făceaŭ ce le venea maĭ bine la socotéla pungeĭ şi a stomaculuĭ. Tótă averea Sĕcuilor, devenise a lor; luară atâtea prăḑĭ câte putură să ducă, ş'apoĭ treceaŭ înainte, cu totul înainte.

Ajunseră pănă 'n mijlocul Ardealuluĭ, fără să sĕ 'ntêmple o singură ciocnire. Iar aci, ca să sĕ odihnéscă puţin, Ştefan aşeḑă din noŭ taberа, şi era gata să trimeată sol, la Matias, craiul unguresc, ca să siléscă să 'ĭ supue de bună voie şi înscris Ardealul, căcĭ de unde nu, va înainta cu óstea moldovenéscă pănă la scaunul crăieĭ sale.

Inainte însă de a pleca soliĭ luĭ Ştefan, sosiră alţiĭ din partea luĭ Matias, care veneaŭ să céră luĭ Ştefan ca să facă pace.

Intre soliĭ, sĕ afla Graful Miloş de Cajdos şi generalul Rudolf Uzolkay.

Pe aceştia Domnul Moldoveĭ îĭ pofti în cortul sĕŭ şi steteră de vorbă maĭ mult ca la douĕ ceasurĭ. Când eşiră, veselia sĕ vedea pe feţele lor şi a Domnuluĭ, cea ce da să sĕ 'nţelégă că ajunseseră la 'nvoială, căcĭ aceştĭ doĭ marĭ demnitarĭ aĭ scaunuluĭ Ungarieĭ aveaŭ dată dela craiul lor tótă libertatea de a regula pricina aşa cum vor crede.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ștefan, după ce lăsă pe cei duoi unguri, să se ducă la ceĭ-l-alți soli, reîntră în cort cu sfetnicii săĭ și după o lungă chibzuință, trimise de chemară pe toți solii ungurești, și cu toți se așeḑară să banchetuiască, porunca de pregătire fiind dată din 'nainte de Ștefan.

După-ce încheiară tractatul de pace prin care Matias, craiul Ungarieĭ se îndatora de a plăti Moldoveĭ un tribut anual și a'ĭ ceda o mare parte din ținuturile Ardealuluĭ, — începu banchetul, în mijlocul veselieĭ și al urărilor din partea tuturor.

Între dênșiĭ, se afla și Irina și bătrânul Sburlea, care ședeaŭ unul lîngă altul. Pe când toți eraŭ veseli, pe când toți glumeaŭ, rîdeaŭ și cântaŭ, numaĭ Irina sta mâhnită privind maĭ mult în jos și prefăcêndu-se că mănâncă, numaĭ să nu fie de nimenĭ băgată de sémă.

Cu tóte acestea, Vodă care avea privirea fórte vie și cugetarea fórte pĕtrunḑĕtóre, vĕḑu pe Irina în starea 'n care se afla, și în fața mesenilor, îĭ ḑise:

— Eĭ, căpitane! ce staĭ așa de posomorît? nu cum-va 'țĭ pare rĕŭ că n'aĭ vĕḑut vĕrsându-se sânge omenesc?

— Nu, Măria Ta; 'mĭ pare rĕu că n'am murit eŭ.

— Și cum eraĭ să morĭ, dacă n'am avut nicĭ o întêmplare?

— Aș fi dorit'o! dar fiind-că nicĭ aci nu pot pune capĕt nenorocireĭ mele, voiŭ căta s'o sfîrșesc în altă parte, séŭ dacă Măria Ta aĭ de gând să facĭ un alt rĕzboĭŭ apropiat, voiŭ aștepta până atunci.

Pe când Irina vorbea, privirile generalului ungur Tzolkay se ficsară asupra eĭ, și el părea fórte mirat atât de figură cât și de vocea acestuĭ tinĕr căpitan

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Pare c'ar fi o femeie, ḑise el unuĭ conmesean de alăturĭ.

— E chiar o femeie ḑise acesta, care era tocmaĭ căpitanul de verḑișorĭ, ce scăpase pe Irina de a nu fi împușcată de santinele.

— Cum? la d-v. și femeile merg în rĕzboiŭ?

— Une-orĭ.

— Orĭ cum ar fi, acésta e de o frumseță rară.

Și privirile generaluluĭ continuară a studia tóte trăsurile tinereĭ fete; ĭĭ venea și nu'ĭ venea a crede că e femeie.

Cu tóte acestea, când supt pĕrul eĭ buclat și lăsat pe umerĭ, zări găurile de la urechĭ, nu 'ĭ maĭ remase nicĭ o urmă de îndoială. Frumseța Irineĭ fermecă atât de mult pe generalul ungur, în cât ar fi dorit să nu maĭ plece 'napoĭ fără dênsa; și, dacă nu 'ĭ-ar fi fost témă că ar compromite afacerea pentru care venise, maĭ că 'ĭ-ar fi venit în gând s'o fure și s'o ia cu sine.

În adevĕr, a fura un căpitan chiar când acel capitan e o femeie, ĭĭ sĕ părea un ce fórte bizar generaluluĭ, și 'n momentul când ĭĭ veni acéstă idee, un zîmbet misterios sĕ strecură pe buzele luĭ. Nimenĭ nu băgase însă de sémă nicĭ privirea generaluluĭ ațintită asupra Irineĭ, nicĭ zîmbetul luĭ din urmă, afară de căpitanul Vintilă, care ședea maĭ în fața Irineĭ și a generaluluĭ.

Vintilă era un tînĕr, de o talie mijlocie, oachieș la față, cu pĕrul și mustățile negrĭĭ ca abanosul, obrajiĭ rotunḑĭ și cu ochiĭ plinĭ de viață. Uniforma de căpitan îl prindea de minune, — dar l-ar fi prins și maĭ bine alăturea cu o femeiă fumósă, — așa precum era Irina.

Și în adevĕr, ca prin instinct tînĕrul căpitan simțea pentru Irina un fel de legătură, ce nu era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nicĭ dragoste, nicĭ alt ce-va, dar par'că acéstă fată, în costumul eĭ tot de căpitan îĭ pricĭnuise o nelinişte din cele maĭ ciudate. Nimenĭ nu băgase de sémă că Irina va trebui să devie mumă; numaĭ Vintilă, — sĕ vede că sĕ uitase prea mult la dênsa, — vĕduse ce era să sĕ întêmple, şi astfel era fórte nedumerit de starea eĭ, — căcĭ ea spusese că nu fusese măritată.

Cu tóte astea, tocmaĭ târdiŭ, Vintilă prinse de veste că o iubeşte, căcĭ din moment în moment începu a sĕ interesa de dênsa. Tocmaĭ acest interes făcuse pe Vintilă să bage de sémă privirile generalului ungur, şi el bănui că intenţia luĭ Tzolkay nu e tocmaĭ curată. — Dar Vintilă sĕ mulţumi numaĭ să 'l spioneze şi sĕ tacă.

După banchet, generalul eşi prin taběră, unde vorbi maĭ mult timp cu unul din soliĭ ce vorbiseră cu dênsul, şi pare c'ar fi pus la cale un plan, de óre-ce vorbiaŭ prea în secret. Cine s'ar fi putut gândi că în mijlocul tabereĭ Moldovene, o mână de ómenĭ străinĭ, desarmaţĭ, ar fi putut să plănuiască o faptă démnă de pedépsă. Negreşit, că nimenĭ! Cu tóte acestea, Vintilă, fu singurul care căută să afle sfîrşitul aceleĭ întrevorbirĭ secrete. Nu doar că s'ar fi temut de vre-o trădare politică: dar inima luĭ îĭ spunea că generalul ungur, încheiase un bun tractat pentru Moldova, dar că plănuise o rea faptă pentru dragostea luĭ.

A doua ḑi, óstea moldovenéscă, era sĕ plece înapoĭ peste hotare, spre a sĕ reîntórce 'n ţară, şi Domnul dedese poruncă să sĕ strîngă tóte corturile şi 'n acea nópte óstea să dórmă cum va putea, iar ofiţeriĭ să rĕmâe în satul ce era alăturĭ împreună cu dênsul. Tot a doua ḑi, eraŭ sĕ plece şi soliĭ craiului unguresc, spre a duce stăpânitorului lor rĕspunsul despre ceea ce făcuseră. Pentru acésta, eĭ hotărîră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să rămâe în cvartir tot în satul, unde era să dórmă ofițerii moldoveni.

Se 'noptase, și prin sat nu se mai audea de cât lătratul vre unui câine, supĕrat de sgomotul săbiilor, pe care ofițerii le tîrau, umblând prin sat, ca să găséscă cvartir. Mai tîrdiu nici acest sgomot nu se mai audi, și o liniște adîncă predomnea preste tot satul. Cocoșul cântase de miedul nopței. Luna ce până atunci lucise pe cer, ca un ochiu ce spionéză până și visurile muritorilor, furișându-'și razele prin ferestre, — își ascunse fața supt un nour, și lumina ei ce se resfrângea părea că se luptă cu întunerecul ce se întinsese în urma ei.

În acel timp, pe lîngă zaplazul unei case situate mai spre marginea satului, se furișeau trei umbre, îmbrăcate în mantale negrii, care după ce priviră împrejur și înapoi, întrară în curtea aceleĭ case, unde o altă ființă, cu aceiași îmbrăcăminte, părea că aștépă de mult, ascunsă supt niște bălării.

Cum vĕdu apropiindu-se cele trei umbre, care de sigur erau trei bărbați viguroși, eși din bălării și le dise șoptind:

— Ați venit? era tocmai timpul.

Era tocmai vocea generalului Tzolkay care venise mai dinainte să ia și el parte la ecsecutarea unui plan, asupra căruia nimeni n'ar fi fost în stare să bănuiască.

Cum se grupară câte patru, înaintară spre ușea caseĭ, unde locuia vĕduva unui țăran, și unde Irina trăsese 'n gazdă pentru acea nópte, nevrênd să fie la un loc cu ceĭ-l-alți căpitani. Ceĭ patru stătură un moment în fața ușeĭ, vorbiră ceva, și unul dintre eĭ, care părea mai puternic, puse umĕrul în ușe și împinse cu putere. Într'o clipă își asigurară întrarea în tindă, și de acolo, în odaia din drépta unde dormea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

CĂPITANUL VINTILĂ

logodnicul Irinei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Irina. Inainte ca dênsa să aibă timpul a sĕ apĕra, ceĭ treĭ necunoscuţi o apucară bine de mâĭnĭ şi de picióre, şi ca pe o pradă, o scóseră repede afară din curte, luând drumul spre afară din sat, spre partea în care nu sĕ aşteptaŭ să 'ntêlnéscă pe nimenĭ. Generalul îĭ urma la duoĭ paşĭ şi spiona cu privirea în tóte părţile, ca să nu sĕ întêmple să fie surprinşĭ. Eraŭ aprópe sĕ iasă din sat, şi de aci, cine ştie ce avea să sĕ 'ntêmple sĕrmancĕĭ fete, care, cu tótă uniforma eĭ de căpitan, nu putuse să scótă măcar un strigăt, la care să 'ĭ vie cine-va într'ajutor: unul din ceĭ treĭ ómenĭ îĭ astupase bine gura, pe când ceĭ-l-alţĭ duoĭ o ducea strânsă între dênşiĭ.

De o dată, din fundul uneĭ grădinĭ, sĕ audi un fâşiit, şi un pas repede, iar un om, un militar, cu sabia într'o mână şi cu un pistol în cea-l-altă, apăru înaintea răpitorilor Irineĭ, şi cu vocea sugrumată, le ḍise:

— Opriţi-vĕ, nemernicilor!

Generalul rĕmase ca trăsnit, pentru un moment; dar' simţind pericolul, puse mâna pe spadă, o trase din técă, şi era să străpungă pieptul adversaruluĭ sĕŭ, dacă acesta printr'o altă lovitură, nu 'ĭ-ar fi asvêrlit spada la o mare depărtare, sfărâmată în maĭ multe bucăţĭ.

Ceĭ treĭ zbirĭ, tocmaĭ lăsaseră jos prada lor, şi eraŭ gata a sĕ năpusti asupra aceluĭ ce le eşise 'n cale, când acesta prin douĕ lovituri repeḍĭ, trânti la pământ pe unul din eĭ, iar pe ceĭ-l-alţĭ duoĭ făcêndu-ĭ să fugă în urma generaluluĭ, care deja ajunsese departe, cât timp oficerul avusese de lucru cu zbiriĭ sĕĭ.

In maĭ puţin de cincĭ minute, viteazul salvator al Irineĭ, sĕ afla din 'naintea unuĭ cadavru, în care putea să distingă un ţăran sĕcuiŭ, şi a Irineĭ, care în tunica eĭ de nópte era leşinată, cu faţa plină de ţĕrână.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După ce ofițerul se asigură că zbirul era în adevĕr mort, se apropiă de corpul Irineĭ, o ridică pe brațe, o așeḑă maĭ de o parte pe iarbă, și acolo 'și dete tóte silințele s'o readucă în simțirĭ.

Când Irina deschise ochiĭ, 'ĭ se păru că viséză: cu tóte astea, la vederea ofițeruluĭ, făcu o mișcare ca și cum ar fi vrut să se tragă înapoĭ; dar aducéndu-'și aminte de aceia ce se 'ntêmplase, ochiĭ eĭ se reîntórseră cu óre care nesiguranță asupra ofițeruluĭ, și 'ĭ ḑise:

— D-ta eștĭ, căpitane Vintilă?

— Da, eŭ, Irino!

— M'aĭ scăpat de la mórte... dar cine eraŭ aceĭ ómenĭ?.. Ce voiaŭ cu mine?... Unde voiaŭ se mĕ ducă?...

— Veĭ afla maĭ târḑiŭ, Irino!

— Așa! ḑimĭ Irino; nu maĭ 'mĭ ḑice căpitane Irimia, căcĭ nu maĭ merit să port acest nume.

— Și pentru ce Irino? ce puteaĭ să facĭ tu, o femeie slabă, împotriva unor miserabilĭ de tâlharĭ?

— Ce fel? eraŭ tâlharĭ aceia carĭ mĕ răpiseră?

— Veĭ afla maĭ târḑiŭ... Acum să mergem de aci... Nu te-a lovit nică-ierĭ, n'aĭ nicĭ o rană?

— Nu! n'am nimic!

— Atât maĭ bine!

Și căpitanul Vintilă, căcĭ era tocmaĭ el, sprijini pe Irina de braț, 'și-o conduse până la casa de unde fusesĕ răpită, fără ca nimenĭ să fi simțit, căcĭ vĕduva, stăpâna caseĭ, în acea nópte se dusese la un fiŭ al eĭ dintr'alt sat. Aci Vintilă ceru voie Irineĭ să steă cu dênsa până la ḑiuă, ca nu cum-va să 'ĭ se întêmple vre-o altă nenorocire. Iar când Irina ĭĭ spuse că e bine să vestéscă în sat acéstă împrejurare, el o asigură.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

că e de prisos, și că, pe cât timp se va afla el lângă dênsa, să nu sĕ témă de nimic.

După ce Irina sĕ vĕdu scăpată de pericolul ce o amenințase cu puțin maĭ nainte, sĕ liniști îndată ce sĕ află în odaie, și acolo rugă pe căpitanul Vintilă să șéḑă și să'ĭ dea lămuriri despre aceĭ ómenĭ carĭ voiseră s'o răpéscă.

Căpitanul Vintilă sĕ cam codi la început, dar vĕḑênd că Irina stăruește, ĭĭ spuse că acel ce voia s'o răpéscă era Tzolcay, generalul ungur, și că ceĭ-lalțĭ treĭ eraŭ niște ómenĭ cumpĕrațĭ de dênsul, carĭ, după înfățișare, nu puteaŭ să fie de cât ómenĭ rĕĭ la suflet, niște hoțĭ, niște miserabilĭ.

Atuncĭ înțelese Irina pentru ce, la banchet, generalul o privea cu atâta foc, și pentru ce întrebase mereŭ despre dênsa când p'un vecin când pe altul, cu tóte că o vedea în costumul eĭ de căpitan.

— Eĭ! ḑise ea luĭ Vintilă, ticălosul! și avea înfățișarea unuĭ om de ispravă... Ș'apoĭ era bĕtrân,.. Cine ar fi cugetat! cu tóte acestea, îțĭ mulțumesc căpitane Vintilă. Aș voi să 'țĭ pot rĕsplăti binele ce 'mĭ-aĭ făcut... dar cu ce? ce am eŭ, care să valoreze aceia ce tu aĭ făcut pentru mine?

— Aĭ prea mult încă, rĕspunse Vintilă cu vocea puțin mișcată. Poțĭ să 'mĭ daĭ prietenia ta, poțĭ să 'mĭ rĕspunḑĭ la cuvintele mele cu un glas dulce și mângăetor, poțĭ să facĭ să 'mĭ dispară tóte grijile, poțĭ să mĕ facĭ cel maĭ fericit dintre ómenĭ... fiind-că, veḑĭ tu Irino, de la o vreme încóce am început să fiŭ neliniștit când nu mĕ aflu lângă tine, a început să 'mĭ fie dor până și nóptea în somnul meŭ... Nu știŭ ce simt, dar am tóte semnele unuĭ îndrăgostit, și cu tóte astea nu e numaĭ iubire aceia ce simț eŭ pentru tine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ascultă-mĕ, Vintilă; din cĕsul în care 'mĭ-aĭ vorbit, ḑin ḑilele în care am rătăcit împreună prin pădurĭ şi văĭ, am înţeles că, dacă nu mĕ iubeaĭ, aveaĭ cel puţin o înclinare către mine. Am înţeles însă, şi am tăcut. Şi în adevĕr, ce 'ţĭ-aşĭ fi putut spune la un singur cuvênt prin care 'mĭ-aĭ fi mărturisit iubirea ta? Tu nu mĕ cunoşteaĭ, şi eŭ mĕ cunoştém fórte bine; tu mĕ credeaĭ fericită şi póte vrednică de omul cel maĭ mare, pe când eŭ mĕ ştiam nenorocită şi maĭ pre jos de femeia cea maĭ de pe urmă; conştiinţa mea 'mĭ spunea că sunt o victimă nevinovată, dar nenorocirea nu te întrĕbă, estĭ vinovată saŭ nu; te loveşte pe neaşteptate şi lumea întrĕgă te judecă după obiceiul eĭ. O! istoria mea e lungă, şi neînţelesă, căpitane Vintilă; nicĭ eŭ chiar n'aşĭ putea s'o urmeḑ în întregul eĭ. — Scăpându-mĕ de aceĭ ticăloşĭ de răpitorĭ 'mĭ-aĭ dovedit tótă dragostea de care póte fi cuprins un om. Cu tóte astea, eŭ nu merit dragostea ta; priveşte-mĕ bine, şi veĭ vedea că 'ţĭ spun adevĕrul.

La aceste cuvinte, Irina ar fi voit sĕ ḑică luĭ Vintilă: „veḑi-mĕ în ce stare sunt, în curênd voiŭ fi mumă".

— Nu maĭ vorbi ast-fel, Irino. Creḑĭ tu că n'am vĕḑut din capul loculuĭ starea în care cine ştie ce întêmplare te-a adus? Ce 'mĭ pasă mie! aĭ fost saŭ nu măritată. . . Te-a amăgit cine-va. . . Astea sunt lucrurĭ trecute, de care nu voiŭ să ştiŭ!

— M'aşteptam să 'mĭ vorbeştĭ ast-fel Vintilă. "Ţĭ-am spus că eŭ singură nu cunosc istoria mea. Tot ce ştiŭ este că nicĭ n'am fost măritată şi că nicĭ nu m'a amăgit cine-va. Dar' ca să mĕ creḑĭ şi maĭ bine, să 'ţĭ spun o parte din viaţa mea trecută. Muma şi tatăl meŭ m'aŭ crescut cu o îngrijire deose-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Ştefan cel Mare.

bită de a celorlalţi părinţi, cărî trăesc la ţară. În copilăria mea, nu s'aŭ plâns nicî o dată împotriva purtărilor, mele... ba chiar 'mî aduc aminte că tóte mumele mĕ dădeaŭ de pildă copiilor lor. Ca fată, de asemenî bieţii meî părinţi n'aŭ auḑit nimic după urma mea. Mulţi chiar din fiăcăii satuluî mĕ uraŭ, fiind-că le întorceam spatele şi fiind-că nicî o dată nu ascultam la vorbele lor de dragoste. Într'o ḑi, când acasă la noî, era o petrecere mare pentru o 'mprejurare fericită pe care nu 'ţî-o voiŭ spune, — mĕ bolnăviiŭ de o dată fără să ştiŭ cum şi pentru ce, şi ca printr'o nenorocire, bóla mea fu aşa de grozavă, că după un scurt timp, nu maî dedeam nicî un semn de viaţă, şi toţi mĕ creḑură mórtă. Ce s'a petrecut în urmă nu maî ştiŭ... Eram par'că într'un fel de somn cu vise... dar ce am visat, nu 'mî pot da bine séma... Simţiam un fel de căldură împrejurul meŭ, auḑeam ca un fel de scântee plăcut, care 'mî şoptea de lucruri pe care nu le auḑisem nicî o dată 'n viaţa mea, fiinţa mea întrégă era absorbită de o sete grozavă iar lângă mine, mi sĕ părea că este un om care mĕ sĕruta şi 'mî vorbea ast-fel ca şi cum ar fi fost bărbatul meŭ. — Dar, când m'am deşteptat, ce grozăvie! dormisem pe o masă de mort, cu luminările la cap, acoperită cu un giulgiŭ, în sfîrşit, m'am vĕḑut ca înviată din morţi, căcî totul împrejurul meŭ îmî dovedea că fusesem creḑută de mórtă, şi numaî îngropată trebuia să maî fiŭ. În casă nu era nimenea.

Şi pe când coborîsem piciorul după masă, mumămea tocmaî întra pe uşe, care vĕḑêndu-mĕ în picióre, scóse un ţipĕt şi căḑu jos. Nu mult după aceia veni şi tatăl-meŭ... Peste cât-va timp 'ï-am vĕḑut pe amênduoî de gâtul meŭ, plângênd cu hohote de bucurie, şi eŭ, cu tótă nedumerirea în care mĕ aflam, plângeam

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

împreună cu dênșii, plângeam și rîdeam, fiind-că tocmaĭ ast-fel făceaŭ și eĭ. Diminéța tot satul veni să mĕ vadă, fiind-că toțĭ credeaŭ c'am înviat din morțĭ, și să 'mĭ aducă daruri, de óre-ce mĕ socoteaŭ ca o sfântă, ca alésa luĭ Dumnedeŭ. Ajunsesem minunea minunilor. Maĭ târdiŭ însă când un învĕțat de la Sucéva trecu pe la noĭ, și spuse că n'aveam de unde să fiŭ sfântă, de óre-ce eŭ fusesem numaĭ leșinată, ceia ce se 'ntêmplă și altora din pricina unor anume bóle, atuncĭ, toțĭ ceĭ din sat începură să le pară rĕŭ de darurile ce 'mĭ făcuseră și să 'șĭ muște buzele c'aŭ fost așa de proștĭ. Ast-fel, din sfântă, rĕmăseiŭ tot o biată femeie, ba încă începuse și lumea să m'arate cu degetu. De atuncĭ rĕmăsesem fórte mâhnită și trăiam maĭ mult 'n casă, singură, vorbind fórte rar chiar cu părințiĭ meĭ. Într'o ḑi, m'am simțit în starea 'n care mĕ vedĭ; la 'nceput eram în nedumirire, dar când 'mĭ-am dat bine séma, — căcĭ de și de la țéră, nu eram așa de próstă, — am început să plâng și să mĕ gândesc ḑiua și nóptea la ceia ce voiŭ rĕspunde părinților și lumeĭ, când mĕ vor întreba de starea în care mĕ găseam. Și fiind-că o ast-fel de nenorocire nu rĕmâne multă vreme ascunsă, mumă-mea află într'o bună diminéță, mĕ 'ntrebă, mĕ certă, sĕ sili din tóte rĕsputerile sĕ afle adevĕrul, mĕ rugă să 'ĭ spuiŭ pentru-ce și cu cine am greșit; dar ce puteam să 'ĭ spun, eŭ, care nu știam nimic. Nu mult după aceia află și tatăl meŭ. De aci traiul meŭ deveni aspru și nesuferit, plângeam și mĕ rugam sĕ fiŭ creḑută de nevinovăția mea; dar în zadar. Am suferit cât n'ar fi putut suferi nicĭ o femeie, și 'n cele din urmă, când vĕḑuiŭ apropiindu-sĕ din ce în ce culmea nenorocirel mele, la care tot satul m'ar fi înfierat cu dispreț, n'am maĭ stat mult pe gânduri și am plecat, părăsind casă, părințĭ, rude,

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

prietenĭ şi ca să scap pentru tot d'auna de nenorocirĭ am venit să întru 'n luptă, fiind sigură că voiŭ muri eŭ cea d'ântâiŭ. Cu tóte astea, vĕd că trebuĭe să lupt încă cu nenorocirea mea, căcĭ acum, acum chiar, când póte viaţa mea era să sĕ sfîrşéscă în mâinile acelor răpitorĭ, tu aĭ venit să mĕ scapĭ, ca şi cum aĭ fost trimisul nenorocireĭ... Iartă-mĕ, Vintilă, că 'ţĭ vorbesc ast-fel! Nu crede de asemenĭ că 'ţĭ-am povestit întêmplările mele, ca să te fac să 'ţĭ puĭ încrederea 'n mine, saŭ ca să te amăgesc cum fac alte femeĭ. 'Ţĭ-am povestit'o cu speranţa că póte sĕ va găsi un om, care să judece lucrurile alt-fel ca cea l'altă lume, şi care, ştiŭ eŭ cum, să nu 'mĭ arunce pe frunte pata, de care eŭ singură mĕ ştiŭ nevrednică. Nu este aşa. Vintilă, că tu, dacă nu veĭ crede, cel puţin veĭ sta la 'ndoială despre vinovăţia séŭ nevinovăţia mea. Aşĭ dori să vĕd un singur om îndoindu-sĕ, fiind-că toţĭ, toţĭ m'aŭ crĕdut vinovată, şi nimenĭ nu m'a tânguit, nimenĭ nu 'şĭ-a ţis că póte să fiŭ vr'o victimă a uneĭ sórte misteriósă.

— Irino! povestirea ta nu numaĭ că m'a pus în îndoială, dar 'mĭ vine maĭ să cred că sĕ ascunde un mister în nenorocirea ta. Tu, care, parĭ a fi atât de curată, atât de bună, nu! nu poţĭ sĕ fiĭ o viclénă! Adevĕrul vorbelor tale, privirea ta senină, 'mĭ dovedesc că toţĭ s'aŭ înşelat şi mĕ fac sĕ 'ţĭ ţic din fundul inimeĭ: „Nu, Irino! tu nu eştĭ vinovată!“ Cât despre misterul ce sĕ ascunde, s'avem răbdare, el trebuie sĕ iasă la lumină într'o ţi, Dumneţeŭ e mare! dacă el ştie că eştĭ nevinovată, apoĭ, cel puţin o dată în lumea asta te va desvinovăţi. Acum, ascultă-mĕ Irino! vreĭ tu să fiĭ femeia mea? vreĭ tu să ne unim şi să ducem împreună o viaţă fericită şi invidiată de tótă lumea; spune-mĭ Irino, vreĭ?

— Gândeşte-te bine la ceia ce spuĭ!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mĕ gândesc numaĭ că te iubesc; că te voiŭ iubi din ḑi în ḑi maĭ mult, şi că de nu te-aş vedea lângă mine, aş înebuni de durere!

— Nu, Vintilă! nu 'mĭ maĭ vorbi de iubire! să vorbim maĭ bine de altceva. Cuvintele tale 'mĭ fac rĕŭ fiind-că m'aşteptam să nu le maĭ aud nicĭ o dată.

— Eĭ bine, le auḑ acum, şi tocmaĭ pentru că 'ţĭ fac rĕŭ, trebuie să cauţĭ a le preface în bine! şi cât de bine ne-ar sta căsătoriţĭ amêndoĭ! Cât de feriţĭ am fi!

— Uiţĭ, Vintilă, că între noĭ doĭ este o barieră din cele maĭ tarĭ, că între noĭ doĭ va veni un al treilea, un copil, al căruĭ tată, cel puţin eŭ nu voiŭ putea să 'l cunosc.

— Atât maĭ bine! Dacă 'l aĭ fi cunoscut, aş fi avut să mĕ tem de amintirile tale, dar' fiind-că tu m'aĭ încredinţat, şi, fiind-că în orbirea iubireĭ mele póte bănuiesc vr'o taină a cerului, eĭ bine, tocmaĭ de aceia, n'am să mĕ tem de nimic; voiŭ privi acel copil ca pe al meŭ, îl voiŭ iubi ca pe fratele, ca pe sora mea, îl voiŭ adora... ca pe Dumneḑeŭ, şi el, el Irino, nu va fi de cât tu şi eŭ!

— Cât eştĭ de bun Vintilă! da! cată să 'ţĭ mărturisesc, fără voia mea, am simţit pentru tine un fel de înclinare tăinuită; te iubém şi nu cutezam s'o spuiŭ; m'aşĭ fi ruşinat de mine chiar. Acum, că 'ţĭ ştiŭ tótă inima, pot să 'ţĭ-o spun fără sfială. Tu vreĭ să ne însoţim amêndoĭ.. dar uiţĭ că eŭ sunt o biată fată de ţară, pe când tu póte să fiĭ feciorul vre unuĭ boier mare...

— Te înşelĭ Irino... tatăl meŭ a murit şi nu a fost boer precum presupuĭ. El de şi s'a născut ş'a trăit în Suceava, dar a fost un simplu muritor şi fără avere mare. Averea mărginită ce am acum, este

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de la mumă-mea, care, de și bătrână, trăește încă, și am fost singurul copil la părinți. Mumă-mea este o femeie cu minte, m'ascultă în tóte, și va fi mulțumită de a mĕ vedea căsătorit c'o fată bună ca tine. Așa dar, acum. mai te îndoești că poți să fii soția mea, mai te sfiești de a-'mi spune tot ce simți, tot ce cugeți?

— Nu, Vintilă! și să 'ți vorbesc lămurit, acésta e cea mai mare fericire pentru mine!

— Atunci, lucrul e hotărît! voiŭ cere voie lui Vodă și 'l voiŭ ruga ca să ne fie chiar el nașul. Vom merge amêndoi la dênsul; și el e așa de bun, așa de milostiv, c'o să sĕ bucure mult de hotărîrea nóstră.

Ceĭ doĭ tinerĭ vorbiră pănă la ḑiuă despre dragostea lor, care acum sĕ desveli din partea amêndorora: își puseră înainte viața fericită ce aveaŭ să ducă, plănuiră despre felul cum vor trăi, iar partea cea mai fericită era aceia în care 'și închipuiaŭ că, pe lângă copilul ce în curênd avea să soséscă, vor mai avea și alți, pe care ĭ să 'ĭ îngrijéscă cu tótă ardórea unor părinți buni și iubitorĭ.

Cum sĕ făcu ḑiuă, amêndoi sĕ duseră la Vodă, cu hotărîrea de a 'ĭ vorbi despre însoțirea lor. Vodă, care d'abia sĕ sculase, îĭ primi cu multă bunătate și îĭ întrebă că ce veste 'ĭ aduceaŭ așa de diminéță când mare parte dintre ofițerĭ nicĭ nu sĕ sculaseră încă. Atunci căpitanul Vintilă povesti tot planul lor lui Ștefan Vodă, care cu zîmbetul pe buze, le ură de nainte traiŭ bun și le făgădui că îndată ce vor ajunge la Suceava, el însu-și le va fi naș. Nu sĕ póte ecsprima bucuria ce simțiră ceĭ doĭ tinerĭ vĕḑênd atâta bunătate din partea Domnuluĭ. Viitorul le era asigurat la amêndoi, și n'aveaŭ de cât să aștepte, de și cu multă nerăbdare, ora fericită în care popa trebuia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să le cânte Isaia dăunțuește. Și acéstă oră s'apropia din ce în ce, căcĭ în aceiași ḑi trebuia să și plece la Sucéva întréga óste moldovenéscă. Ceea ce sĕ și întêmplă, căcĭ nu mult după sfințitul sóreluĭ, Ștefan Vodă în fruntea óstelĭ și înconjurat de suita sa, luă calea spre capitala tronuluĭ sĕŭ, ducênd cu sine tractatul ce încheiase cu soli craiuluĭ unguresc.

Despre fapta neomenósă a generaluluĭ Tzolkay Ștefan nu știa nimic, căcĭ el fugise deja în acea nópte și nicĭ Vintilă nu spuse nimic luĭ Vodă, care ținea pe generalul plecat de cu séra.

După o călĕtorie lungă, dar plină de vioioșie pentru ostași, ajunseră în Suceava, unde 'ĭ primiră toțĭ locuitoriĭ în frunte cu mitropolitul care purta obicinuita pâine și sare.

A doua ḑi, Vodă adună în sala tronuluĭ pe toțĭ boeriĭ și le dete séma de aceia ce făcuse în timpul lipseĭ luĭ.

După sfîrșirea sfatuluĭ, Ștefan chiemă la sine pe căpitanul Vintilă și pe Irina, care era tot în haine de căpitan, supt numele de căpitanul Irimia, și le ḑise că după ce vor pleca toțĭ, eĭ să rămâie, că are să le vorbéscă.

Ast-fel sĕ și întêmplă, căcĭ după ce plecară toțĭ boeriĭ, Vodă 'ĭ pofti în altă cameră și acolo le ḑise să șéḑă împreună cu dênsul. Le spuse apoĭ că primește a 'ĭ cununa cu cea maĭ mare plăcere, dar că el fiind încă holteĭ, să aștepte până sĕ va însura el cel d'întêiŭ și apoĭ să 'ĭ cunune cu Dómna luĭ dimpreună.

Chiar în acea ḑi, Vodă pusese de gând să trimétă solĭ la Impĕratul Simeon ca să céră în căsătorie pe sora luĭ, Eufdochia de la Chiev.

Ast-fel fiind, spre maĭ marea bucurie a celor doĭ tinerĭ, Vodă le spuse că pot să locuiască chiar în palat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

până în ḑiua hotărîtă, şi pentru acest temeĭ chiemă pe marele Cămăraş şi 'ĭ porunci să pregătéscă două odăĭ deosebite pentru viitoriĭ soţĭ.

După ce sfîrşiră de vorbă cu Vodă, şi după ce acesta îĭ pofti să cineze séra cu dênsul, căpitanul Vintilă şi Irina sĕ duseră în odăile lor, ca să sĕ maĭ odihnéscă, osteniţi fiind de drum şi ameţiţi de bucuria nesfîrşită ce le sguduise atât timp inimile, şi ca să aştepte ora în care trebuiaŭ să sĕ afle la masa domnéscă.

Ora mult dorită sosi. Amêndoĭ tineriĭ întrară în sala de cină, unde Vodă sĕ aşeḑase deja la masă, înconjurat de logofĕtul Teut, de spătarul Şendrea, şi de alţĭ boerĭ şi deregătorĭ marĭ aĭ ţĕreĭ.

Căpitanul Vintilă şi cu Irina sĕ aşeḑară la masă printre maĭ mulţĭ căpitanĭ şi sĕ amestecară în vorbă cu dênşiĭ. Intr'un moment favorabil, când Vodă sĕ sustrase puţin din discuţia în care era cu câţĭ-va boerĭ, ceĭ doĭ tineri salutară cu mult respect pe Domnul Moldoveĭ şi protectorul lor, iar acesta le rĕspuuse cu ḑimbetul pe buze. Cina urmă maĭ mult ca o oră şi slujitoriĭ curţeĭ veneaŭ şi eşeaŭ, aducênd bucatele cele maĭ gustóse, şi schimbând tacâmurile lucsóse.

De o dată, la spatele unuĭ căpitan, şi în faţa scaunuluĭ unde şedea Irina, sĕ auḑi un ţipăt de spaimă şi unul dintre slujitorĭ, galben ca céra, rĕmase ca trăsnit rĕḑimat de spatele uneĭ mobile. Pe când tóte privirile sĕ aţintiră asupra luĭ, ochiĭ luĭ rĕmăseseră ficşĭ asupra Irineĭ, şi cu cât o privea cu atât spaima sĕ zugrăvea maĭ mult pe faţa luĭ. Ar fi ḑis cine-va că sĕ află din naintea uneĭ vedeniĭ necurate, şi pe care cu cât cerea s'o isgonéscă din faţa ochilor sĕĭ, cu atât o mână nevĕḑută 'l ţinea pe loc.

Acea vedenie, nu putea fi de cât Irina, căcĭ pe dênsa o privea slujitorul şi pieptul luĭ sĕ sbătea ca şi cum ar fi fost în agonia morţeĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Strigătul ce scosese slujitorul şi starea lui spăimântată, făcu pe toţi boerii să se uite cu nedumerire unul la altul iar pe Vodă să se scóle şi să strige:

— Cine e îndrăsneţul, care ne turbură liniştea în acest moment?

— E un slujitor, Măria Ta, răspunse căpitanul din faţa Irineĭ.

— Ce are? ce i s'a întêmplat? întrebă Vodă cu ore-care interes.

— Nu ştiŭ! răspunse căpitanul, care se sculase şi privea de aprópe pe slujitor, rămas în aceiaşĭ poziţiune de spaimă.

Atuncĭ, un alt slujitor, răspunse în locul căpitanuluĭ:

— Este Ianuş; dar nu ştiŭ ce are.

Iĭ vine rĕŭ!

Atuncĭ Vodă se apropie însuşĭ de slujitorul, pe care 'l numiseră Ianuş şi vĕḑu cum acesta se uita cu spaimă la Irina. Vodă îl apucă de umerĭ şi 'l sgudui puternic;

— Eĭ tu! unde te uiţĭ ast-fel? răspunde! la căpitanul Irimia? pentru ce? îl cunoştĭ?

— Nu! nu este căpitanul Irimia, răspunse în fine Ianuş ca deşteptat, este Irina, fiica luĭ moş Stancu din Braia şi care...

Şi care?...

— O nu! e peste putinţă! ea era mórtă! n'avea cum să învieze... Şi eŭ, criminalul?... O nu! sunt nebun!

— Ce spuĭ tu, nenorocitule? de crimă vorbeştĭ? răspunde!

Dar Ianuş nu maĭ putu răspunde, căcĭ corpul luĭ căḑuse jos şi ar fi ḑis cine-va că fusese apucat de bóla rea. Atuncĭ, porunci să 'l ducă afară şi să 'l dea în căutarea mediculuĭ palatuluĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După ce cina sĕ sfîrşi, toţi boerii sĕ retraseră, iar căpitanul Vintilă, după ce conduse pe Irina 'n odaia sa, sĕ 'ndreptă şi el spre odaia luĭ; dar tocmaĭ când era să între, sĕ 'ntĕlni 'n faţă cu un slujitor, care mergea repede şi fórte agitat.

— Unde te ducĭ ast-fel? îl întrebă Vintilă.

— Mĕ duc să chiem un preot să spovedéscă pe slujitorul care s'a bolnăvit maĭ adineaurĭ, şi care e aprópe sĕ móră.

— Cum sĕ numeşte el?

— Ianuş!

— Ascultă-mĕ, băete, vreĭ tu să fiĭ bogat?

— Da cum nu!

— Atuncĭ, urmă Vintilă, ţine acéstă pungă cu aur, nu te maĭ duce la nicĭ un preot; caută 'mĭ însă repede un rênd de haine preoţeştĭ şi adu-le 'n dată în odaia mea.

Servitorul, luă punga şi plecă repede, iar în maĭ puţin de un sfert de oră, aduse hainele cerute de căpitanul Vintilă, pe care acesta îmbrăcându-le, spuse slujitoruluĭ să 'l conducă 'n odaia unde zăcea Ianuş, şi să 'l arate luĭ, ca p'un duhovnic.

Acésta sĕ şi făcu, căcĭ murindul, d'abia vorbind făcu duhovniculuĭ următórea destăinuire:

— „Părinte, eŭ vĕd că am să mor; aş voi cel puţin în grópă să nu duc cu mine greutatea uneĭ crime înfricoşetóre. Dumneḑeŭ, dacă va voi mĕ va ierta, eŭ însă sper că voiŭ muri liniştit. Acum cât-va timp treceam prin satul Braia, cu nişte însărcinărĭ, am tras în gazdă la o ţărancă... era nópte... fiică-sa zăcea mórtă în mijlocul caseĭ... m'aŭ lăsat singur cu ea... bĕusem de cu vreme... îmĭ pierdusem minţile... fata mi sĕ părea că nu e mórtă, m'am apropiat de ea şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

... o! Dumnedeule! am sĕvêrşit crima cea maĭ grozavă.. De atunci, vĕd pretutindenĭ umbra eĭ, şi astădĭ, astădĭ... oh!

Şi nefericitul îşĭ dete ultima suflare pe braţul luĭ *Vintilă*, care 'n hainele de duhovnic tremura şi privea cu grózĕ pe acel criminal.

Acum, el credea de sigur în nevinovăţia Irineĭ, căcĭ acea fată mórtă fusese tocmaĭ ea.

În acea sĕră, Vintilă merse drept la Vodă, îĭ spuse fără sfială tótă istoria, şi 'l încredinţă că acum maĭ mult ca orĭ când voia să ia pe Irina, dar că nu 'ĭ va spune nicĭ o dată acel teribil secret. Vodă sĕ cruci mult timp de acéstă rară 'ntêmplare, iar ca să grăbéscă lucrul, sĕ căsători, îndată ce sĕ întórseră soliĭ, cu prinţesa Evdochia, iar la douĕ sĕptĕmânĭ după acésta, sĕ făcu şi nunta căpitanuluĭ Vintilă cu Irina. Ast-fel trăiră fericiţĭ, şi ar fi trăit şi părinţiĭ lor dimpreună cu eĭ, daca părinţiĭ Irineĭ n'or fi murit de mult, mâhniţĭ de când plecase fata lor, şi dacă muma luĭ Vintilă, nu 'şĭ-ar fi dat sfîrşitul bĕtrâneţelor sale. Cu tóte acestea, în loc de treĭ morţĭ Dumneḑeŭ le dete un copil, şi la anul le dete altul, la anul viitor un al treilea, şi cine ştie dacă mulţĭ din ceĭ de astădĭ n'or fi strănepoţĭ d'aĭ luĭ Vintilă căpitanul, şi finĭ d'aĭ luĭ Ştefan Vodă, căcĭ maĭ pe toţĭ copiiĭ Ştefan Vodă 'ĭ botezase.

FINE.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr